

**NOME
KOMMUNE**

15/108

BUDSJETT 2015

ØKONOMIPLAN 2015 – 2018

Vedtatt i kommunestyrets møte 11.12.2014

ÅRSBUDSJETT 2015

ØKONOMIPLAN 2015 – 2018

INNHOLD

- **Kommunestyrets vedtak**

Årsbudsjett for 2015, og økonomiplan for perioden 2015 - 2018 ble vedtatt av kommunestyret i møte 11. desember 2013, sak 100/14. Særutskrift av kommunestyrets vedtak er tatt inn i dette dokument. Kommunestyrets vedtak avviker noe fra rådmannens forslag. Alle forslag under den politiske behandlingen framkommer av protokollen. Kommunestyrets endelige vedtak finner en til slutt i særutskriften.

Det redegjøres kort for de endringer som ble vedtatt i den politiske behandlingen, se eget punkt nedenfor.

- **Talldel**

Budsjettskjema 1 A og I B (driftsbudsjettet), budsjettskjema 2 A og 2 B (investeringsbudsj.) er ajourført etter kommunestyrets behandling.

Det understrekkes at nevnte driftsbudsjettskjema er kommunens vedtatte budsjett, og det er dette nivå som er bindende for administrasjonens disponeringer gjennom budsjettåret. Krav til budsjettendringer oppstår først når det framkommer avvik til disse budsjettforutsetninger.

- **Rådmannens kommentarer**

Grunnlaget for kommunestyrets årsbudsjett- og økonomiplan-vedtak, var rådmannens budsjettkommentarer datert 17.11.2014. Som det framgår av protokollen, ble det foretatt noen endringer i den politiske behandlingen. Disse er innarbeidet i taloppstillingene, men selve tekstdokumentet fra rådmannen som lå til grunn for den politiske behandlingen, er ikke korrigert i etterkant.

- **Endringer i den politiske behandlingen**

Nedenfor redegjøres kort for de endringer som ble vedtatt i den politiske behandlingen:

Driftsbudsjettet 2015:

Eiendomsskatten opprettholdes på 6 promille som for inneværende år. Sammenlignet med rådmannens forslag innebærer dette en redusert inntekt på 2 mill. kr.

Når det gjelder statlig rammetilskudd/skjønnsmidler har kommunestyret økt forventningene knyttet til det såkalte dobbeltrekket i arbeidsgiveravgiftssaken. Rådmannen la inn en forventning på 3,4 mill. kr. Kommunestyret har lagt inn ytterligere 4,853 mill. kr slik at samlet, forventet beløp utgjør 8,253 mill. kr. Dette budsjetterte beløpet kommer i tillegg til allerede tildelt skjønnsbeløp for 2015 på 4,860 mill. kr. Dersom kommunestyrets forventede beløp blir imøtekommert, vil samlet skjønnsbeløp utgjøre 13,113 mill. kr. Tilsvarende beløp for 2014 utgjør 13,406 mill. kr.

Kommunestyrets vedtak om å øke det forventede skjønnsbeløp med 4,853 mill. kr, må ses i nærmere sammenheng med budsjettert avsetning til kommunestyrets disposisjonsfond (4,133 mill. kr). Dette gir en netto merinntekt på kr 720.000.

Videre har kommunestyret vedtatt å redusere avdragsutgiftene med 3 mill. kr ved å utvide nedbetalingstiden på våre lån. Frigjort beløp sammen med netto merinntekt skjønn (til sammen 3,720 mill. kr) er vedtatt disponert slik (sammenlignet med rådmannens forslag):

2.000: Redusert eiendomsskatt.

325: Økte renter og avdrag knyttet til opprusting av Nomehallen.

500: Økte utgifter hovedansvarsområde 1: Eksterne gjennomgang av kommuneorganisasjonen (300), sommerfest for kommunens ansatte (100), Fattigdomsmidler (100).

130: Økte utgifter i hovedansvarsområde 2: Med vekt på forebyggende tiltak.

130: Økte utgifter i hovedansvarsområde 3: Interkommunalt samarbeid barnevern (80), pleie og omsorg med vekt på forebyggende tiltak (50).

60: Økte utgifter i hovedansvarsområde 4: Styrking av bibliotekbudsjetten til innkjøp av bøker og andre medier til barn, ungdom og voksne.

100: Økte utgifter i hovedansvarsområde 5: Reversere kutt frivillige lag og organisasjoner (60), reversere kutt private ungdomsklubber (40).

475: Økte utgifter i hovedansvarsområde 6: Reversere kutt kommunale veier (375), reversere kutt i drift av badeplasser og friområder (100).

Investeringsbudsjettet 2015:

Kommunestyret har vedtatt opprusting av Nomehallen i 2015, og lagt inn rente- og avdragsbelastning med kr 650.000 fra 2016 (halvårseffekt med kr 325.000 i 2015). Rådmannens forslag om full opprusting i 2017 forseres. Tiltaket legges inn med en brutto ramme på 16,1 mill. kr i 2015. Økt investeringsramme med 14,9 mill. kr forutsettes finansiert med 4,3 mill. kr i spillemidler, 3 mill. kr i momskompensasjon, og 7,6 mill. kr i økt låneopptak.

Økonomiplanperioden 2016 – 2018:

Følgende forutsetninger er lagt til grunn i kommunestyrets vedtak – sammenlignet med rådmannens forslag:

1.955: Reduserte avdragsutgifter ved å utvide nedbetalingstiden på lån

375: Reduserte FDV-kostnader Lunde legesenter

300: Innsparing ved nytt ERP-system.

Nevnte reduksjoner dekker inn en videreføring/årseffekt av de omtalte påplusninger for 2015. I tillegg har kommunestyret vedtatt for 2016 – 2018:

350: Ingen reduksjon vedr politisk struktur.

Ulefoss 18. desember 2014

Roar Lindstrøm
Roar Lindstrøm

Budsjett- og regnskapssjef

Budsjett 2015 - Økonomiplan 2015 - 2018			
Arkivsaknr: 14/1316			
Nome kommune	Jnr.:	Arkiv	Saksbehandler
	14/14040	K1-150	Roar Lindstrøm
Forvaltningsorgan:		Dato	Sak nr.
Eldrerådet		24.11.2014	020/14
rådet for funksjonshemmede		24.11.2014	019/14
Oppvekst og omsorgsutvalget		25.11.2014	044/14
Formannskapet		27.11.2014	080/14
Utviklingsutvalget		01.12.2014	069/14
Kommunestyret		11.12.2014	100/14

Innstilling fra rådmannen:

Driftsbudsjettet 2015:

1. Rammer og disponering

- a) Kommunestyret vedtar fellesinntekter og fellesutgifter, og netto driftsrammer for hovedansvarsområdene slik det framgår av budsjettkjema 1A og IB i dokumentets talldel side 1-2.
- b) Kontantoverføringen til Nome kirkelige fellesråd inngår i hovedansvarsområde 1, og fastsettes til 5,711 mill. kr.
- c) Tiltak for å tilpasse driften til vedtatte netto driftsrammer, gjennomføres slik det er redegjort for i saksutredningen for de ulike hovedansvarsområder.
- d) Ved ledighet skal alle stillinger gjennomgå en løpende vurdering om inndragning, endring eller videreføring, og sak fremmes for administrasjonsutvalget, før utlysing og tilsetting foretas. Denne vurderingen skal også gjelde stillinger i etablert turnusordning innenfor helse- og omsorgstjenesten, og ikke-administrative stillinger i grunnskolen og barnehagene.
- e) Kommunestyret ber rådmannen iverksette nødvendige begrensninger med hensyn til disponering av vedtatte driftsrammer. Alle driftsområder må legge opp en beredskap for å kunne håndtere krav om ytterligere reduksjon i driftsrammene. Ingen nye/utvidede tiltak iverksettes før finansieringen er tilstrekkelig sikret.
- f) Kommunestyret slutter seg til handlingsplan for disponering av statlige midler til næringsfond, kraftfond, og bruk av rest RDA-midler 2015 slik det framkommer i rådmannens tekstdel.

- g) Innenfor en samlet ramme på 1 mill. kr, delegerer kommunestyret til MTNU AS å forvalte inntil kr 305.000 av Nome kommunes næringsfond. Bevilninger begrenses til kr 50.000 pr sak. Dersom kommunen får tilført en større ramme næringsfondsmidler enn budsjettet, økes tilskuddssammen som forvaltes av MTNU tilsvarende.

2. Skatter, gebyrer og betalingssatser.

Fellesinntekter

- a) Det utlignes skatt på formue/inntekt med maksimalsatser for inntektsåret 2014.
- b) Det skrives ut skatt på formue/inntekt med maksimalsatser for inntektsåret 2015.
- c) Eiendomsskatt skrives ut på alle skattepliktige eiendommer i kommunen med satser som følger:
  - boliger, fritidseiendommer samt våning på gårdsbruk med 7 promille av takst etter fradrag for bunnfradrag med 250.000 pr boenhett.
  - andre skattepliktige eiendommer (næringseiendommer og verker/bruk) med 7 promille av takst.
- d) Husleie i kommunale boliger øker med 2,1 % med virkning fra 01.04.2015.
Det samme gjelder for all korttidsutleie og utleie av andre kommunale bygninger hvor annet ikke er bestemt.
Utleiesatsen for kultur-, idretts- og skolebygg beholdes uendret med kr 60 for foreninger og private fra Nome kommune.

Skole- og barnehagesektoren

- e) Foreldrebetaling i kommunale barnehager justeres fra januar 2015 i samsvar med Stortingets endelige vedtak for maksimalsatser pr måned (Solberg-regjeringens forslag er økning fra kr 2.405 til kr 2.580 for full plass). I tillegg kreves inn kr 300 for mat i barnehagen.

Korttidsplasser, redusert plass og søskenmoderasjon betales forholdsvis.

- f) Foreldrebetaling i skolefritidsordninga økes fra kr 1.900 til kr 1.960 (3 % vekst) pr måned for hel plass. Betaling for færre antall dager i uka betales forholdsvis.

Helse og omsorgssektoren

- g) Betaling for ordinært opphold i institusjon fastsettes med grunnlag i forskrift fra Helse- og omsorgsdepartementet.
- h) Egenbetaling ved korttidsopphold i institusjon økes fra kr 142 til kr 147 pr døgn.
- i) Egenbetaling på aktivitetssenter økes fra kr 125 til kr 135. Dette innbefatter måltider og transport.
- j) Pris på salg av middag økes fra kr 64 til kr 66. Abonnement mat endres ikke.
- k) Prisen på abonnement på hjemmehjelp økes. Minsteprisen fastsettes av staten og økes fra kr 180 til kr 186. De øvrige prisene på abonnementet foreslås endret (og avrundet) med en tilsvarende prosent (om lag 3 %):

	Nettoinntekt før særfradrag	Pris abonnement pr mnd.
Inntil 2G		186
2G – 3G	176.740	745
3G – 4G	265.110	990
Over 4G	353.480	1.055

Ingen betaler mer enn selvkost (262 kr/time).

- l) Pris på leie av trygghetsalarm videreføres med kr 250. Installasjon av nøkkelboks videreføres med kr 250 (engangsavgift).

Kultur- og næringssektoren

- m) Elevavgift ved Nome kulturskole øker fra kr 2.595 for skoleåret 2014/2015, til kr 2.720 (4,8 %) for skoleåret 2015/2016.

Teknisk sektor

- n) Vedtatt reglement gir fullstendig grunnlag for betaling av gebyrer (tilknytning/årsgebyrer). Bolig med husbankstørrelse kan få årsgebyrer som følger:
  - feiegebyr øker med 5,7 % fra kr 298 pr pipe ekskl mva til kr 315 pr pipe ekskl mva.
  - Nome kommune fastsetter renovasjonsgebyr lik det IATA IKS vedtar som sitt inntektskrav.
  - Nome kommune fastsetter slamtømmingsgebyr lik det IATA IKS vedtar som sitt inntektskrav.
  - vanngebyr er uendret med kr 4.035 ekskl mva.
  - avløpsgebyr er uendret med kr 5.953 ekskl mva.
  - tilknytningsavgift vann er uendret med kr 1.000 ex mva
  - tilknytningsavgift avløp er uendret med kr 1.000 ex mva

- o) Boligeiendommer som ikke helt eller delvis er utleid/utlånt til andre, kan få redusert sine samlede eiendomsgebyrer til kr 7.000 inkl. mva pr. år, etter årlig søknad. Dette under forutsetning av at husstanden har en samlet personinntekt under 2G ved siste ordinære ligning(inntektsåret 2013). Veid G er 84.204 (82122/85245) for året 2013. Ved endring av familieforhold og derav endring i inntekt, kan estimering av 2014-ligning nytties (måles mot veid G for 2013). Teknisk etat administrerer ordningen.

3. Diverse

- a) Godtgjørelser for politisk arbeid fastsettes i henhold til nytt reglement vedtatt av kommunestyret i sak 63/11 i møte 20.10.2011, men med følgende endring: I 2015 holdes godtgjørelsene på samme nivå som i 2014 (dvs om lag 2/3 i forhold til full innføring av nytt reglement).
- b) Etablerte rutiner med tilbakerapportering til kommunestyret i form av plan- og økonomimeldinger 2 ganger i løpet av budsjettåret videreføres.

Investeringsbudsjettet 2015:

4. Investeringer for 2015 med finansiering vedtas med de tiltak og beløp som går fram av budsjettkjema 2A og 2B i talldelen.
5. Det er en forutsetning at alle investeringstiltak er fullfinansierte før igangsetting.
6. Nome kommune tar opp startlån i Husbanken med kr 4 mill. til videre utlån.
7. Rådmannen gis fullmakt til å velge kredittinstitusjon og lånevilkår, herunder løpetid innenfor vedtatt låneramme.
8. Kapitalinntekter av enhver art som inntektsføres i investeringsbudsjettet, avsettes i sin helhet til ubundet investeringsfond dersom det ikke er knyttet særskilte vilkår til inntektene.

Økonomiplan 2016 -18:

9. Kommunestyret vedtar retningsgivende økonomiplan for perioden 2016 - 2018, driftsdel, slik det framgår av budsjettkjema 1A og 1B i talldelen.
10. Kommunestyret vedtar retningsgivende økonomiplan for perioden 2016 - 2018, investeringsdel, slik det framgår av budsjettkjema 2B i talldelen.

25.11.2014 OPPVEKST OG OMSORGSSUTVALGET**Avstemming:**

Enstemmig.

OO-044/14 VEDTAK:

Rådmannens innstilling ble enstemmig tilrådd.

24.11.2014 ELDRERÅDET/ RÅD FOR MENNESKE MED NEDSATT FUNKSJONSEVNE**ER/RFFH-020/14**

Rådene går inn for rådmannens innstilling.

01.12.2014 UTVIKLINGSUTVALGET**Avstemming:**

Rådmannens innstilling enstemmig tilrådd.

UTV-069/14 VEDTAK:

Rådmannens innstilling enstemmig tilrådd.

27.11.2014 FORMANNSKAPET

Gry Anette R. Amundsen deltok ikke i behandlingen.

Avstemming:

Innstillingen ble enstemmig tilrådd.

FS-080/14 VEDTAK:

Innstillingen ble enstemmig tilrådd.

11.12.2014 KOMMUNESTYRET

Avstemming:

Verbalforslag fra Frp v/Gry Anette R. Amundsen:

1. Kommunestyret ber rådmann legge frem en sak om alternative innretninger på eiendomsskatt, der det kommer frem økonomiske konsekvenser av økt bunnfradrag opp mot reduksjon i promillereduksjon.
2. Kommunestyret ber rådmann legge frem en sak om behovsprøvd leksehjelp. Forskjellige økonomiske konsekvenser vil bli vurdert, blant annet egenandel innen junimøtet.
3. Kommunen har vært gjennom flere digitale oppgraderinger. Det er også foreslått endringer i den politiske strukturen, det er derfor naturlig å evaluere om den organisatoriske strukturen kommunen har er tilpasset dagens behov. Kommunestyret ber seg forelagt sak om fremtidig organisasjonsstruktur innen juni møtet.

Pkt. 1 i forslaget falt med 24 mot 4 stemmer.

Pkt. 2 i forslaget falt med 25 mot 3 stemmer

Pkt. 3 i forslaget falt med 25 mot 3 stemmer.

Budsjettforslag fra Frp v/Gry Anette R. Amundsen:

I tillegg til forslag fra budsjettkameratene.

Driftsrammen:

	2015	2016	2017	2018
Økt bunnfradrag eiendomsskatt	1.000	1.000	1.000	1.000
Spesialundervisning	200	500	500	500
Legesenter	200	1.400	1.400	1.400
Skolehelsetjeneste	332	332	332	332
Psykiatri	134	134	134	134
Kutt p.o.	474	374	374	374
Ny brannstasjon Ulefoss	200	400	400	400
Ungdomspresten	160	160	160	160
Opprusting vei	430			
SUM PÅPLUSSING	3.130	4.300	4.300	4.300

Inndekning:

	2015	2016	2017	2018
Ytterligere skjønnsmidler	2.000	1.900	1.800	1.700
^Reduksjon ledernivå	500	1.000	1.000	1.000
Reduksjon i låneramme på 7.200	230	460	460	460
Salg av Fen skole mindre Fdv kost	400	400	400	400
Komm disp fond		440		
#Reduksjon sosialhjelp		100	200	200
SUM INNDEKNING	3.130.	4.300	4.300	4.300
Til sammen	0	0	0	0

Investeringsrammen	2015			
Opprusting Lunde helsesenter	1.000			
*Brannstasjon Ulefoss	6.400	6.400		

Utvidelse av Lunde helsesenter tas ut.

*selvfinansierende hvis vi skal bygge selv

#som følge av bedre integrering/krav om aktivisering

^som følge av omstrukturering av organisasjonen

Forslaget falt med 25 mot 3 stemmer.

Forslag fra Sv, Krf, V, H, Sp og Ap v/Jostein Rønningen:

1)

Forslag til vedtak sammenlignet med rådmannens innstilling			Økonomiplanen år 2-4		
DRIFTSDELEN			Årsbudsjett 2015	2016	2017 og 2018
			Økte utg./ Red.innt	Økte innt/ Red.utg	Økte utg./ Red.innt
1.	Økt inntektsanslag skjønnsmidler som følge av nedtrekk endring AGA		4.853		
2.	Reduserte avdragsutgifter ved å utvide nedbetalingstiden på lån		3.000	1.955	1.955
3.	Opprettholde eiendomsskatt på 6 0/00	2.000			
4.	Reversere kutt private ungdomsklubber	40	40	40	
5.	Reversere kutt kommunale veier	375	750	750	
6.	FDV kostnader Lunde legesenter			375	375
7.	Reversere kutt frivillige lag og organisasjoner	60	60	60	
8.	Drift kommunale badeplasser og friområder	100	100	100	
9.	Sommerfest for kommunalt ansatte	100	100	100	
10.	Redusert politisk struktur		350	350	
11.	Redusert rammekutt pleie og omsorg med vekt på forebyggende tiltak	50	240	240	
12.	Styrking i barnevern	80			
13.	Redusert rammekutt skole og barnehage med vekt på forebyggende tiltak	130	240	240	
14.	Fattigdomsmidler	100	100	100	
15.	Ekstern gjennomgang av kommuneorganisasjonen	300			
16.	Innsparing av nytt ERP-system (ansvarsområde 1)			300	300
17.	Opprusting Nomehallen	325	650	650	
18.	Økt bevilgning biblioteket til innkjøp av medier	60			
19.	Økt avsetning kommunestyrets disposisjonsfond	4.133			
Sum i alt		7.853	7.853	2.630	2.630

Verbalforslag

- 2) Be om sak 029/10 fremlagt i kommunestyret i løpet av 2. kvartal
- 3) Kommunestyret ønsker ingen økning av dagens festeavgift.
- 4) Rådmannen bes utarbeide en prioritert plan for utbedring/bygging av gang- og sykkelveier i Nome.
- 5) Styrking av bibliotekbudsjettet skal gå til innkjøp av bøker og andre medier til barn, ungdom og voksne.

Pkt. 1 i forslaget ble enstemmig vedtatt

Verbalforslag pkt. 2 i forslaget ble enstemmig vedtatt

Verbalforslag pkt. 3 i forslaget ble enstemmig vedtatt

Verbalforslag pkt. 4 i forslaget ble enstemmig vedtatt

Verbalforslag pkt. 5 i forslaget ble enstemmig vedtatt

Forslag fra Sp, Ap, Sv, Krf, V og H v/Jan Thorsen:

1. Når den økonomiske situasjonen for Nome kommune for kommende år er mer avklart, skal rådmannen så raskt som mulig legge fram en sak som klargjør forutsetningene for å gå videre med planarbeidet for en sluttføring av gang og sykkelveg (Geoparkstien) langs Norsjø.
2. Saken legges fram for politisk behandling i utviklingsutvalget, formannskapet og kommunestyret.

Forslaget ble enstemmig vedtatt.

KOMMUNESTYRET ENDELIGE VEDTAK SER SLIK UT:

KS-100/14 VEDTAK:

Driftsbudsjettet 2015:

1. Rammer og disponering

- a) Kommunestyret vedtar fellesinntekter og fellesutgifter, og netto driftsrammer for hovedansvarsområdene slik det framgår av budsjettkjema 1A og IB i dokumentets taldel side 1-2. Ajourført budsjettkjema etter kommunestyrebehandlingen vedlegges protokollen.
- b) Kontantoverføringen til Nome kirkelige fellesråd inngår i hovedansvarsområde 1, og fastsettes til 5,711 mill. kr. Ingen økning i festeavgift.
- c) Tiltak for å tilpasse driften til vedtatte netto driftsrammer, gjennomføres slik det er redegjort for i saksutredningen for de ulike hovedansvarsområder.
- d) Ved ledighet skal alle stillinger gjennomgå en løpende vurdering om inndragning, endring eller videreføring, og sak fremmes for administrasjonsutvalget, før utlysing og tilsetting foretas. Denne vurderingen skal også gjelde stillinger i etablert turnusordning innenfor helse- og omsorgstjenesten, og ikke-administrative stillinger i grunnskolen og barnehagene.
- e) Kommunestyret ber rådmannen iverksette nødvendige begrensninger med hensyn til disponering av vedtatte driftsrammer. Alle driftsområder må legge opp en beredskap for å kunne håndtere krav om ytterligere reduksjon i driftsrammene. Ingen nye/utvidede tiltak iverksettes før finansieringen er tilstrekkelig sikret.
- f) Kommunestyret slutter seg til handlingsplan for disponering av statlige midler til næringsfond, kraftfond, og bruk av rest RDA-midler 2015 slik det framkommer i rådmannens tekstdel.
- g) Innenfor en samlet ramme på 1 mill. kr, delegerer kommunestyret til MTNU AS å forvalte inntil kr 305.000 av Nome kommunens næringsfond. Bevilgninger begrenses til kr 50.000 pr sak. Dersom kommunen får tilført en større ramme næringsfondsmidler enn budsjettet, økes tilskuddsrammen som forvaltes av MTNU tilsvarende.
- h) Styrking av bibliotekbudsjettet skal gå til innkjøp av bøker og andre medier til barn, ungdom og voksne.

2. Skatter, gebyrer og betalingssatser.

Fellesinntekter

- a) Det utlignes skatt på formue/inntekt med maksimalsatser for inntektsåret 2014.
- b) Det skrives ut skatt på formue/inntekt med maksimalsatser for inntektsåret 2015.
- c) Eiendomsskatt skrives ut på alle skattepliktige eiendommer i kommunen med satser som følger:
  - boliger, fritidseiendommer samt våning på gårdsbruk med 6 promille av takst etter fradrag for bunnfradrag med 250.000 pr boenhet.

- andre skattepliktige eiendommer (næringseiendommer og verker/bruk) med 7 promille av takst.

- d) Husleie i kommunale boliger øker med 2,1 % med virkning fra 01.04.2015. Det samme gjelder for all korttidsutleie og utleie av andre kommunale bygninger hvor annet ikke er bestemt. Utleiesatsen for kultur-, idretts- og skolebygg beholdes uendret med kr 60 for foreninger og private fra Nome kommune.

Skole- og barnehagesektoren

- e) Foreldrebetaling i kommunale barnehager justeres fra januar 2015 i samsvar med Stortingets endelige vedtak for maksimalsatser pr måned. I tillegg kreves inn kr 300 for mat i barnehagen.
- Korttidsplasser, redusert plass og søskensmoderasjon betales forholdsvis.
- f) Foreldrebetaling i skolefritidsordninga økes fra kr 1.900 til kr 1.960 (3 % vekst) pr måned for hel plass. Betaling for færre antall dager i uka betales forholdsvis.

Helse og omsorgssektoren

- g) Betaling for ordinært opphold i institusjon fastsettes med grunnlag i forskrift fra Helse- og omsorgsdepartementet.
- h) Egenbetaling ved korttidsopphold i institusjon økes fra kr 142 til kr 147 pr døgn.
- i) Egenbetaling på aktivitetssenter økes fra kr 125 til kr 135. Dette innbefatter måltider og transport.
- j) Pris på salg av middag økes fra kr 64 til kr 66. Abonnement mat endres ikke.
- k) Prisen på abonnement på hjemmehjelp økes. Minsteprisen fastsettes av staten og økes fra kr 180 til kr 186. De øvrige prisene på abonnementet foreslås endret (og avrundet) med en tilsvarende prosent (om lag 3 %):

	Nettoinntekt før særfradrag	Pris abonnement pr mnd.
Inntil 2G		186
2G – 3G	176.740	745
3G – 4G	265.110	990
Over 4G	353.480	1.055

Ingen betaler mer enn selvkost (262 kr/time).

- l) Pris på leie av trygghetsalarm videreføres med kr 250. Installasjon av nøkkelboks videreføres med kr 250 (engangsavgift).

Kultur- og næringssektoren

- m) Elevavgift ved Nome kulturskole øker fra kr 2.595 for skoleåret 2014/2015, til kr 2.720 (4,8 %) for skoleåret 2015/2016.

Teknisk sektor

- n) Vedtatt reglement gir fullstendig grunnlag for betaling av gebyrer (tilknytning/årsgebyrer). Bolig med husbankstørrelse kan få årsgebyrer som følger:

-feiegebyr øker med 5,7 % fra kr 298 pr pipe ekskl mva til kr 315 pr pipe ekskl mva.

- Nome kommune fastsetter renovasjonsgebyr lik det IATA IKS vedtar som sitt inntektskrav.

- Nome kommune fastsetter slamtømmingsgebyr lik det IATA IKS vedtar som sitt inntektskrav.

-vanngebyr er uendret med kr 4.035 ekskl mva.

-avløpsgebyr er uendret med kr 5.953 ekskl mva.

-tilknytningsavgift vann er uendret med kr 1.000 ex mva

-tilknytningsavgift avløp er uendret med kr 1.000 ex mva

- o) Boligeiendommer som ikke helt eller delvis er utleid/utlånt til andre, kan få redusert sine samlede eiendomsgebyrer til kr 7.000 inkl. mva pr. år, etter årlig søknad. Dette under forutsetning av at husstanden har en samlet personinntekt under 2G ved siste ordinære ligning(inntektsåret 2013). Veid G er 84.204 (82122/85245) for året 2013. Ved endring av familieforhold og derav endring i inntekt, kan estimering av 2014-ligning nytes (måles mot veid G for 2013). Teknisk etat administrerer ordningen.

3. Diverse

- a) Godtgjørelser for politisk arbeid fastsettes i henhold til nytt reglement vedtatt av kommunestyret i sak 63/11 i møte 20.10.2011, men med følgende endring:
I 2015 holdes godtgjørelsene på samme nivå som i 2014 (dvs om lag 2/3 i forhold til full innføring av nytt reglement).

- b) Etablerte rutiner med tilbakerapportering til kommunestyret i form av plan- og økonomimeldinger 2 ganger i løpet av budsjettåret videreføres.
- c) Be om sak 029/10 fremlagt i kommunestyret i løpet av 2. kvartal
- d) Rådmannen bes utarbeide en prioritert plan for utbedring/bygging av gang- og sykkelveier i Nome.
- e) Når den økonomiske situasjonen for Nome kommune for kommende år er mer avklart, skal rådmannen så raskt som mulig legge fram en sak som klargjør forutsetningene for å gå videre med planarbeidet for en sluttføring av gang og sykkelveg (Geoparkstien) langs Norsjø.
Saken legges fram for politisk behandling i utviklingsutvalget, formannskapet og kommunestyret.

Investeringsbudsjettet 2015:

4. Investeringer for 2015 med finansiering vedtas med de tiltak og beløp som går fram av budsjettkjema 2A og 2B i talldelen. Ajourført budsjettkjema etter kommunestyrebehandlingen vedlegges protokollen.

5. Det er en forutsetning at alle investeringstiltak er fullfinansierte før igangsetting.
6. Nome kommune tar opp startlån i Husbanken med kr 4 mill. til videre utlån.
7. Rådmannen gis fullmakt til å velge kreditinstitusjon og lånevilkår, herunder løpetid innenfor vedtatt låneramme.
8. Kapitalinntekter av enhver art som inntektsføres i investeringsbudsjettet, avsettes i sin helhet til ubundet investeringsfond dersom det ikke er knyttet særskilte vilkår til inntektene.

Økonomiplan 2016 -18:

9. Kommunestyret vedtar retningsgivende økonomiplan for perioden 2016 - 2018, driftsdel, slik det framgår av budsjettkjema 1A og 1B i talldelen. Ajourført budsjettkjema etter kommunestyrebehandlingen vedlegges protokollen.
10. Kommunestyret vedtar retningsgivende økonomiplan for perioden 2016 - 2018, investeringsdel, slik det framgår av budsjettkjema 2B i talldelen. Ajourført budsjettkjema etter kommunestyrebehandlingen vedlegges protokollen.

(Kommunestyret gjør endelig vedtak).

Kopi av saksutredning med vedtak sendes:

Rådmannens ledерgruppe
Biblioteksjefen
Brannsjefen
Telemark kommunerevisjon IKS
Fylkesmannen i Telemark (særskilt ekspedisjon)
Kommunalbanken (særskilt ekspedisjon)

15/2-14 Kari Johansen

BUDSJETT 2015

ØKONOMIPLAN

2015 - 2018

TALLDEL

Ajourført etter kommunestyrets
behandling i møte 11.12.2014

Innhold:	Side
1. Budsjettskjema 1 A og 1 B: Hovedrammer drift for økonomiplan-perioden 2015 – 2018	1
2. Budsjettskjema 2 A: Investeringsbudsjett for 2015	3
3. Budsjettskjema 2 B: Investeringsprogram 2015 - 2018	4

HOVEDRAMMER DRIFT - KOMMUNESTYRETS VEDTAK 11. DESEMBER 2014

HOVEDRAMMER DRIFT	Regnskap	Budsjett	Budsjett	Budsjett	ØKONOMIPLAN			Vekst fra opp. 2014	Vekst fra reg. 2014	
		2013	2014	2014	2014	2015	2016	2017		
		Oppr	Regulering	Regulert	inkl PLØM 2	15-priser	15-priser	15-priser		
Kommunens frie inntekter	338 867	352 000	-3 500	348 500	345 053	347 100	349 300	351 500	-2,0	-1,0
Herav:										
Skatt på inntekt og formue	132 053	133 400	-1 400	132 000	138 100	139 500	140 800	142 150	3,5	4,6
Rammetilskudd	206 814	218 600	-2 100	216 500	206 953	207 600	208 500	209 350	-5,3	-4,4
Eiendomsskatt netto	21 715	21 800	0	21 800	21 900	21 350	20 700	20 100	0,5	0,5
Andre generelle inntekter	1 907	1 830	-650	1 180	1 780	1 780	1 780	1 780	-2,7	50,8
Herav:										
Konsesjonsavgifter	179	280	-100	180	180	180	180	180	-35,7	0,0
Konsesjonskraftinntekter	1 728	1 550	-550	1 000	1 600	1 600	1 600	1 600	3,2	60,0
Andre generelle statstilskudd m.v.	39 265	36 550	1 045	37 595	37 450	36 360	35 820	35 270	2,5	-0,4
Herav:										
Rente- og avdragskompensasjon tidl års investeringer	2 812	2 750		2 750	2 800	2 660	2 420	2 120	1,8	1,8
Momskompensasjon investeringer	2 774	0		-	0	0	0	0		
Vertskommunetilskudd drift asylmottak	1 476	1 550	245	1 795	1 850	1 850	1 850	1 850	19,4	3,1
Vertskommunetilskudd psykisk utvikl.h.	24 125	24 950		24 950	25 000	24 350	24 350	24 350	0,2	0,2
Integreringstilskudd flyktninger	8 078	7 300	800	8 100	7 800	7 500	7 200	6 950	6,8	-3,7
SUM FELLESINNTEKTER	401 754	412 180	-3 105	409 075	406 183	406 590	407 600	408 650	-1,5	-0,7
FINANSUTGIFTER:										
Renteinntekter og utbytte	15 411	7 550	250	7 800	8 030	8 030	8 030	8 030	6,4	2,9
Herav:										
Renteinntekter	2 468	1 750	250	2 000	2 060	2 060	2 060	2 060	17,7	3,0
Utbytte Midt-Telemark Energi	3 336	3 400		3 400	3 500	3 500	3 500	3 500	2,9	2,9
Utbytte Midt-Telemark kraft	9 607	2 400		2 400	2 470	2 470	2 470	2 470	2,9	2,9
Renteutgifter på lån t.o.m. 31.12.2014	12 600	13 555	-1 050	12 505	12 000	11 300	10 600	9 900	-11,5	-4,0
Avdrag på innlån til egne formål t.o.m. 31.12.2014	17 154	17 200		17 200	15 000	13 995	13 445	12 895	-12,8	-12,8
Renter og avdrag på nye lån i planperioden					625	5 920	7 375	7 975		
FINANSUTGIFTER NETTO	14 343	23 205	-1 300	21 905	19 595	23 185	23 390	22 740	-15,6	-10,5
AVSETNINGER:										
Herav:										
Til fri disponibel avsetning	4 761	95	480	575	4 238	475	77	1 147		
Herav:										
Avsetning til k-styrets disposisjonsfond	4 761	95	480	575	4 238	475	77	1 147		
Øvrige avsetninger	239	280	-100	180	180	180	180	180	-35,7	0,0
Herav:										
Avsetning til kraftfond	179	280	-100	180	180	180	180	180	-35,7	0,0
Avsetning til bundne fonds	60									

HOVEDRAMMER DRIFT - KOMMUNESTYRETS VEDTAK 11. DESEMBER 2014

HOVEDRAMMER DRIFT	Regnskap	Budsjett	Budsjett	Budsjett	ØKONOMIPLAN			Vekst fra opp. 2014 til 2015	Vekst fra reg. 2014 til 2015	
		2013	2014	2014	2014	2015	2016	2017		
		Oppr	Regulering	Regulert	inkl PLØM 2		15-priser	15-priser		
Bruk av fri disponibel avsetning	5 758	0	625	625	2 500	0	0	0		
Herav:										
Brak av k-styrets disposisjonsfond				625	625	2 500				
Omdisponering av rentebufferfondet										
Brak av tidligere års overskudd	5 758			-						
Brak av øvrige avsetninger	0									
AVSETNINGER NETTO	-758	375	-245	130	1 918	655	257	1 327	411,5	
Til finansiering av inv.budsjett	4 220	650	175	825	1 500	1 500	1 500	1 500	130,8	
PENSJONSKOSTNADER	-2 319	-700	0	-700	2 700	3 700	4 700	5 600	-485,7	
Herav:										
Premieavvik inneværende år	-5 628	-4 400		-4 400	-3 700	-3 000	-2 300	-1 700	-15,9	-15,9
Avskrivning av premieavvik foregående år	3 309	3 700		3 700	6 400	6 700	7 000	7 300	73,0	73,0
SUM TIL FORD. DRIFTSOMR.:	386 268	388 650	-1 735	386 915	380 470	377 550	377 753	377 483	-2,1	-1,7
Administrative og politiske fellesjenester	63 429	61 391	-730	60 661	62 186	61 436	61 536	61 286	1,3	2,5
Skole- og barnehagesektoren	112 149	114 391	-1 640	112 751	112 583	111 583	111 583	111 583	-1,6	-0,1
Helse- og omsorgssektoren	173 768	177 518	-100	177 418	171 711	170 246	170 246	170 246	-3,3	-3,2
Biblioteksektoren	2 077	2 099	125	2 224	2 169	2 109	2 109	2 109	3,3	-2,5
Kultur- og næringssektoren	11 557	10 545	35	10 580	9 600	9 600	9 600	9 600	-9,0	-9,3
Teknisk sektor ekskl vann og avløp	32 009	31 522	330	31 852	31 858	32 403	32 506	32 486	1,1	0,0
Teknisk sektor: Vann	-4 447	-4 123	439	-3 684	-4 306	-4 306	-4 306	-4 306	4,4	16,9
Teknisk sektor: Avløp	-4 094	-4 693	6	-4 687	-5 061	-5 061	-5 061	-5 061	7,8	8,0
Vertskommune interkommunalt samarbeid (MTBR)	-180	0	-200	-200	-270	-460	-460	-460		35,0
SUM KONSEKVENSJ TIL DRIFT:	386 268	388 650	-1 735	386 915	380 470	377 550	377 753	377 483	-2,1	-1,7
BALANSE	0	0	0	0	0	0	0	0		

BUDSJETTSKJEMA 2 A - INVESTERINGSBUDSJETTET

Beløp i 1.000 kr	Budsjett 2015	Budsjett 2014	Regnskap 2013
Investeringer i anleggsmidler	122 175	71 870	32 112
Utlån og forskutteringer	4 000	6 000	8 380
Avdrag på lån (formidlingslån)	1 300	1 300	8 102
Avsetninger			3 157
Årets finansieringsbehov	127 475	79 170	51 751
Finansiert slik:			
Bruk av lånemidler	95 800	65 200	29 094
Inntekter fra salg av anleggsmidler			3 123
Tilskudd til investeringer	8 000	500	56
Mottatte avdrag på utlån og refusjoner	1 300	1 300	12 694
Andre inntekter			
Sum ekstern finansiering	105 100	67 000	44 967
Overført fra driftsbudsjettet	1 500	650	4 220
Momskompensasjon investeringer	18 750	10 500	
Bruk av avsetninger	2 125	1 020	2 564
SUM finansiering	127 475	79 170	51 751
Udekket/Udisponert	0	0	0

Beløp i hele 1.000 kr	ØKONOMIPLAN			
	2015	2016	2017	2018
1: Sentral virksomhet/fellesfunksjoner	3 600	3 200	3 200	3 200
Herav:				
Ramme for IT-utvikling - fellesramme	1 100	700	700	700
Egenkapitalinnskudd KLP	1 500	1 500	1 500	1 500
Rammebevilgning kirkelige formål	1 000	1 000	1 000	1 000
2: Skole- og barnehagesektoren	650	150	150	150
Herav:				
Ramme for IT-utvikling	150	150	150	150
Voksenopplæringa - flytting til nye lokaler	500			
7: Interkommunale tiltak - brann	425	0	1 600	650
Herav:				
Kjøp av transportmidler - brann	425		1 600	650
6: Teknisk sektor ekskl VA-sektoren	102 500	35 900	6 900	6 400
Herav:				
Diverse transportmidler/utstyr				
Ramme for utstyr/bil	500	500	500	500
Oppgradering GPS-utstyr		150		
Veger og plasser				
Trafikksikkerhetstiltak	1 000	1 000	1 000	1 000
Opprusting bruer		2 000	1 500	1 000
Stedsutvikling Ulefoss	700	1 000		
Asfaltere grusveger	700	700	1 000	1 000
Utskifting av gatelys	400	400	400	400
Jernverksparkeringa	2 000			
Rassikring Ulefoss skole og Hollavegen	200			
Eiendomsforvaltning				
Opprusting kommunale eiendommer	1 300	1 500	1 500	1 500
ENØK-tiltak kommunale bygg	1 000	1 000	1 000	1 000
Brannsikring av kommunale bygg	1 400	1 000		
Carporter til hjemmesykepleiens biler i Lunde		150		
Utvidelse legesenter Ulefoss	7 200			
Utbygging Holla ungdomsskole	62 000	26 500		
Omsorgsboliger Smedkåsa	8 000			
Opprusting Nomehallen	16 100			
SUM INVESTERINGER EKS. VANN/AVLØP	107 175	39 250	11 850	10 400
Vann og avløp	15 000	15 000	13 500	13 700
Herav:				
Ramme diverse VA-prosjekter	15 000	15 000	13 500	13 700

ØKONOMIPLAN**Beløp i hele 1.000 kr****2015   2016   2017   2018**

SUM INVESTERINGER INKL VA	122 175	54 250	25 350	24 100
FINANSIERING:				
Nytt lån - ikke-selvfinansierende prosjekter	-23 000	-9 000	-6 400	-7 000
Nytt lån - skoleutbygging Holla	-49 000	-21 000		
Nytt lån - vann/avløps-prosjekter	-15 000	-15 000	-13 500	-13 700
Nytt lån - Husbanken omsorgsboliger Smedkåsa	-4 800			
Sum bruk av lån	-91 800	-45 000	-19 900	-20 700
Statstilskudd trafikksikkerhetstiltak	-500	-500	-500	-500
Tilskudd Husbanken omsorgsboliger Smedkåsa	-3 200			
Spillemidler opprusting Nomehallen	-4 300			
Bruk av investeringsfond	-1 075	-300	-1 800	
Bruk av statlig næringsfond - Jernverksparkering	-800			
Bruk av RDA-midler - Jernverksparkering	-250			
Momskompensasjon investeringer	-18 750	-6 950	-1 650	-1 400
Overføring fra drift (til egenkap.innskudd)	-1 500	-1 500	-1 500	-1 500
Sum finansiering:	-122 175	-54 250	-25 350	-24 100

BUDSJETT-OG
REGNSKAPS ADELINGEN

Kommunestyret

Dato: 17.11.2014

Vår ref:
14/1316-24

Arkivkode:
K1-150

Deres ref:

Saksbehandler:
Roar Lindstrøm, 35946241
roli@nome.kommune.no

Budsjett 2015 - Økonomiplan 2015 - 18 - Rådmannens tekstdel

Innhold

1. Innledning.....	5
1.1 Framdrift i budsjettarbeidet	5
1.2 Generelle budsjettforutsetninger	6
1.3. Inndeling i hovedansvarsområder og tjenesteområder	6
1.4. Delegering av budsjettmyndighet.....	6
1.5. Rapportering i budsjettåret	7
1.6. Sentrale bestemmelser vedr årsbudsjett og økonomiplan	7
2. Rammebetingelser	8
2.1. Statens økonomiske opplegg	8
2.2. KOSTRA-nøkkeltall fra 2013	9
2.3 Demografi og KOSTRA-analyse	12
2.3.1 Demografi og kommuneøkonomi:	12
2.3.2 KOSTRA-analyse:	14
3. Økonomiske hovedutfordringer i planperioden	19
3.1. Gjennomgang av hovedutfordringene	19
3.2. Formannskapets signaler	23
4 Driftsbudsjettet: Fellesinntekter og fellesutgifter.....	24
4.1. Fellesinntekter	24
4.2. Renter og avdrag	28
4.3. Utbytte fra kraftselskapene Midt-Telemark Energi og Midt-Telemark Kraft.....	29
4.4. Avsetninger og bruk av fond	29
4.5. Overføringer til investeringsbudsjettet.....	30
4.6. Pensjonskostnader	30
5. Driftsbudsjettet: Hovedansvarsområdene generelt.....	32
5.1. Realistiske budsjetter - Konsekvensjustering av eksisterende drift	32
5.2. Behov for nye/utvidede driftstiltak	33
5.3. Formannskapets prioriteringssignaler	33
5.4. Rådmannens forslag til saldering av budsjett og økonomiplan.....	34
5.4.1. Generell innledning	34
5.4.2. Investeringsprogram og konsekvenser for driftsbudsjettet	35
5.4.3. Saldering av driftsbudsjettet for planperioden 2015 - 2018	35
5.4.4. Sammendrag av hovedoversikt drift planperioden 2015 - 2018	38
6. Gjennomgang av hovedansvarsområdene	41
6.1 Hovedansvarsområde 1: Administrative og politiske fellestjenester	41
6.1.0 Generell kommentar til hele sektoren:	41
6.1.1 Tjenesteområde 11 - Politisk styring og kontrollorganer	43
6.1.2 Tjenesteområde 12 - Fellestjenester	43
6.1.3 Tjenesteområde 13 - Sentraladministrasjonen	43
6.1.4 Tjenesteområde 14 - NAV Nome	45
6.1.5 Tjenesteområde 15 - Nome statlige mottak	48
6.1.6 Tjenesteområde 16 Nome Kirkelige Fellesråd	48
6.2 Hovedansvarsområde 2: Skole- og barnehagesektoren	51
6.2.0 Generell kommentar til hele ansvarsområdet:	52
6.2.1 Tjenesteområde 21: Etatsadministrasjon og fellestjenester	54
6.2.2 Tjenesteområde 22 Voksenopplæring	55
6.2.3 Tjenesteområde 23 Grunnskolen inkl. skolefritidstilbud	56

6.2.4 Tjenesteområde 24 Barnehager	57
6.3 Hovedansvarsområde 3: Helse- og omsorgssektoren.....	60
6.3.0 Generell kommentar til hele ansvarsområdet	60
6.3.1 Tjenesteområde 31: Etatsadministrasjon og fellestjenester	65
6.3.2 Tjenesteområde 32: Helsetjenester.....	65
6.3.3 Tjenesteområde 33: Institusjonstjenester, inkl. kjøkkentjenester.....	67
6.3.4 Tjenesteområde 34: Hjemmetjenester	68
6.4 Hovedansvarsområde 4: Biblioteksektoren	71
6.5 Hovedansvarsområde 5: kultur- og næringssektoren	75
6.5.0 Generelle kommentarer til hele hovedansvarsområdet:	75
6.5.1 Tjenesteområde 51 Kulturadministrasjon og fellestjenester	77
6.5.2 Tjenesteområde 52: Kulturminnevern og museer	77
6.5.3 Tjenesteområde 53: Nome kulturskole	77
6.5.4 Tjenesteområde 54: Kulturtiltak barn / unge og funksjonshemmede	77
6.5.5 Tjenesteområde 55: Andre kulturaktiviteter	78
6.5.6 Tjenesteområde 56: Reiseliv	78
6.5.7 Tjenesteområde 57: Næringer	79
6.5.8 Tiltak for å holde budsjettet	79
6.5.9 Tjenesteområde 57: Næringer	82
6.5.9 Bruk av kraftfondet	84
6.5.10 Kommunalt næringsfond (1,0 mill. kr.)	85
6.6. Hovedansvarsområde 6: Teknisk sektor	88
6.6.0 Generelle kommentarer til hovedansvarsområdet.....	88
6.6.1 Tjenesteområde 61 Fellesadministrative funksjoner teknisk etat.	90
6.6.2 Tjenesteområde 62 Arealforvaltning.....	90
6.6.3 Tjenesteområde 63: Kommunalteknikk (ex VA).....	91
6.6.4 Tjenesteområde 6320 og 6330: Kommunalteknikk - Vann og avløp	93
6.6.5 Tjenesteområde 64 Eiendomsforvaltning.....	95
6.7 Midt-Telemark brann- og redningstjeneste	97
6.7.0 Generelt om tjenesteområdet.....	97
6.7.1 Tjenesteområde 7100: Brann og redning - felles	98
6.7.2 Tjenesteområde 7101: Brann og redning - beredskap.....	98
6.7.3 Tjenesteområde 7102: Brann og redning – forebyggende	101
6.7.4 Tjenesteområde 7110: Brann og redning - feiing.....	101
6.7.5 Tiltak for å holde budsjettert ramme 2015 og planperioden til 2018.....	101
7. Investeringsbudsjettet med finansiering	103
7.1 Investeringsprogram og økonomiske utfordringer	103
7.2. Gjennomgang av foreslalte investeringstiltak (eks VA-sektoren)	103
7.2.1 Sentral virksomhet/fellesfunksjoner	103
7.2.2 Skole- og barnehagesektoren	105
7.2.3 Interkommunale tiltak – brann	105
7.2.4 Forslag til tiltak i regi av teknisk sektor	106
7.2.5 Omtale av tiltak – ikke innarbeidet i investeringsprogrammet 2015 - 2018:	109
7.3. Vann- og avløpstiltak - gebyrfinansiering.....	110
7.4. Oppsummering av investeringstiltak – finansiering.....	110
7.5. Utlån	112
8. Rådmannens oppsummering	114
8.1 Hovedpunkter	114
8.2 Nærmere om driftsbudsjettet 2015 - 2018.....	114
8.2.1 Salderingsforslaget.	115
8.2.2 Nye/utvidede driftstiltak:.....	116
8.2.3 Driftsreduserende tiltak:.....	116

8.2.4 Sammendrag av hovedoversikt drift	118
8.3 Skatter, gebyrer og betalingssatser.....	119
8.4 Interkommunale samarbeidstiltak	120
8.5 Nærmere om investeringsprogrammet 2015 - 2018.....	121

1. INNLEDNING

1.1 FRAMDRIFT I BUDSJETTARBEIDET

Arbeidet med budsjett og økonomiplanen har i grove trekk fulgt det samme opplegg som ved de siste års behandlinger.

Det politiske arbeidet startet opp med en første gjennomgang i kommunestyret torsdag 11. september. Til dette møtet forelå et drøftingsnotat fra rådmannen. I dette notatet ble det fokusert på hovedutfordringer – både de mer overordnede økonomiske utfordringene, og de mer faglige utfordringene innenfor de forskjellige tjenesteområdene.

Formannskapet i møte torsdag 18. september foretok en oppsummering av drøftingene i kommunestyret, og ga rådmannen de nødvendige fullmakter til å utarbeide endelig forslag til årbudsjett og økonomiplan. Med på veien ble det vedtatt noen overordnede økonomiske og faglige prioriteringer. Dette blir nærmere omtalt i kapittel 3 og kapittel 5.

Statsbudsjettet ble lagt fram onsdag 8. oktober. Formannskapet ble orientert om status i budsjettarbeidet, og konsekvenser av det økonomiske opplegget i etterkant av framlagt Statsbudsjett. Det ble her spesielt redegjort for den uavklarte situasjon når det gjelder størrelsen på de statlige overføringene for 3 kommuner i Telemark (Hjartdal, Drangedal og Nome) der arbeidsgiveravgiften ble justert ned fra 1. juli 2014. Det er foretatt et trekk i rammetilskuddets faste del tilsvarende størrelsen på den reduserte arbeidsgiveravgiften. Samtidig er skjønnsrammen, som tidligere har kompensert for at vi har betalt full arbeidsgiveravgift, redusert til 0 i 2015. Dette er fra vår side omtalt som «dobbelttrekk».

Ved brev av 20. oktober kom Fylkesmannen oss delvis i møte ved å gi en kompensasjon på 3,360 mill. kr. Formannskapet i møte 23. oktober, og kommunestyret i møte 6. november er orientert om de økonomiske utfordringene kommunene står overfor gitt at kommunen ikke får kompensert mer enn det som framgår av forannevnte.

Arbeidet med saldering av budsjett og økonomiplan har vært særdeles krevende. Siden Statsbudsjettet forelå 8. oktober, har det vært brukt usedvanlig mye tid på å påvirke beslutningsprosessen knyttet til det såkalte dobbelttrekket. Det har vært en tett dialog med Hjartdal og Drangedal kommuner, og vi har nyttig bistand fra Telemarksforskning i å framskaffe nødvendig faktagrunnlag.

Møte med Fylkesmannen mandag 10. november, som ordføreren fikk i stand på vegne av de 3 berørte kommuner, ga ingen signaler om ytterligere skjønnsmidler. Parallelt pågår et arbeid for å påvirke de beslutninger som skal tas i kommunalkomiteen på Stortinget. I skrivende stund er det uklart om dette arbeidet vil utløse mer statlige midler til disposisjon i budsjettet for 2015.

Den uforutsette, og ennå uavklarte situasjon, har medført at rådmannens arbeid med budsjett- og økonomiplan-fralegget, er forsinket i forhold til opprinnelig plan (12. november).

Rådmannens arbeid har vært koordinert gjennom rådmannens ledergruppe, og salderingsforslaget er basert på drøftinger i ledergruppa utover høsten.

1.2 GENERELLE BUDSJETTFORUTSETNINGER

Lønns- og prisvekst:

Ved framskriving av budsjettetrammene er det i utgangspunktet lagt til grunn den lønns- og prisvekst=deflatoren (3,0 %) som Staten benytter i kommuneopplegget for 2015. Denne vekstprosenten er sammensatt av en antatt årlønnsvekst på 3,3 % (vekt om lag 2/3), og en prisvekst på kjøp av varer og tjenester på om lag 2,5 % (vekt om lag 1/3).

Sosiale utgifter:

Sosiale utgifter består av 2 komponenter: Arbeidsgiveravgift, og arbeidsgivers andel av pensjonspremie til Kommunal Landspensjonskasse (KLP), og Statens Pensjonskasse (for lærerne).

Arbeidsgiveravgiftssatsen er etter omleggingen til sone 2 fra 1. juli 2014, budsjettet med 10,6 % for alle arbeidstakere. Rådmannen har i likhet med foregående år bedt de budsjettansvarlige benytte 15 % ved budsjettering av pensjonsinnskudd i KLP. For arbeidstakere knyttet til Statens Pensjonskasse (lærerne) er prosentsatsen i 2014 på 11,55, som er en reduksjon fra 12,25 % for inneværende år.

Beløp i dokumentet:

Dersom ikke annet spesielt er nevnt, er tall i dette dokument og talldelen oppgitt i hele 1.000 kr.

Det administrative arbeidet med budsjettetrammer har tatt utgangspunkt i oppriinnelig budsjettetnivå for 2014. Alle netto driftsrammer er prisjustert til 2015-nivå med de vekstprosenter som Staten opererer med, dvs. at lønnsandelen av rammene er justert med 3,3 %, andre driftsutgifter med 2,5 %, og inntekter justert med 3,0 %.

Beløp for økonomiplan-årene 2016 – 18 er i 2014-prisnivå. Det betyr at et lavere beløp i 2016 enn i 2015 betyr en realnedgang – et høyere beløp gir en realvekst (vekst utover lønns- og prisvekst).

1.3. INNDELING I HOVEDANSVARSMRÅDER OG TJENESTEOMRÅDER

Det er ikke foreslått endringer i 2014, og hovedstrukturen ser slik ut:

	Inndeling i flg. hovedansvar:
1	Administrative og politiske fellestjenester
2	Skole- og barnehagesektoren
3	Helse- og omsorgssektoren
4	Biblioteksektoren
5	Kultur- og næringssektoren
6	Teknisk sektor
7	Vertskommune interkommunale samarbeid - MTBR
8	Finansiering og fellesområder

Innenfor hvert hovedansvarsområde vil det være en inndeling i tjenesteområder. Hvilke tjenesteområder som inngår i hvert hovedansvarsområde, vil gå fram av gjennomgangen av hvert hovedansvarsområde i kapittel 6.

1.4. DELEGERING AV BUDSJETTMYNDIGHET

Kommuneloven og tilhørende forskrifter fastslår at kommunestyret selv skal vedta kommunens årsbudsjett og endringer i årsbudsjettet. Budsjettet vedtas på det nivå som framgår av budsjettkjema 1A og IB: Hovedrammer drift, jfr. talldelen side 1 – 2.

Kommunestyret vedtar netto driftsramme (brutto utgifter fratrukket brutto inntekter) for de definerte hovedansvarsområdene. Det er ikke foreslått innholdsmessige endringer i forhold til 2014.

Budsjettopplegget forutsetter at rådmannen v/budsjettansvarlig etatssjef, og stabssjef vedr ansvar 1, klargjør i tekstdelen premissene for hva som skal oppnås med den foreslalte bevilgningen.

Det er rådmannens ansvar å disponere kommunestyrets bevilgning i samsvar med de mål og premisser som er lagt til grunn i budsjett- og økonomiplandokumentet inkl. de føringer som framgår av kommunestyrets budsjettvedtak.

1.5. RAPPORTERING I BUDSJETTÅRET

Rådmannen skal gjennom budsjettåret legge fram rapporter for kommunestyret som viser utviklingen i henhold til det vedtatte årsbudsjett. Rådmannen ønsker fortsatt å holde fast på 2 hovedrapporter til kommunestyret gjennom budsjettåret, det vil si plan- og økonomimelding (PLØM) 1/2015 i juni, og PLØM 2/2015 i oktober. I tillegg har det de siste årene vært et opplegg med en forenklet økonomirapportering til formannskapet i mars og november. På grunn av presset arbeidssituasjon, har det vært en utfordring å gjennomføre slik rapportering. Rådmannen tar likevel sikte på å opprettholde ambisjonen om en forenklet økonomirapportering til formannskapet i mars og november som et supplement til de 2 hovedrapporter til kommunestyret.

1.6. SENTRALE BESTEMMELSER VEDR ÅRSBUDSJETT OG ØKONOMIPLAN

Statens bestemmelser knyttet til årsbudsjett er nedfelt i kommunelovens §§ 45 – 47. Obligatoriske krav til årlig rullering av økonomiplan er nedfelt i § 44. Økonomiplanen er primært et styringsredskap for kommunene. Den skal gi uttrykk for kommunestyrets mål og strategier de nærmeste årene basert på forutsetninger i kommuneplanens langsigktige del.

Loven fastsetter krav til balanse mellom utgifter og inntekter. Driftsresultatet hvert år skal være tilstrekkelig til å dekke renter, avdrag og nødvendige avsetninger. Økonomiplanen er en rettesnor for arbeidet med årsbudsjett. Årsbudsjettet er en bindende plan, mens økonomiplanen har karakter av retningsgivende for planperioden – i dette dokument fram til og med 2018.

2. RAMMEBETINGELSER

2.1. STATENS ØKONOMISKE OPPLEGG

På vanlig måte la Regjeringen fram kommuneopposisjonen i mai måned. Her ble det gitt føringer for det økonomiske opplegget for kommunesektoren i 2014. Stortinget ga i juni sin tilslutning til Regjeringens signaler om hovedtrekkene i opplegget.

Rammeforutsetningene presentert før sommerferien ble fulgt opp ved framlegg av Statsbudsjettet onsdag 8. oktober.

Regjeringen legger opp til en realvekst i **kommunesektorens samlede** inntekter på om lag 6,2 milliarder kr. Veksten er høyere en varslet i kommuneopposisjonen i vår (vekst i intervallet 4,5 – 5 milliarder kr).

Realveksten i **frie inntekter** (skatt og rammetilskudd) anslås til 4,4 milliarder kr, herav 3,9 mrd. kr for primærkommunene.

Hva skal de frie inntektene dekke?

Demografi. Den delen av kommunesektorens merutgifter knyttet til befolkningsutviklingen som må dekkes av de frie inntektene anslås til 2,1 mrd. kroner.

Pensjonskostnader. I 2014 forventes kommunesektorens pensjonskostnader å øke med om lag 0,5 mrd. kroner utover det som kompenseres gjennom deflatoren. De økte kostnadene må dekkes av de frie inntektene.

Helsestasjon- og skolehelsetjeneste, rus og psykiatri. 200 millioner av de frie inntektene til kommunene er begrunna med en særskilt styrking av helsestasjons- og skolehelsetjenesten. Videre er 200 mill. kr av veksten begrunnet i en styrking av kommunale tjenester til rusavhengige og personer med psykiske lidelser.

Deltids brannpersonell. 36,9 mill. kroner av veksten er knyttet til etterutdanning av deltids brannpersonell i kommunene. Nome kommune som vertskommune for MTBR er tilført om lag kr 190.000, som forutsettes å komme alle kommunene i samarbeidstiltaket til gode.

Andre endringer av betydning for Nome kommune:

Pleie og omsorg

Samhandlingsreformen: I 2012 ble det lagt inn vel 5 mrd. kr til kommunal medfinansiering og 560 mill. kr til utskrivningsklare pasienter. I 2015 avvikles ordningen med kommunal medfinansiering av spesialisthelsetjenesten. Kommunerammen reduseres derfor med om lag 5,7 milliarder kr, herav utgjør uttrekket for Nome kommune om lag 8,6 mill. kr.

Ressurskrevende tjenester: På bakgrunn av den sterke utgiftsveksten foreslår Regjeringen nok en gang en viss innstramming i ordningen. Formålet med toppfinansieringsordningen er å sikre at tjenestemottakere som krever stor ressursinnsats fra det kommunale tjenesteapparatet, får et best mulig tilbud uavhengig av kommunens økonomiske situasjon. I 2014 får kommunene kompensert 80 % av egne netto lønnsutgifter ut over et innslagspunkt på 1,010 mill. kr pr bruker. I forslaget for 2015 er det foreslått en innstramning i ordningen ved å øke innslagspunktet med 37.000 kr utover

prisstigning – til 1,080 mill. kr. På denne måten reduseres statens utgifter isolert sett med 220 mill. kr. Kompensasjonsgraden holdes uendret på 80 %.

Brukerstyrt personlig assistanse (BPA): Retten for personer under 67 år med langvarig og stort behov for personlig assistanse innføres fra 1. januar 2015. Rammetilskuddet er styrket med 300 mill. kr.

Barnehage og skole

Regjeringen gjennomfører et lærerløft og foreslår å styrke satsingen på videreutdanning for lærere med 144 mill. kr. Styrkingen innebærer en økning på 1500 nye studieplasser til videreutdanning.

Regjeringen vil styrke satsingen på kompetanseheving for barnehageansatte i 2015, og foreslår å øke bevilgningene til dette formålet med om lag 60 mill. kr.

Regjeringen vil innføre en bedre sosial profil på foreldrebetalingen i barnehagen. Et nasjonalt minstekrav til redusert foreldrebetaling innføres, og dette sikrer at betalingen for en heltidsplass maksimalt skal utgjøre 7 % av en families samlede person- og kapitalinntekt. Det tas sikte på at endringen kan tre i kraft 1. august 2015.

Maksimal foreldrebetaling i barnehagen øker fra 1. januar 2015 med reelt 100 kr – til 2.580 kr pr måned.

2.2. KOSTRA-NØKKELTALL FRA 2013

Statistisk Sentralbyrå publiserer årlig en rekke nøkkeltall for kommunenes virksomhet. Tallmaterialet er basert på den såkalte KOSTRA-rapporteringen.

Tallmaterialet er omfattende, og belyser prioriteringer, dekningsgrader og produktivitet ved hjelp av et stort antall nøkkeltall innenfor en rekke av kommunens virksomheter (økonomi, skole, helse, kultur, miljø, sosiale tjenester, boliger, tekniske tjenester og samferdsel). Nome kommunes tjenester kan her sammenlignes med andre kommuner.

Nedenfor presenteres noen utvalgte nøkkeltall. Nome tilhører kommunegruppe 11 i SSBs statistikkinndeling. Kommunegruppe 11 er definert slik:

- Mellomstor kommune (folkemengde 5.000 – 20.000)
- Middels bundne kostnader
- Middels frie disponible inntekter

Statistikken omfatter Nome (kolonne for årene 2012 og 2013), gjennomsnitt i kommunegruppe 11, gjennomsnitt i Telemark, Bø, Sauherad, og gjennomsnitt i landet utenom Oslo.

Utvalgte nøkkeltall, kommuner - nivå 1							
	0819 Nome	0819 Nome	EKG11 KO STRA gruppe 11	EKA08 Telemark	0821 Bø	0822 Sauherad	EAKUO Landet uten Oslo
	2012	2013	2013	2013	2013	2013	2013
Finansielle nøkkeltall							
Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter	0,8	0,2	1,5	1,6	3,9	0,9	2,4
Frie inntekter i kroner per innbygger	49 239	51 011	49 643	47 425	47 773	50 267	47 417
Arbeidskapital ex. premieavvik i prosent av brutto driftsinntekter	-2,1	2,8	13,3	12	10,7	-0,3	14,7
Netto lånegjeld i kroner per innbygger	60 464	60 538	52 465	57 619	78 633	60 028	46 985
Prioritering							
Netto driftsutgifter per innbygger 1-5 år i kroner, barnehager	125 203	121 985	115 446	119 477	123 395	116 734	118 852
Netto driftsutgifter til grunnskolesektor (202, 215, 222, 223), per innbygger 6-15 år	102 640	105 731	106 189	104 862	95 653	109 291	98 916
Netto driftsutgifter pr. innbygger i kroner, kommunehelsetjenesten	2 849	2 728	2 401	2 369	2 426	2 618	2 160
Netto driftsutgifter pr. innbygger i kroner, pleie- og omsorgstjenesten	22 659	22 087	17 835	17 874	17 990	16 900	15 561
Netto driftsutgifter til sosialtjenesten pr. innbygger 20-66 år	4 067	4 425	2 878	3 737	4 603	5 175	2 975
Netto driftsutgifter per innbygger 0-17 år, barnevernstjenesten	8 717	10 121	7 384	7 582	7 895	8 173	7 194
Netto driftsutgifter til administrasjon og styring i kr. pr. innb.	4 909	5 115	4 254	4 238	4 526	5 337	4 036
Dekningsgrad							
Andel barn 1-5 år med barnehageplass	87,6	89,3	90,6	90,1	95,9	84,7	90,8
Andel elever i grunnskolen som får spesialundervisning	12,6	12,6	9,5	9,5	7,8	11,9	8,4
Legeårsverk pr 10 000 innbyggere, kommunehelsetjenesten	10,6	10,2	11,1	10,8	12	10,4	10,2
Fysioterapiårsverk per 10 000 innbyggere, kommunehelsetjenesten	11,8	10,5	9,4	8,7	11,1	12,7	8,9
Andel plasser i enerom i pleie- og omsorgsinstitusjoner	95,9	91,9	95,1	92,6	93,3	92,3	93,7
Andel innbyggere 80 år og over som er beboe på institusjon	13,2	13,7	13,6	11,9	13,5	7,8	13,5
Andelen sosialhjelpmottakere i alderen 20-66 år, av innbyggerne 20-66 år	6,4	6,8	..	..	5,5	5,2	3,8
Andel barn med barnevernstiltak ifht. innbyggere 0-17 år	7,5	6	..	5,9	3,9	5,3	4,8
Sykkel-, gangveier/turstier mv. m/kom. driftsansvar per 10 000 innb.	..	11	44	32	17	58	60
Kommunalt disponerte boliger per 1000 innbyggere	31	31	24	25	26	22	21
Årsverk i brann- og ulykkesvern pr. 1000 innbyggere	0,37	0,37	..	1,07	0,37	0,37	0,75
Produktivitet/enhetskostnader							
Korrigerte brutto driftsutgifter i kroner per bam i kommunal barnehage	166 585	162 478	155 999	172 357	167 038	..	162 216

Korrigerte brutto driftsutgifter til grunnskole, skolelokaler og skoleskyss (202, 222, 223), per elev	103 713	107 989	107 225	107 791	99 405	125 222	100 288
Gjennomsnittlig gruppestørrelse, 8.-10.årstrinn	12,7	12,5	13,6	13,9	13,2	12,2	14,3
Korrigerte brutto driftsutg. pr. mottaker av hjemmetjenester (i kroner)	250 560	245 346	218 624	238 920	232 960	274 158	222 601
Korrigerte brutto driftsutgifter, institusjon, pr. kommunal plass	924 027	970 230	934 375	992 037	1 001 950	1 068 522	967 230
Årsgebyr for vannforsyning (gjelder rapporteringsåret+1)	4 247	4 035	3 014	3 079	2 847	3 798	3 210
Årsgebyr for avløpstjenesten (gjelder rapporteringsåret+1)	5 953	5 953	3 472	4 250	3 579	6 038	3 563
Årsgebyr for avfallstjenesten (gjelder rapporteringsåret+1)	1 970	2 150	2 510	2 411	2 723	2 720	2 593
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid, vedtatte reguleringsplaner (kalenderdager)	307	215	..	..	153	..	..
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid, opprettelse av grunneiendom(kalenderdager)	55	74	..	..	10	30	..
Brutto driftsutgifter i kr pr. km kommunal vei og gate	82 221	75 652	94 323	106 677	55 929	65 406	120 936

Nedenfor følger noen kommentarer til tabellen:

- Netto driftsresultat for 2013 er på 0,2 % av brutto driftsinntekter. Det er svakere resultat enn i 2012, og betydelig svakere enn gjennomsnittet i KOSTRA-gruppe 11, gjennomsnittet i Telemarks-kommunene, og gjennomsnittet for landet utenom Oslo.
- Nome har fortsatt relativt høye frie inntekter pr innbygger.
- Netto lånegjeld pr innbygger vokser år for år, og ligger klart over gjennomsnittet for KOSTRA-gruppe 11 og landsgjennomsnittet. Netto lånegjeld i % av brutto driftsinntekter er imidlertid lavere enn i 2012, men fortsatt relativt høy.
- Netto driftsutgifter for barnehager er relativt høye. I hovedsak skyldes dette avskrivningskostnader som følge av investeringer i bygg de senere år.
- Netto driftsutgifter til grunnskolesektor er omtrent på gjennomsnitt for KOSTRA-gruppe 11 og Telemarkskommunene.
- Netto driftsutgifter til pleie- og omsorgssektoren er høye, men viktig å være klar over det spesielle med særskilte kostnader til våre vertskommunePUere. Det vil være mer riktig å trekke ut om lag 3.600 kr pr innbygger, og da er vi ikke veldig mye over gjennomsnittet i Telemark og KOSTRA-gruppe 11.
- Fortsatt svært høye netto utgifter til sosialtjenesten sammenlignet med andre.
- Fortsatt svært høye netto utgifter til barneverntjenesten sammenlignet med andre.
- Fortsatt stor andel elever i grunnskolen som får spesialundervisning.
- Fortsatt betydelig lavere brutto driftsutgifter i kr pr km communal veg enn gjennomsnittet i KOSTRA-gruppe 11, gjennomsnittet i Telemark, og landsgjennomsnittet.

2.3 DEMOGRAFI OG KOSTRA-ANALYSE

I kommunal forvaltning har vi vært dårlige på å utarbeide prognoser for å bedre beslutningsgrunnlaget i styringen av kommunen. Nå har dette ikke bare vært et spørsmål om vilje, men like mye et spørsmål om kapasitet og kompetanse i egen organisasjon.

For å bedre kvaliteten på beslutningsgrunnlaget for de viktige og langsiktige avgjørelsene som lokalpolitikerne i Nome skal ta i budsjett- og økonomiplansammenheng, har rådmannen gjennom flere år samarbeidet med Telemarksforskning for å dra nytte av den kompetansen som Telemarksforskning har utviklet på kommuneøkonomiområdet.

Vi fikk for flere år siden utarbeidet det første «Demografinotatet» og har nå for tredje året på rad også utarbeidet en særskilt «KOSTRA-analyse» for Nome kommune, basert på KOSTRA-data for 2013.

Dersom vi skal lykkes i tjenesteproduksjonen innenfor de rammene vi til enhver tid disponerer, er det grunnleggende at vi kjenner til hvordan rammebetingelsene vi opererer under utvikler seg og at vi i den praktiske styringen sikrer et best mulig samsvar mellom det definerte behovet for ulike tjenester og de ressursene som til enhver tid stilles til disposisjon. Uten et slikt samsvar vil vi vanskelig oppnå god økonomistyring og en bærekraftig økonomisk balanse.

2.3.1 Demografi og kommuneøkonomi:

(Utdrag fra notat av Telemarksforskning v/Audun Thorstensen på oppdrag for Nome kommune. Notatet er vedlagt rådmannens budsjettfremlegg i sin helhet).

I dette notatet har vi beregnet hvor store mer-/mindreutgifter Nome kommune kan få som følge av befolkningsutviklingen. Vi har brukt samme beregningsopplegg som det tekniske beregningsutvalg for communal økonomi (TBU).¹ Mens TBU bare har anslått demografikostnader for 2014 og 2015, har vi også sett på kostnadene i perioden fram mot 2018. TBU presiserer at beregningene må betraktes som grove anslag. Vi vil understreke at usikkerheten også vil øke når vi ser på flere år framover i tid. Vi tar ellers utgangspunkt i middelalternativet («4M-alternativet») fra de siste befolkningsframskrivningene til SSB (som ble publisert den 17.06.14).

Hvordan påvirkes Nome kommunes utgifter av den demografiske utviklingen?

Innbyggertallsutvikling og alderssammensetning har stor betydning for nivået på de statlige overføringene. Meningen er at rammetilskuddet skal reflektere at de ulike aldersgruppene ikke koster kommunekassen det samme. Yrkesaktive mennesker klarer seg i hovedsak selv, mens de yngste skal ha barnehage og skoleplass. De eldste gir kostnader på helse og omsorgstjenestene. Samtidig er det ikke sikkert at en kommune får reduserte kostnader i tjenestetilbudet på grunn av demografiske endringer. Kommunen vil da oppleve at det blir mindre penger til rådighet.

Anslagene under tar utgangspunkt i TBUs beregningsopplegg knyttet til den demografiske utviklingen.

¹ Jfr. TBUs rapport fra mai 2014 kapittel 4.

Tabell 1 Mer- og mindreutgifter i 2014 knyttet til den demografiske utviklingen – oppdaterte beregninger. Nome kommune.
Kilde: SSB/TBU

	Endring folketall 2013 (%)		Mer-/mindreutgift 2014 (1000 2013-kr)	
	Anslag	Faktisk	Anslag	Oppdatert
0-5 år	-1,3	-1,8	-1 134	-1 599
6-15 år	1,1	0,9	1 125	985
16-18 år	-1,2	0,4	-577	192
19-66 år	-0,7	-0,8	-534	-582
67-79 år	5,9	7,9	2 381	3 230
80-89 år	-6,0	-7,5	-3 058	-3 822
90 år og eldre	13,9	23,0	4 038	6 864
Sum	0,1	0,3	2 241	5 268
Sum ekskl. 16-18 år			2 818	5 076

I 2013 ble det beregnet merutgifter knyttet til anslått befolkningsutvikling på om lag 2,8 mill. kr i 2014. Det er nå anslått merutgifter på om lag 5,1 mill. kr som følge av den faktiske befolkningsutviklingen i 2013, dvs. om lag 2,3 mill. kr høyere enn fjorårets anslag. Sterkere utvikling i aldersgruppene 67-79 år og 90 år og eldre bidrar spesielt til å forklare at demografikostnadene ble høyere enn prognostisert.²

Det er viktig å merke seg hvor store endringer som kan oppstå fra det ene året til det andre. Her er differansen 2,3 mill. kroner. Dersom variasjonen er stor, vil virksomhetene kunne oppleve større eller mindre «trykk» i etterspørselen etter tjenester og dermed også som større eller mindre vanskeligheter med å holde rammene.

Under er det beregnet demografikostnader i perioden 2015-2018 (basert på opplegget fra TBU).

Tabell 2 Beregnede mer-/mindreutgifter 2015-18 knyttet til den demografiske utviklingen. Nome kommune. Faste 1000 2014-kr. Kilde: SSB/TBU.

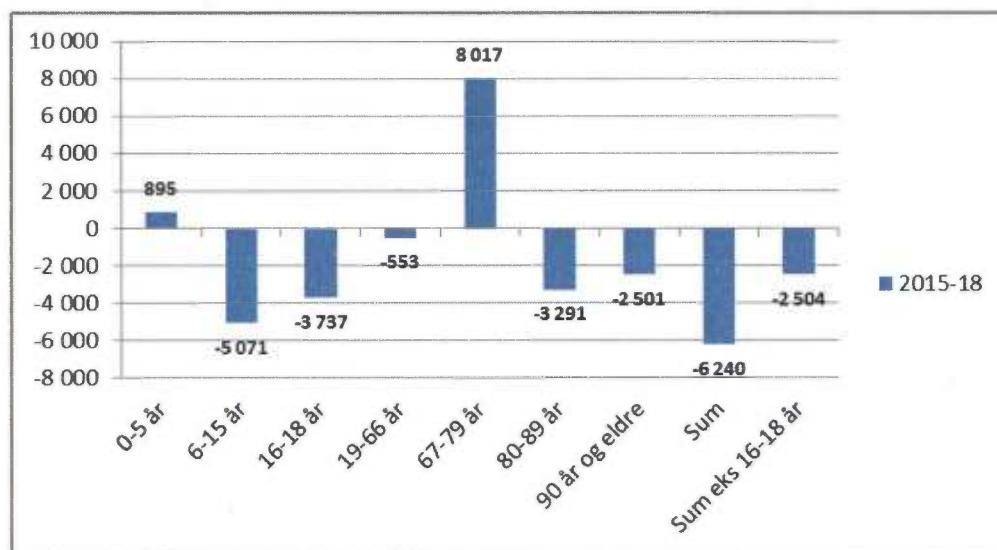
	2015	2016	2017	2018	2015-2018
0-5 år	1 693	608	-2 309	903	895
6-15 år	-2 318	-2 608	2 028	-2 173	-5 071
16-18 år	-2 360	0	393	-1 770	-3 737
19-66 år	-4	5	-465	-89	-553
67-79 år	2 248	1 903	2 135	1 731	8 017
80-89 år	-494	-494	-1 975	-329	-3 291
90 år og eldre	-834	-1 250	834	-1 250	-2 501
Sum	-2 068	-1 836	642	-2 978	-6 240
Sum ekskl. 16-18 år	292	-1 836	249	-1 208	-2 504

I perioden 2015-2018 anslås Nome kommune å få reduserte demografikostnader på om lag 2,5 mill. kr. Nedgang i aldersgruppen 6-15 år trekker isolert sett i retning av reduserte utgifter til grunnskole. Færre eldre i aldersgruppene 80-89 år og 90 år og eldre bidrar isolert sett til reduserte utgifter til pleie- og omsorgstjenestene, mens flere eldre i aldersgruppen 67-79 år trekker i motsatt retning.

² Aldersgruppen 16-18 år kan i stor grad knyttes til fylkeskommunen. I sum ekskl. 16-18 år er denne aldersgruppen holdt utenom (= 5 268 - 192).

Med referanse til økonomiplanen, så vil vi i sum få noe reduserte demografikostnader i perioden. Denne reduksjonen knytter seg først og fremst til forholdsvis sterkt prognosert reduksjon i kostnader knyttet til 6-15 åringer og i antall 80+.

Figur 1 Beregnede mer-/mindreutgifter 2015-2018. Nome kommune. Akkumulert. Faste 1000-2014 kr. Kilde: SSB/TBU

2.3.2 KOSTRA-analyse:

(Utdrag fra notat av Telemarksforskning v/Audun Thorstensen på oppdrag for Nome kommune, rådmannen. Notatet er vedlagt rådmannens budsjettfremlegg i sin helhet).

Til bruk i KOSTRA- og effektivitetsanalyser har vi utviklet en metode som gjør sammenligninger mer reelle, ved at det for gitte tjenesteområder tas høyde for forskjeller i utgiftsbehov mellom kommuner. Den faktiske ressursbruken på ulike tjenesteområder ses i sammenheng med et nivå som vi kaller normert utgiftsbehov (basert på kommunens verdi på aktuell delkostandsnøkkel innenfor inntektssystemet). Vi beregner da et mer-/mindreforbruk målt mot dette normerte utgiftsnivået. Vi baserer oss på til enhver tid oppdaterte delkostandsnøkler i inntektssystemet - for de syv tjenesteområdene barnehage, administrasjon, grunnskole, pleie og omsorg, kommunehelse, barnevern samt sosialtjenester. I vurderingen av det samlede utgiftsnivået for alle tjenesteområdene tar vi dessuten høyde for kommunens nivå på korrigerte frie inntekter – for på den måten å gi et fullstendig bilde av om kommunen ligger høyere eller lavere på samlet ressursbruk enn hva det reelle inntektsnivået (og utgiftsutjevningen over inntektssystemet) skulle tilsi.

Vi har i analysene basert oss på endelige/reviderte KOSTRA-data for 2013 og tall for tidligere årganger. For øvrig forutsettes det at kommunen fører regnskapet i henhold til KOSTRA-veilederen.

Sammendrag

Våre beregninger viser at Nome kommune, på de sentrale tjenesteområdene som inngår i inntektssystemet, hadde et utgiftsnivå som tilsynelatende lå vesentlig høyere enn landsgjennomsnittet i 2013 (=56,7 mill. kr). Da er det ikke hensyntatt verken for at kommunen tross alt har et høyere beregnet utgiftsbehov enn «gjennomsnittskommunen» (ca. 8

prosent), eller at kommunen mottar et særskilt vertskommunetilskudd (på 24,1 mill. kr i 2013). Beregningene viser at Nome hadde merutgifter på om lag 9,3 mill. kr i forhold til kommunens "normerte utgiftsnivå" i 2013, der det da også er tatt høyde for vertskommunetilskuddet. Når man i tillegg justerer for at kommunen hadde korrigerte frie inntekter på 103 % av landsgjennomsnittet, viser beregningen et samlet mindreforbruk i forhold til normert nivå på om lag 0,3 mill. kr.

Vi vil imidlertid presisere at et slikt beregnet utgiftsnivå generelt ikke må oppfattes som en slags fasit på et "riktig" nivå. Beregningene er mer en illustrasjon på hvordan kommunen faktisk har tilpasset seg et forbruksnivå på de aktuelle tjenesteområdene i sum - sammenlignet med hva utgiftsbehovet (ifølge kriteriene i inntektssystemet) og de reelle, frie inntektene ideelt sett skulle tilsi. Dessuten skal det nevnes at frie inntekter ikke omfatter for eksempel utbytteinntekter og annen finansavkastning, og at kriteriene i inntektssystemet ikke inkluderer alle tjenesteområder

Tjenesteområde	Mer-/mindreutgift 2013 (mill. kr) ift.		2012	
	Landsgjennomsnittet	«Normert utgiftsnivå»	«Normert utgiftsnivå»	
Barnehage	-9,7	1,7		6,0
Administrasjon	8,8	5,6		1,9
Grunnskole	1,8	3,5		-0,6
Pleie og omsorg	45,1	-11,1		-1,1
Kommunehelse	3,9	3,4		4,8
Barnevern	2,9	2,8		1,7
Sosialhjelp	3,8	3,3		3,5
Sum	56,7	9,3		16,6
Sum inntektsjust.		-0,3		3,8

(Tall fra 2012 i samme tabell satt inn av rådmannen)

KOSTRA-analysen viser altså at Nome kommune bruker samlet sett 9,3 mill. kroner mer på tjenesteytinga innenfor de angitte aktivitetsoområdene enn det vi strengt tatt behøvde å bruke dersom vi korrigerer for «utgiftsbehovet» og legger til grunn at vi ikke bruker opp «merinntektsnivået» vårt på de samme aktivitetsoområdene. I en situasjon hvor vi må endre prioriteringen på bruken av økonomiske ressurser, eller det ganske enkelt må brukes mindre for å unngå underskudd, er det altså på disse områdene kostnadene bør reduseres.

Nå er det slik at dette bildet av «overforbruk» er et resultat av en utvikling over tid og vanskelig kan endres «over natten». Samtidig er dette også i noen grad resultat av en politisk prioritering. Sett med rådmannens øyne, og i en situasjon hvor ressursbruken må nedjusteres, vil en intensivert innsats mot forebygging og effektivisering på disse områdene, over tid, kunne utløse tilsvarende innsparing, samtidig som tjenesteproduksjonen til innbyggerne blir minst like god som ellers i landets kommuner – i snitt.

Sammenlignet med tallene fra 2012 har det skjedd store endringer i «normert utgiftsnivå». Dette illustrerer i sum at tjenesteproduksjonen samlet sett er blitt mer effektiv, eller mer i samsvar med normert behov, og størst er endringen i positiv retning i pleie- og omsorg og i barnehageområdet. I negativ retning peker administrasjonskostnadene og barnevernskostnadene seg ut.

Når vi analyserer denne variasjonen og vurderer nivået på egne tjenester, er det viktig å vite noe om hva som har skjedd ellers i landet på de samme områdene fra 2012 til 2013 og også går mer i detalj på de enkelte funksjonene.

I tabellen under kan vi finne noe av forklaringen på at nivået på mer-/mindreforbruk kan variere så fra år til år. Dersom vi analyserer variasjonen for administrasjonskostnader fra 2012-2013, ser vi at «landet» har redusert administrasjonskostnadene med 7,2 %, samtidig som Nome kommune har økt med 4,2 %. På barnehagefunksjonene har vi en motsatt utvikling, hvor Nome har redusert sine kostnader med 4,0 %, mens landet har økt med 3,5 %

	2012		2013			
	Landet	Nome	Landet	Nome	Landet endr	Nome endr
Barnehage	7188	6237	7 441	5 986	3,52 %	-4,02 %
Administrasjon	4109	4909	3 792	5 115	-7,71 %	4,20 %
Grunnskole	11896	11991	12 156	12 431	2,19 %	3,67 %
Pleie- og omsorg	14944	22659	15 296	22 087	2,35 %	-2,52 %
Kommunehelse	2044	2849	2 134	2 728	4,39 %	-4,26 %
Barnevern	1525	1800	1 607	2 048	5,39 %	13,76 %
Sosialhjelp	1864	2434	2 049	2 621	9,93 %	7,68 %

1

Tabell 3 Mer-/mindreutgifter fordelt på KOSTRA-funksjoner i forhold til landsgjennomsnittet og kommunens «normerte utgiftsnivå». Nome kommune 2013. Kilde: KOSTRA/KMD, beregninger ved Telemarksforsking (2012 tall for samme tilføyd i tabell – rådmannen)

	Landsgjennom- snittet (1000 kr)	"Normert utgiftsnivå" i inntektssystemet (1000 kr)	2012
Barnehage (F201, 211, 221)	-9 664	1 721	5964
201 Førskole	-9 002	791	4381
211 Styrket tilbud til førskolebarn	-2 763	-1 950	-1724
221 Førskolelokaler og skyss	2 102	2 880	3305
Administrasjon og styring (F100, 110, 120, 121, 130)	8 788	5 629	1896
100 Politisk styring	572	259	680
110 Kontroll og revisjon	268	192	193

120 Administrasjon	9 221	6 852	2219
121 Forvaltningsutgifter i eiendomsforvaltningen	-764	-914	-564
130 Administrasjonslokaler	-509	-761	-633
Grunnskole (F202, 215, 222, 223)	1 821	3 475	-618
202 Grunnskole	4 144	5 441	2534
215 Skolefritidstilbud	1 288	1 314	105
222 Skolelokaler	-3 962	-3 662	-3057
223 Skoleskyss	351	383	644
Pleie- og omsorg (F234, 253, 254, 261)³	45 117	13 058	22207
234 Aktivisering eldre og funksjonshemmede	7 788	6 066	6119
253 Pleie, omsorg, hjelp i institusjon	12 337	-654	-379
254 Pleie, omsorg, hjelp i hjemmet	26 792	11 133	19542
261 Botilbud i institusjon	-1 800	-3 486	-3079
Kommunehelse (F232, 233, 241)	3 944	3 404	4801
232 Forebygging - skole- og helsestasjonstjeneste	680	552	2409
233 Forebyggende arbeid, helse og sosial	-225	-264	-491
241 Diagnose, behandling, rehabilitering	3 489	3 115	2882
Barnevern (F244, 251, 252)	2 926	2 812	1703
244 Barneverntjeneste	76	38	-512
251 Barneverntiltak i familien	240	226	1384
252 Barneverntiltak utenfor familien	2 610	2 548	834
Sosialhjelp (F242, 243, 281)	3 798	3 332	3544
242 Råd, veiledning og sosialt forebyggende arbeid	-1 020	-1 189	-333
243 Tilbud til personer med rusproblemer	-801	-883	-1459
281 Økonomisk sosialhjelp	5 619	5 403	5342

Denne tabellen viser hvordan det «normerte utgiftsnivået» fordeler seg på de ulike KOSTRA-funksjonene i 2013 og til sammenligning 2012. Ved en nærmere analyse kan det vise seg at utgifter er rapportert feil på de ulike funksjonene, slik at for eksempel kostnader som skulle ha vært ført på funksjon 211 i stedet er ført på 201. Dessuten er det alltid aktuelt at kostnader som er ført på administrasjon skulle ha vært henvist til andre funksjoner, til tjenesteområdene. I sum synliggjør

³ Ikke korrigert for vertskommunetilskuddet (på 24,1 mill kr i 2013)

tabellen både nivå og fordeling av «mer- og mindreforbruket» på de ulike funksjonene - med unntak av usikkerheten knytta til «Vertskommunetilskuddet».

3. ØKONOMISKE HOVEDUTFORDRINGER I PLANPERIODEN

3.1. GJENNOMGANG AV HOVEDUTFORDRINGENE

Det vises til presentasjon av hovedutfordringene i det materiale som forelå til kommunestyrets temasamling i møte 11. september. Denne omtalen tas inn i dokumentet nedenfor:

«I en innledende økonomiplanprosess er det viktig å drøfte de mer overordnede økonomiske utfordringene for kommunen. Disse utfordringene bør være basis for det videre arbeid mot endelig budsjett og økonomiplan med vedtak i desember.

Som kjent ble regnskapet for 2013 avsluttet i balanse, men det er grunn til å understreke at det innenfor driftsområdene var et samlet merforbruk på om lag 5,8 mill. kr. Vi ble egentlig «berget» av et ekstraordinært utbytte, og muligheten for å kunne stryke deler (2,5 mill. kr) av en budsjettert avsetning til disposisjonsfond. Uten denne muligheten, hadde regnskapet vært gjort opp med et driftsmessig underskudd.

Kommunens økonomi kjennetegnes av svært få reserver sett i forhold til den totale omsetning. Vi er svært sårbar for å imøtekjemme uforutsette forhold.

Budsjettet for 2014 (vedtatt i desember 2013) var – i likhet med foregående år – et innstramningsbudsjett. For å kunne opprettholde et relativt ambisiøst, lånefinansiert investeringsnivå, forutsettes det en samtidig gjennomføring av driftsreduserende tiltak. Dette behovet vil ytterligere forsterkes når konsekvensen av utbyggingen av Holla ungdomsskole «slår inn» i 2016. Graden av driftsreduserende tiltak må avveies mot alternativt å foreslå en forlengelse av avdragstida på kommunens eksisterende gjeld.

I plan- og økonomimelding 1/2014 – til behandling i kommunestyret i juni – blir det understreket at den økonomiske situasjon er krevende. Innmeldt tilleggsbevilningsbehov er betydelig større enn det som realistisk lar seg dekke inn – uten å ta den opparbeide buffer på disposisjonsfondet i bruk.

Den sårbare balanse opprettholdes samtidig som vi vet at rentenivået i en periode har vært på et rekordlavt nivå. Vi har ikke en tilstrekkelig beredskap dersom det – mot formodning – skulle oppstå en plutselig renteøkning. Vår beholdning av midler på disposisjonsfonds er fortsatt av meget beskjeden størrelse.

Videre må vi forholde oss til den forskriftsendring som gradvis er innført vedr bokføring av momskompensasjon for investeringer. Fra og med 2014 inntektsføres denne i sin helhet i investeringsregnskapet, og vi må innrette det kommunale driftsnivået uten denne inntektskilden.

Økonomiske nøkkeltall.

Telemarksforskning gjennomførte i 2012 – innenfor gjeldende avtale om kommunaløkonomisk dokumentasjon med Telemarkskommunene – en kartlegging av aktuelle overordnede nøkkeltall i den økonomiske styringen av kommunen. Det er utarbeidet en rapport med anbefaling av noen sentrale nøkkeltall. Fylkesmannen er blant de aktører som bruker disse anbefalte nøkkeltallene i analyse av kommunenes økonomi. Det er ønskelig å følge opp disse anbefalingene i den administrative og politiske økonomiplanprosessen. Det er anbefalt 5 nøkkeltall som ikke er for kompliserte å beregne

eller å forstå for en ikke-økonom. Dette er viktig for å få til en god politisk forankring, og det er viktig å drøfte seg fram til et realistisk mål for nivå på disse nøkkeltallene.

Nøkkeltall 1:

Økonomisk balanse målt ved netto driftsresultat

Det har over lang tid vært en generell tilrådning at netto driftsresultat bør være 3 % av samlede driftsinntekter. Anbefalt nivå fra Telemarksforskning: Min. 3 – 5 %. Formannskapets signal i økonomiplanprosessen høsten 2013 var en målsetting om 1 %.

KOSTRA-statistikk for 2013 viser (2012-tall i parentes):

- Nome: 0,2 % (0,8 %)
- KOSTRA-gruppe 11: 1,5 % (2 %)
- Telemarkskommunene: 1,6 % (1,8 %)
- Landet utenom Oslo: 2,4 % (2,6 %)

Det vil bli særdeles krevende å etablere netto driftsresultat i tråd med Telemarksforskings anbefaling. Formannskapets signal om 1 % av totale inntekter, vil innebære et netto driftsresultat på om lag 6 mill. kr.

Nøkkeltall 2:

Dispositionsfond i % av driftsinntekter

Størrelsen på dispositionsfondet varierer mellom 0 og 15 % i Telemark. Kjennetegn med Nome over tid er at vi har manglet buffer i form av dispositionsfonds. Anbefalt nivå fra Telemarksforskning: Min. 5 – 10 %. Formannskapets signal i økonomiplanprosessen høsten 2013: 2 % av totale driftsinntekter innen utgangen av planperioden.

KOSTRA-statistikk for 2013 viser:

- Nome: 0,9 % (0,1 %)
- KOSTRA-gruppe 11: 3,1 % (2,9 %)
- Telemarkskommunene: 4 % (4,4 %)
- Landet utenom Oslo: 5,1 % (4,9 %)

Det bør være en klar målsetting å bygge opp dispositionsfondet. Det er særdeles sårbart å ikke ha reserver for å møte uforutsette utgifter. Men det er ikke realistisk å komme opp på et nivå i tråd med Telemarksforskings anbefalinger. For planperioden bør målsettingen om dispositionsfond på 2 % av totale driftsinntekter opprettholdes.

Nøkkeltall 3:

Netto finansutgifter i % av driftsinntekter

Med henvisning til kommunens årsberetning, utgjør denne størrelse 4,5 % i regnskap 2013. Den har gradvis blitt redusert de siste årene (utgjorde 5,2 % i regnskap 2010). Denne størrelse påvirkes av rentenivå og avdragstid på lån. Lav rente kombinert med en forlengelse av avdragstid har medført lavere belastning i regnskap 2013.

Telemarksforskning mener det er vanskelig å anbefale noe eksakt måltall her, men har generelt anbefalt et nivå på maks 2 – 3 %. Det vil neppe være realistisk å komme ned på et slikt nivå i Nome. Dersom kommunen velger å «legge seg på» minimumsavdrag, vil størrelsen bli redusert. Dersom en skal etablere mål for denne nøkkelstørrelsen, bør det være å redusere det nivå som en ligger på i dag. Det vil bli krevende nok med det lånebehov som er kjent for planperioden. En renteoppgang vil gi utfordringer som gjør at et måltall på 4,5 % også kan være urealistisk, men en forlengelse av avdragstida vil ha motsatt effekt.

Nøkkeltall 4:

Netto lånegjeld i % av driftsinntekter

De ”beste” kommunene i landet er helt nede på om lag 30 % på dette nøkkeltallet.

Telemarksforskins anbefaling er 50 – 60 %, men understreker at dette nok er vanskelig å oppnå for mange kommuner. Formannskapets signal i økonomiplanprosessen høsten 2013 var å ikke øke netto lånegjelds andel sammenholdt med regnskap 2012 (72 %).

KOSTRA-statistikk for 2013 viser:

- Nome: 67 % (72 %)
- KOSTRA-gruppe 11: 68 % (69 %)
- Telemarkskommunene: 76 % (72 %)
- Landet utenom Oslo: 67 % (66 %)

For Nome har lånegjelds andel av driftsinntekter vært opp mot 80 % for noen år siden, og er redusert de par siste åra. Med det investerings/lånebehov som melder seg i planperioden, vil det være urealistisk å sette dette måltallet ytterligere ned. Å stabilisere lånegjelda på 72 % av totale driftsinntekter kan vise seg å være en urealistisk målsetting med en oppstart av skoleutbygging i 2014.

Nøkkeltall 5:

Avvik fra budsjett

De fleste kommuner har en tett oppfølging av avvik fra budsjett, men det er ofte ikke stilt noe konkret krav. Ideelt sett kan en tenke seg at målet er et budsjett uten avvik. Telemarksforskning angir et avvik på 0,5 – 1 % som maks avvik for dette nøkkeltallet.

Med henvisning til årsberetningen for 2013, ble netto merforbruk samlet for driftsområdene beregnet til **1,5 %**. Dette var ikke tilfredsstillende. Merforbruks i forhold til budsjett utgjorde 5,7 mill. kr, og det må være en klar målsetning om å forbedre dette nøkkeltallet.

Vi har i de siste års budsjett- og økonomiplan-prosesser lagt vekt på å legge realistiske budsjetter. Det forutsetter at en har god, løpende oversikt over kostnadsutviklingen innenfor tjenesteområdene. Det er viktig med god prosess for å få fram alle konsekvensjusteringer av eksisterende drift. Eventuelle forslag om reduksjon av driftsnivået gjennomføres ikke uten at en samtidig beskriver konkret hvilke konsekvenser dette får for tjenestenivået. Dersom en ikke er nøyde her, vil budsjettoverskridelser lett oppstå.

Formannskapet sluttet seg høsten 2013 til et måltall om budsjettavvik på **maks 0,6 %** (slik som i regnskap 2012). Det bør være oppnåelig dersom en holder oppe fokus på kostnadskontroll gjennom budsjettåret. Dette måltallet foreslås lagt til grunn for budsjettårene i planperioden.

Andre økonomiske målsettinger/forutsetninger

Renteforutsigbarhet og nedbetaling av gjeld

Over tid har det vært noe uklare politiske signal vedr graden av rentebinding, og i spørsmålet om nedbetaling av kommunens gjeld. Kommunestyret ønsket for noen år siden å gå til en storstilt rentebinding av kommunens gjeld (75 – 85 %). Senere har kommunens finansreglement vært opp til revisjon, og der stadfestes at minimum 1/3 skal være bundet, 1/3 skal flyte, og 1/3 skal være til rådmannens løpende vurdering. Ved regnskapsavlegging for 2013 var 37 % bundet og 63 % på flyt.

Når det gjelder avdragsbetaling, vises til notat vedr minimumsavdrag – tatt inn i saker om utbygging av Holla ungdomsskole (i mai og august 2014). Avdragstida kan forlenges med ca. 7 år, og derved frigjøre driftsmidler. Det har vært ulike politiske signaler til dette spørsmålet. Rådmannen har

tidligere ikke anbefalt å forlenge avdragstida dersom dette benyttes til å opprettholde et driftsnivå som ikke er bærekraftig. Med en igangsetting av skoleutbygging ved Holla ungdomsskole til 122 mill. kr, vil sannsynligvis kommunen «bli tvunget» til å forlenge gjeldende avdragstid.

Rådmannen anbefaler:

Nødvendig forutsigbarhet gjennomføres ved en moderat fastrentebinding kombinert med oppbygging av økonomiske reserver i form av disposisjonsfond. Nedbetaling av gjeld i tråd med gjeldende betalingsplan må vurderes opp mot de driftsreduksjoner som alternativt må gjennomføres.

Eiendomsskatt

Gjeldende økonomiplan forutsetter en promillesats på 6 i planperioden 2014 – 17.

Det er et uttrykt politisk ønske om å ikke øke promillesatsen i planperioden.

Videreføring av tjenestenivået kombinert med fortsatt stort behov for gjennomføring av investeringer, tilsier at inntektsgrunnlaget i form av eiendomsskatt må opprettholdes på minimum samme nivå som i 2014 (6 %).

Politisk må en avveie ambisjonsnivået når det gjelder tjenestenivå og investeringsnivå opp mot en målsetting om å redusere eiendomsskatten.

Rådmannen anbefaler:

Eiendomsskatt for boliger mv. skrives ut med 6 promille av takstgrunnlaget i alle år i planperioden.

Eventuell subsidiering av vann- og avløpssektoren

Offentlig statistikk viser at kommunen ligger høyt når det gjelder gebyrnivå. Samtidig er det et fortsatt stort utbyggingsbehov innenfor avløpssektoren. Selvkostprinsippet har til nå vært lagt til grunn. Det har over tid kommet noe ulike politiske signal om eventuell subsidiering av vann- og avløpsgebyr skal innføres.

Rådmannen anbefaler:

Selvkostprinsippet legges fortsatt til grunn ved fastsetting av gebyrnivå i vann- og avløpssektoren.

Likviditet

Kommunens likviditet har gradvis forverret seg de siste årene. Svekket likviditet skyldes:

- Bokføring av premieavvik (avvik mellom betalt pensjonspremie og bokførte pensjonskostnader)
- Regnskapsteknisk endring vedr begrepet "likviditetsreserve"
- Innstramning vedr beholdning av ubrukte lå nemidler i kontantbeholdningen.

Det må være en klar målsetting om fortsatt å unngå bruk av kassakreditt, men dette kan nå synes urealistisk. Vi har i dag en kassakredittramme på 15 mill. kr, men det er ikke urealistisk om vi må gå til det skritt å øke ramma i løpet av høsten. Likviditetssituasjonen setter krav til fortløpende jobbing for å redusere bruken av kassakreditt. Tiltak må være finansiert før de igangsettes. Refusjoner for prosjektrelaterte tiltak må innhentes så raskt som mulig etter ferdigstilling.

Rådmannen anbefaler:

Innarbeiding av et overordnet punkt som skal ivareta hensynet til kommunens likviditet.

«

Foran er det pekt på noen overordnede, økonomiske problemstillinger. Disse ble nedfelt i rådmannens innstilling til formannskapets signalmøte 18. september. Målsettingene er ikke i prioritert rekkefølge. Dette må avveies i den videre prosessen fram mot endelig behandling av økonomiplanen.

3.2. FORMANNSKAPETS SIGNALER.

I formannskapets signalmøte 18. september, ble gjennomgangen av de økonomiske hovedutfordringene oppsummert slik, jfr. vedtak sak 54/14 pkt. 2 slik det er gjengitt nedenfor:

For det videre arbeid med budsjett 2015, og økonomiplan for 4-årsperioden til 2018, legges følgende overordnede, økonomiske målsettinger og forutsetninger til grunn:

Målsetting for økonomiske nøkkeltall:

- *I tråd med prinsippet om sunn økonomiforvaltning, skal det i planperioden legges opp til en gradvis forbedring av kommunens årlige netto driftsresultat. Målsettingen er å etablere et netto driftsresultat som utgjør 1 % av totale driftsinntekter (om lag 6 mill. 2013-kr).*
- *Det er en klar målsetting for økonomiplanperioden å bygge opp disposisjonsfondet til å være en reell buffer for uforutsette utgifter. Siktemålet er et disposisjonsfond som utgjør 2 % av totale driftsinntekter innen utgangen av planperioden (om lag 12 mill. 2013-kr).*
- *Det er et siktemål å ikke forverre netto finansutgifters andel i forhold til totale driftsinntekter sammenholdt med regnskap 2013 (4,5 %).*
- *Det er en målsetting for planperioden å ikke øke netto lånegelds andel i forhold til totale driftsinntekter sammenholdt med regnskap for 2012 (72 %).*
- *Det skal fortsatt legges vekt på å utarbeide realistiske budsjetter med vekt på tett oppfølging og fokus på kostnadskontroll i budsjettåret. Det er en målsetting å begrense det samlede budsjettavviket for driftsområdene til maks 0,6 % av netto driftsbudsjett slik som i regnskap for 2012.*

Andre økonomiske målsettinger/forutsetninger:

- *Det legges i planperioden opp til å gjennomføre en moderat fastrentebinding i tråd med finansreglementets bestemmelser, kombinert med oppbygging av økonomiske reserver på disposisjonsfond. Nedbetaling av gjeld i tråd med gjeldende betalingsplan må vurderes opp mot de driftsreduksjoner som alternativt må gjennomføres.*
- *Det totale driftsnivå innrettes slik at en unngår en økning av eiendomsskatten for boliger mv. i forhold til nåværende sats på 6 promille av takstgrunnlaget..*
- *Utdelingene på vann- og avløpssektoren må søkes løst uten at gebyrnivået øker vesentlig fra inneværende års nivå. Selvkostprinsippet skal fortsatt legges til grunn.*
- *Gjennomføring av tiltak må innrettes slik at hensynet til kommunens likviditet ivaretas. For å unngå bruk av kassakreditt, må alle tiltak være budsjettert før gjennomføring, og innhenting av refusjoner må prioriteres så raskt som mulig etter at prosjektrelaterte tiltak er sluttført.*

Rådmannens arbeid med budsjett og økonomiplan utover høsten, har vært basert på forannevnte, overordnede økonomiske signaler fra formannskapet. Budsjettsituasjonen har imidlertid vist seg å være svært krevende. Både erfaringene fra plan- og økonomimelding 2/2014 om budsjettutviklingen for inneværende år, og de rammebetingelser som kommer til uttrykk ved framlegg av Statsbudsjettet i oktober, innebærer at rådmannen i det framlagte forslag må fravike flere av de politiske signalene som formannskapet ga i møte i september. Dette er oppsummert i kapittel 5 nedenfor.

4 DRIFTSBUDSJETTET: FELLESINNTEKTER OG FELLESUTGIFTER

Nedenfor redegjøres for de vurderinger som rådmannen har foretatt vedr fellesinntekter og fellesutgifter. Konkrete beløp framgår i talldelen - budsjetteskjema 1 A og 1B: Hovedrammer drift for økonomiplan-perioden 2015 – 2018 (vedlegg 1 i talldelen).

4.1. FELLESINNTEKTER

Fellesinntekter er i vårt økonomi-opplegg de overordnede inntekter som ikke inngår som sektorinntekter innenfor ansvarsområdenes netto driftsrammer. Sektorinntektene er øremerkede tilskudd og egenbetaling mv. fra brukerne av kommunale tjenester som ansvarsområdet omfatter.

- Skatt på formue og inntekt + Rammetilskudd (Kommunens "frie" inntekter)**

Samlet er det for 2015 foreslått å budsjettere med 340,2 mill. kr, som er en reduksjon på 2,4 % i forhold til regulert budsjett for 2014. Beløpet er fordelt med 202,1 mill. kr på skatt formue/inntekt, og 138,1 mill. kr i rammetilskudd. Sum frie inntekter for 2015 viser en nedgang på 2,4 % i forhold til regulert budsjett for 2014.

Som for tidligere år, ligger det i rammetilskuddet en kompensasjon for nye oppgaver som kommunen skal gjennomføre fra neste år. Det henvises til omtale i pkt. 2.1 foran (eksempel: helsestasjon- og skolehelsetjeneste, rus og psykiatri). 2 vesentlige uttrekk påvirker nivået på rammetilskuddet:

- Kommunal medfinansiering av spesialisthelsetjenesten utgår, og uttrekket i rammetilskuddet er anslått å utgjøre 8,650 mill. kr
- Avgiftslettelse differensiert arbeidsgiveravgift – overgang til sone 2 med virkning fra 01.07.2014 medfører et uttrekk på om lag 11,6 mill. kr.

Rammetilskuddet består av 3 elementer:

- Utgiftsutjamningen (basert på objektive kriterier, bl.a. folketall og aldersfordeling)
- Inntektsutjamning (basert på løpende skatteinngang i forhold til landsgjennomsnitt pr innbygger)
- Skjønnsmidler

Når det gjelder utgiftsutjamningen er den fastlagt – i og med at det er folketall og aldersfordeling pr 01.07.2014 som legges til grunn. Vi forholder oss til de anslag som framgår av KS prognosemodell, og budsjetterer med 167,0 mill. kr for 2015.

Inntektsutjamningen er basert på folketall pr 01.01.2015, og fra tidligere år har vi erfaringer med en inntektssvikt i forhold til de første prognosene på høsten. Dette er et sårbart punkt, og er et godt argument for å etablere en buffer/disposisjonsfond i budsjettet. I budsjettforslaget har vi valgt å legge til grunn prognosemodellen til KS, der det med grunnlag i historiske tall, lages en ny prognose for folketallsutvikling fram mot 1. januar 2015. Inntektsutjamningen ses jo i nær sammenheng med skatteanslaget. I sum er det budsjettert med 164,2 mill. kr, og det er 1,8 mill. kr lavere enn de prognosene som framgår som anslag i Statsbudsjettet. Dette er anslått å være et mer realistisk anslag, og basert på erfaringer fra tidligere år.

Skjønnsmidler.

Nome kommune var ved offentliggjøring av Statsbudsjettet 8. oktober tildelt 1,5 mill. kr i skjønnsmidler fra fylkesmannen. Dette beløpet kan sammenlignes med 13,406 mill. kr for 2014. I inneværende år har vi en kompensasjon på 9,735 mill. kr vedr arbeidsgiveravgift, men denne kompensasjon var fjernet som følge av endring til avgiftssone 2 for Nome kommune fra 01.07.2014. I brev av 20.10 fra fylkesmannen, ble det gitt en ekstra skjønnsbevilgning på 3,360 mill. kr for å delvis rette opp et – etter vår oppfatning – dobbelttrekk ved at arbeidsgiveravgiftslettselsen både er trukket i rammetilskuddets faste del, og i utmålingen av skjønnsmidler.

I tillegg mottar kommunen kr 700.000 i tapskompensasjon som følge av kriterieendringene innført i inntektssystemet fra 2011 (dette beløpet er ikke prisjustert).

Følgende oversikt kan settes opp for sammenligning av 2014 og 2015:

	2014	2015	Avvik 2014 - 15
Basisskjønn pr 8. oktober	3.671	1.500	
Basisskjønn – tilleggsbevilgning 20. oktober		3.360	
Kompensasjon arbeidsgiveravgift	9.735		
Tapskompensasjon kriterieendringer	700	700	
SUM skjønnsmidler	14.106	5.560	-8.546

Fra 2015 er den særskilte skjønnstildeling som kompensasjon for arbeidsgiveravgift tatt ut, og inngår i det såkalte basisskjønnet, som fylkesmannen håndterer. Basisskjønnet har over tid gradvis blitt redusert. Opprinnelig tildeling på 1,5 mill. kr for 2015, kan sammenlignes med 6 mill. kr i 2011, 4,5 mill. kr i 2012, 4 mill. kr i 2013, og 3,5 mill. kr i 2014. Vi hadde forventet en nedgang her, men reduksjonen med 2 mill. kr var større enn lagt inn i prognosene som ble presentert i september.

Ser en samlet på dette, er det en nominell nedgang på om lag 8,5 mill. kr i skjønnstildeling fra 2014 til 2015. Vår oppfatning er at det er en utilsiktet effekt av omleggingen knyttet til arbeidsgiveravgiftslettselsen ved at Nome kommune går fra sone 1 (med avgift 14,1 %) til sone 2 (med avgift 10,6 %). Denne avgiftslettselsen – av Staten definert til å utgjøre 11,6 mill., kr – er altså trukket ut av rammetilskuddets faste del. Men i tillegg er altså skjønnsmidlene samlet sett redusert med om lag 8,5 mill. kr. Dette var en uforutsett virkning i kommuneopplegget som først kom til vårt kunnskap ved offentliggjøringen av Statsbudsjettet 8. oktober.

Nome kommune – sammen med Hjartdal og Drangedal – har i møte med fylkesmannen mandag 10. november redegjort for vår situasjon. Det er ikke oppnådd gjennomslag for ytterligere skjønnsmidler i denne omgang. Rådmannen har fortsatt forhåpninger til at Stortingets behandling av kommuneopplegget, vil utløse mer midler. Dette innebærer at det i salderingskissa er lagt inn en forventning om ytterligere skjønnsmidler på til sammen 3,4 mill. kr for 2015.

Frie inntekter oppsummert

På bakgrunn av forannevnte kan det settes opp følgende oversikt over budsjettforslaget for de samlede frie inntekter i 2015:

Rammetilskudd – faste kriterier	167.000
Rammetilskudd - inntektsutjamning	26.140
Rammetilskudd – skjønnsmidler tildelt pr 20.10.2014	5.560
Rammetilskudd – ytterligere skjønnsmidler forventet i Stortingsbeh.	3.400
Skatteanslag	138.100
SUM frie inntekter	340.200

På bakgrunn av forannevnte kan det settes opp følgende oversikt over budsjettforslaget for de samlede frie inntekter i 2015:

Rammetilskudd – faste kriterier	167.000
Rammetilskudd - inntektsutjamning	26.140
Rammetilskudd –skjønnsmidler tildelt pr 20.10.2014	5.560
Rammetilskudd – ytterligere skjønnsmidler forventet i Stortingsbeh.	3.400
Skatteanslag	138.100
SUM frie inntekter	340.200

Når det gjelder årene 2016 – 2018 er det for samlet rammetilskudd + skatt lagt til grunn en gjennomsnittlig realvekst på om lag 1 % pr år. Dette er basert på erfaringer fra de siste års kommuneopplegg. Det er selvsagt vanskelig å spå om framtida, og ikke minst på grunn av en bebudet gjennomgang av inntektssystemet fra 2017. Anslaget om realvekst kan vise seg å være for optimistisk.

Usikkerheten knyttet til framtidige skjønnsmidler er selvsagt meget stor. Våre forventninger til ytterligere midler for 2015 er videreført til øvrige år i planperioden. Trekker en ut kr 700.000 i skjønnsmidler som gjelder tapskompensasjon kriterieendringer, vil våre forventninger til det såkalte basisskjønnet fra fylkesmannen være:

2015: 8,260 mill. kr (herav tildelt pr nå 4,860 mill. kr)

2016: 11,2 mill. kr

2017: 10 mill. kr

2018: 8,7 mill. kr

- **Eiendomsskatt**

Det vises til omtale i pkt 3 foran vedr prioriteringssignalene fra formannskapet.

Eiendomsskatt på næringseiendommer og verker/bruk skrives ut med en skattesats på 7 promille, og forventet inntekt er anslått å utgjøre 9,8 mill. kr for 2014.

Eiendomsskatt på boliger etc. er i 2014 skrevet ut med 6 promille. Forventede inntekter er på om lag 12 mill kr, dvs. om lag 2 mill. kr pr promille.

Samlede eiendomsskatter i 2014 er anslått å utgjøre 21,8 mill. kr. Det har vært en intensjon i rådmannens budsjettarbeid å forsøke å oppfylle formannskapets ønske om ikke å øke eiendomsskatten i forhold til inneværende års nivå.

Ut fra en totalvurdering av kommunens økonomiske situasjon i etterkant av framlagt Statsbudsjett, og basert på den usikkerheten som knytter seg til Statens uttrekk for redusert arbeidsgiveravgift, må rådmannen likevel tilrå at eiendomsskatt skrives ut med 7 promille for boliger etc. i 2015. Dette gir en merinntekt på om lag 2 mill. kr, dvs. et samlet inntektsanslag fra eiendomsskatt på 23,9 mill. kr i 2015. Rådmannen ser for seg at en utskriving av skatt med 7 promille kan reverseres dersom Staten gjør «full retrett» vedr håndteringen av uttrekk arbeidsgiveravgift.

Det må nok en gang generelt bemerkes: Det er økonomisk sårbart å benytte disse inntektene i saldering av drifta. Det er usikre inntekter som burde i sin helhet vært avsatt til fonds, eventuelt brukt til konkrete engangstiltak.

Andre generelle statstilskudd:

- **Rente/avdragskompensasjon omsorgsboliger/sjukeheim/skoleutbygging/kirker**

Kommunen har over tid gjennomført investeringer som Staten årlig gir rentekompensasjon (i noen tilfeller også avdragskompensasjon) for. Beregningene foretas med grunnlag i gjennomsnittlig flytende rente i Husbanken. Som følge av redusert rentenivå de siste årene, blir følgelig anslaget på kompensasjonen noe lavere.

Kompensasjonen omfatter:

Omsorgsboliger

Nome sjukeheim

«Ny» og «gammel» skoleutbygging ved Lunde 10-årige skole

Investeringskompensasjon i forbindelse med grunnskolereformen i 1997

Orgel i Holla kirke

Samlet anslag for rentekompensasjon tidligere års investeringer er på 2,8 mill. kr for 2015.

- **Momskompensasjon investeringer**

Fra og med 2014 inntektsføres momskompensasjonen knyttet til investeringer direkte i investeringsregnskapet, og inngår således i finansieringen av prosjektene.

- **Vertskommunetilskudd drift statlig mottak Dagsrud**

Det er forutsatt en videreføring av inneværende års tilskudd med prisjustering lik Statens deflator. Budsjettet beløp utgjør 1,850 mill. kr, og skal dekke kommunale tjenester knyttet til beboerne på mottaket. Det er synliggjort tilskudd årlig i hele planperioden, men tilskuddet vil selvsagt falle bort dersom mottaket blir nedlagt. Kommunen har avtale fram til 31.12.2016 og med opsjon for ytterligere 3 år.

- **Vertskommunetilskudd psykisk utviklingshemmede**

Tilskuddet har sin bakgrunn i HVPU-reformen, som ble gjennomført tidlig på 1990-tallet. På det tidspunktet overtok 33 kommuner i landet, deriblant Nome, ansvaret for en rekke beboere hjemmehørende i andre kommuner. Formålet med den øremerkede tilskuddsordningen er å kompensere vertskommunene for de beboere som valgte å bli boende i institusjonskommunen. I Nome er det nå 19 beboere som gir grunnlag for tilskudd i 2015, dvs. at 1 beboer er falt fra, og det utløser om lag kr 650.000 i mindre tilskudd sammenlignet med inneværende år.

Gjennom LVSH (Landssammenslutningen av vertskommuner for sentralinstitusjoner i det tidligere HVPU) har det i mange år vært jobbet aktivt for å skjerme denne tilskuddsordningen – både for innlemming i det generelle rammetilskuddet, og for å unngå for store endringer i inntekt fra ett år til et annet på grunn av frafall av beboere. En ny og forbedret skjermingsordning ble innført med virkning fra 2011. Tilskuddsordningen er til løpende vurdering fra statlig hold, og en har ingen garanti for hvor lenge gjeldende skjermingsordning blir opprettholdt.

I budsjettforslaget for 2015 er det ført opp 25 mill. kr i vertskommunetilskudd. Ved dødsfall i beboergruppa vil som sagt tilskuddet bli redusert. For årene 2016 – 2018 er det synliggjort en nedgang med ytterligere 1 beboer. Inntektsnivået er altså avhengig av antall beboere.

Integreringstilskudd flyktninger

Tilskuddet for 2015 er ført opp med kr 7,8 mill. Anslaget er gjort etter oppdatering i samråd med NAV-leder. Det er basert på en forutsetning om bosetting av 10 nye flyktninger pr år (5 voksne + 5 barn) i planperioden, jfr. kommunestyrebehandling i møte 6. november. De statlige tilskudd er i Regjeringens budsjettforslag foreslått økt med om lag 4 % samlet for 5-årsperioden tilskuddet gjelder.

Med grunnlag i dagens tilskuddsnivå, og vedtatt bosetting med 10 nye hvert år, vil kommunens inntekter til flyktninggruppen bli videreført på nominelt om lag 7,8 mill. kr årlig i plan-perioden. Dette er lagt inn i budsjettforutsetningene.

4.2. RENTER OG AVDRAG

Renteinntektene

Renteinntektene består av:

- Utlån av startlån
- Utlån Midt-Telemark kraft
- Vanlige bankinnskudd.

Nome kommune har en relativt høy utlånsaktivitet når det gjelder startlån. Generell rentereduksjon det siste året, gjenspeiler seg også i nivået på renteinntekter. En generell økning i rentenivået i forhold til inneværende år kan ikke lenger påregnes i løpet av planperioden. På den annen side, vil forverret kommuneøkonomi medfører en svakere likviditet.

For budsjett 2015 og øvrige år i planperioden er det lagt inn 2,060 mill. kr i samlede renteinntekter. Dette er samme nivå som forventede inntekter i regulert budsjett for inneværende år.

Renter og avdrag løpende lån

Nytt finansreglement for Nome kommune ble vedtatt av kommunestyret i møte 15. september 2011, sak 57/11. Av reglementet framgår slik sammensetning av kommunens lån:

Minimum 1/3 skal ha flytende rente, minimum en 1/3 skal ha fast rente, mens 1/3 skal vurderes ut fra markedssituasjonen. I reglementet er det lagt opp til at rådmannen skal foreta disse vurderingene.

Som opplyst i årsberetningen for 2013, er om lag 37 % av kommunens netto lånegjeld ved siste årsskifte på fastrenteavtaler.

Det har over noe tid vært ganske entydige signaler på at rentenivået gradvis vil øke de kommende år, og det er i tidligere plandokumenter argumentert for at en bør ha en rentebuffer for «å stå imot» renteøkningen. Nye signaler er ganske entydig i retning av en mer stabil renteutvikling de nærmeste åra. Rådmannen understreker viktigheten av å ha nødvendig forutsigbarhet på dette punkt. En moderat fastrentebinding må kombineres med oppbygging av en rentebuffer/avsetning til disposisjonsfond.

Renteutgiftene på lån opptatt til og med 2014 er i budsjettforslaget ført opp med 12 mill. kr for 2015. Beregningen er i utgangspunktet basert på rentenivå på flytende rente (har i Kommunalbanken ligget stabilt på 2,25 % siden november 2012), og gjeldende fastrenteavtaler. Opprinnelig rentebuffer på kr 500.000 i 2015 er tatt ut, men det er innbakt en buffer på kr 500.000 i 2016 – stigende til 1,5 mill. kr i 2018.

Avdrag på lån opptatt til og med 2014 er i budsjett 2015 ført opp med 18 mill. kr. Beregningen for 2015 er basert på gjeldende nedbetalingsplan. Det vises til omtale av spørsmålet om minimumsavdrag i pkt. 3.1 foran. Begrunnet i iverksetting av skoleutbygging ved Holla

ungdomsskole, og den økte kapitalbelastning fra og med 2016, foreslår rådmannen å forlenge avdragstida med en økonomisk effekt på 1,5 mill. kr fra og med 2016.

For å synliggjøre konsekvenser av nye låneneopptak i planperioden, har vi i talloversikten skilt mellom allerede vedtatte låneneopptak med den rente- og avdragsbelastning det medfører, jfr. omtale foran, og den belastning framtidig investeringsprogram vil ha for driftsbudsjettene. Renter og avdrag på nye lån i planperioden 2015 – 2018 synliggjøres derfor på egen linje i talloversikten. I hovedsak som en konsekvens av ny Holla ungdomsskole vil lånenebelastning av foreslått investeringsprogram utgjøre om lag 5,3 mill. kr i 2016 – økende til om lag 7,3 mill. kr i 2018. Forventninger om et lavere rentenivå, har medført en nedjustering av kapitalbelastningen for skoleutbyggingen. Det vises til nærmere omtale av forslag til investeringsprogram, og konsekvenser av framtidige låneneopptak.

4.3. UTBYTTE FRA KRAFTSELSKAPENE MIDT-TELEMARK ENERGI OG MIDT-TELEMARK KRAFT

Det vises til utbyttestrategi vedtatt i kommunestyret (K-sak 49/12) i møte 21.06.2012.

Basert på disse politiske signalene, foreslår rådmannen for 2015 å legge opp til et samlet utbytte på 5,970 mill. kr – fordelt med 3,5 mill. kr fra Midt-Telemark Energi, og 2,470 mill. kr fra Midt-Telemark Kraft.

Budsjettforslaget baseres på følgende grunnlag:

For Midt-Telemark Energi:

Samlet utbytte på 8,750 mill. kr prisjustert, hvorav Nome kommunes andel utgjør 40 %.

For Midt-Telemark Kraft:

Samlet utbytte på 5,1 mill. kr prisjustert, hvorav Nome kommunes andel utgjør 48,4 %.

Dette budsjettetnivået forutsettes reelt videreført i planperioden. Rådmannen understreker at det knytter seg betydelig usikkerhet til budsjettering av utbytte på dette nivå.

4.4. AVSETNINGER OG BRUK AV FOND

Kommunestyrets disposisjonsfond

Sett ut fra en økonomisk betrakting, bør det årlig i økonomiplanen settes av midler til kommunestyrets disposisjonsfond som en buffer mot framtidige uforutsette utgifter, jfr. drøfting i pkt. 3 foran. Rådmannen minner om formannskapets vedtatte signal i møte 18. september:

Det er en klar målsetting for økonomiplanperioden å bygge opp disposisjonsfondet til å være en reell buffer for uforutsette utgifter. Siktemålet er et disposisjonsfond som utgjør 2 % av totale driftsinntekter innen utgangen av planperioden (om lag 12 mill. 2013-kr).

Det har vært en målsetting i rådmannens arbeid med budsjett og økonomiplanen å følge opp denne målsettingen. Utgangspunktet er at en startet budsjettåret med en avsetning på 4,760 mill. kr på disposisjonsfondet. Budsjettet for 2014 etter behandling av PLØM 2/2014 legger opp til en marginal bruk av fondet på kr 50.000. Det er som nevnt tidligere betydelig usikkerhet knyttet til om reservene på disposisjonsfondet «står seg» gjennom regnskapsavslutningen for 2014.

På tross av denne usikkerheten, velger rådmannen likevel å forutsette at det er 2,5 mill. kr til disposisjon på fondet i 2015 for å løse den ekstraordinære økonomiske utfordringen som har oppstått etter framlegg av Statsbudsjettet.

I det framlagte budsjettforslaget for 2015 – 18 er det lagt opp til en beskjeden avsetning til disposisjonsfondet:

År 2015:	Kr 105.000
År 2016:	Kr 475.000
År 2017:	Kr 77.000
År 2018:	Kr 1.147.000

Bundne fondsavsetninger

I tråd med gjeldende regelverk er den pliktige avsetningen av konsesjonsavgiftene (kr 180.000 årlig) til kraftfondet synliggjort i talloversikten.

4.5. OVERFØRINGER TIL INVESTERINGSBUDSJETTET

Fra og med 2014 er momskompensasjonen knyttet til investeringer i sin helhet ført direkte i investeringsbudsjettet. Det betyr at vi ikke har en pliktmessig overføring fra drifts- til investeringsbudsjettet, slik det har vært en periode.

Det er foreslått overført kr 1.500.000 årlig i planperioden. Denne overføringen skal finansiere forventet egenkapitalinnskudd i KLP. Innskuddet skal etter gjeldende regelverk føres i investeringsbudsjettet, men kan ikke lånefinansieres.

4.6. PENSJONSKOSTNADER

Et særskilt forhold gjelder pensjonspremie, og tilhørende føring av premieavvik.

Pensjonspremie er «ingen premie for god innsats», men det er tvert imot en regning som vi får fra våre pensjonsleverandører. Det er penger kommunen betaler inn hvert år for å sette av til framtidige utbetalinger til pensjon.

Pensjonskostnad er det beløpet som føres i driftsregnskapet. Det er et teoretisk beregnet beløp, som ikke har noe med hva kommunen betaler i pensjonspremie å gjøre. I de siste årene har pensjonskostnadene som er ført i driftsregnskapene vært betydelig lavere enn det vi faktisk har betalt i premie, og det har ført til en likviditetsmessig utfordring for mange kommuner, herunder også Nome.

Premieavvik er forskjellen mellom innbetalt premie og regnskapsført beregnet netto pensjonskostnad. Premieavviket har vokst til svimlende summer (utgjorde mer enn 30 milliarder kr ved utgangen av 2013 for kommunesektoren samlet). Så lenge betalt premie er høyere enn det en kostnadsfører i regnskapet, blir premieavviket en positiv størrelse, eller et inntektsbeløp i regnskapet. Årlig inntektsført premieavvik føres mot balansen – for så å bli avskrevet/amortisert, dvs. komme til belastning i driftsbudsjettene i løpet av de kommende år.

I tallbudsjettet har vi synliggjort pensjonskostnadene på 2 linjer:

- Premieavvik inneværende år
- Avskrivning av premieavvik foregående år

I budsjett 2015 og økonomiplanen er det forventet en økning av de samlede pensjonskostnadene. Budsjetteknisk belastes driftsområdene fortsatt med 15 % KLP-premie, mens avregningen mot premieavvik tas samlet på et felles ansvarsområde. Dette synliggjøres som et gradvis mindre positivt beløp på linja «Premieavvik inneværende år» i hovedoversikten. I tillegg må kommunen hensynta en situasjon der oppsamlet premieavvik fører til en høyere belastning/amortisering av tidligere års premieavvik. Det er nå vedtatt 7 års avskrivningstid for premieavvik fra og med 2014. Det er en reduksjon fra 10 års avskrivningstid i årene fra 2011. Dette fører til at amortiseringskostnadene vil øke i budsjettene fra og med 2015. Det er hensyntatt i budsjettforslaget.

5. DRIFTSBUDSJETTET: HOVEDANSVARSMRÅDENE GENERELT

5.1. REALISTISKE BUDSJETTER - KONSEKVENSJUSTERING AV EKSISTERENDE DRIFT

Det har vært en ledetråd i budsjettprosessen de siste årene å etablere gode rutiner for å gi et best mulig anslag på hva løpende, etablert drift koster.

Den administrative prosessen med budsjettet for 2015 tar utgangspunkt i **oppriinnelig vedtatt netto driftsramme** for 2014 slik de framkommer etter behandlingen i kommunestyret i desember 2013.

Alle netto driftsrammer er prisjustert med den lønns- og prisvekst som Staten benytter i kommuneopplegget. Den generelle deflatoren er anslått til 3 %. Denne vekstfaktoren er sammensatt av en forventet lønnsvekst på 3,3 %, og en vekst i kjøp av varer og tjenester på om lag 2,5 %. I beregningen av netto driftsrammer er forannevnte lagt til grunn, dvs. at lønnsandelen i hver budsjetttramme er justert med 3,3 %, andre driftsutgifter med 2,5 %, og sektorinntektene er forutsatt økt med 3 %.

Detaljbudsjettprosessen avdekker at det fortsatt er en utfordring å tilpasse budsjettene til de vekstforutsetningene som Staten opererer med i kommuneopplegget. Gjennomgående er det slik at Statens deflator svært ofte i praksis ikke hensyntar kostnadsutviklingen i kommunene fullt ut. Det gjelder både på lønn og andre driftsutgifter. Konsekvensen av dette er at tjenesteområdene årlig må effektivisere for å kunne opprettholde eksisterende drift.

Med utgangspunkt i oppriinnelig budsjetttnivå for 2014 – prisjustert til 2015-nivå som foran nevnt - er det foretatt vurderinger av om dette budsjetttnivået er realistisk. Ved behandling av plan- og økonomimeldingene er det lagt fram nye opplysninger/prognosør fra de budsjettansvarlige for tjenesteområdene. Hvilke opplysninger som er hensyntatt ved rammeberegningen, framgår i tabell i innledningen av hvert driftsområde under overskriften «konsekvensjusteringer».

Konsekvensjusteringer omfatter også endringer som framgår av det statlige kommuneopplegget, herunder endringer i oppgaver/tjenester Staten forventer at kommunene skal følge opp. Eksempel på dette er under helse- og omsorgssektoren:

- Styrking av rammetilskuddet til helsestasjon/skolehelsetjeneste
- Styrking av rammetilskuddet til rusomsorg
- Styrking av rammetilskuddet til psykiatri

Videre er det foretatt konsekvensjusteringer for politiske vedtak der det er forutsatt utvidelser i forhold til innevarende års oppriinnelige budsjetttnivå. Eksempel på dette er:

- Barnevern – plassering fosterhjem/institusjon

På dette området er det gjennom plan- og økonomimeldingene gitt tilleggsbevilgninger på til sammen 1,660 mill. kr, som er forutsatt videreført inn i 2015.

Hva som er realistiske budsjetter er alltid et definisjonsspørsmål. Men for rådmannen har det vært en klar målsetting å få fram best mulig anslag på hva eksisterende, etablert drift reelt sett koster. I den

grad beslutninger er tatt, og drift etablert uten forankring i budsjett, er det viktig at en får synliggjort dette nå i forbindelse med budsjettarbeidet. I denne prosessen må de vurderinger, og tilbakemeldinger som kommer fra budsjettansvarlige etater/tjenesteområder, i vesentlig grad legges til grunn.

5.2. BEHOV FOR NYE/UTVIDEDE DRIFTSTILTAK

Det er i løpet av budsjettprosessen fremmet en rekke forslag til nye/utvidede driftstiltak. Det er noe skjønnsmessig hva som skal defineres som konsekvensjusterte tiltak, og hva som er nye/utvidede tiltak.

Slik den økonomiske situasjon har blitt, bærer oversikten over nye/utvidede tiltak i stor grad preg av å være "en ønskeliste". I sum (med noen usikre anslag) utgjør tiltakene på en intern arbeidsliste over 15 mill. kr. Denne oversikten er ikke presentert i dokumentet, men det er åpenbart at flere etatssjefer har valgt å ikke fremme tiltak ut fra den situasjon at en har sett det som umulig å få gjennomslag.

Det har vært en stor utfordring å avveie nye behov mot de mer overordnede økonomiske utfordringene vi står foran, og i forhold til alternativt å måtte kutte mer i den eksisterende drift. I den foreliggende situasjon har det vært nødvendig å stille de fleste ønskede utvidelsene i bero.

De tiltak som er prioritert blir omtalt under det driftsområdet tiltaket tilhører, og framgår under overskriften «nye/utvidede driftstiltak» i innledende tabell under hvert hovedansvar. I noen grad blir det også under de aktuelle tjenesteområdene lagt inn kommentarer på tiltak som av økonomiske grunner ikke er funnet plass til.

5.3. FORMANNSKAPETS PRIORITERINGSSIGNALER

I tillegg til de mer overordnede, økonomiske signalene som det er redegjort for i pkt. 3 foran, ble det i formannskapets møte 18. september vedtatt følgende generelle forutsetninger for rådmannens videre arbeid med budsjett og økonomiplan, jfr. vedtak sak 54/14 pkt. 3 gjengitt nedenfor:

3. *I arbeidet med driftsrammene, og i forslag til investeringsprogram legges følgende generelle forutsetninger til grunn:*
  - *Det legges vesentlig vekt på å utarbeide realistiske driftsbudsjetter, dvs. tilstrekkelige ressurser til å videreføre etablert drift. I utgangspunktet prioriteres det å opprettholde dagens tjenestenivå fremfor å sette i verk nye tiltak. Driftsrammer skal ikke foreslås redusert - uten at en samtidig beskriver konkret hvilke konsekvenser dette får.*
  - *Det skal tas utgangspunkt i de prioriteringer av drifts- og investeringstiltak som ble vedtatt ved fjorårets rullering av økonomiplanen.*
  - *Det må legges betydelig vekt på kjente endringer i den demografiske utvikling.*
  - *Analyser av KOSTRA-statistikk er et viktig grunnlag for framtidige prioriteringer.*
  - *På bakgrunn av de store levekårsutfordringene Nome kommune står overfor, må konkrete tiltak for å motvirke sosiale ulikheter vektlegges i planperioden.*
  - *Forebyggende helse er et langsigttig arbeid. Nome kommune skal i den grad økonomien tillater det, prioritere folkehelse, og forebyggende tiltak i all sin virksomhet og planlegging framover. Samhandlingsreformen gjennomføres i henhold til intensjonen, men forutsettes fullfinansiert av Staten.*
  - *Plan- og utviklingsarbeidet innrettes slik at kommunen bedre klarer å imøtekomme de samfunnsmessige utfordringene, herunder også vektlegging av utfordringene på områdene beredskap, klima og energi, og boligpolitikk.*

- *Det må stilles samme effektiviseringskrav til interkommunale samarbeidstiltak/eksterne tjenester som til de kommunale tjenestene.*
- *I takt med nye oppgaver, og krav til effektivisering av tjenestene, må satsing på kompetanseutvikling av kommunens ansatte gis høy prioritet.*

Det har for rådmannen vært en krevende jobb å veie alle disse hensynene opp mot hverandre, og særlig krevende i lys av den uforutsette, og ekstra belastende økonomiske situasjon som kommunen må forholde seg til etter offentliggjøring av Statsbudsjettet.

5.4. RÅDMANNENS FORSLAG TIL SALDERING AV BUDSJETT OG ØKONOMIPLAN

5.4.1. Generell innledning

Nome kommunes skjøre økonomiske balanse har vært tydeliggjort i alle plandokumenter de siste årene. Rådmannen må minne om at fjorårets vedtatte økonomiplan for perioden 2014 – 17 ble balansert ved en forutsetning om betydelige driftsreduserende tiltak i planperioden.

Selv om de økonomiske utviklingstrekkene har vært kjent helt siden økonomiplan-prosessen i fjor, legger ikke rådmannen skjul på at budsjettprosessen for 2015 – 18 har vært mer anstrengende i sluttfasen enn det en så for seg i sommer. Noen av årsakene oppsummeres her:

- **Utfordrende tjenesteområder.** Budsjettutviklingen i inneværende år slik den kommer til uttrykk i PLØM 2/2014 viser noen tjenester med en negativ utvikling. Økonomisk sosialhjelp har vist en stigende tendens sammenlignet med fjoråret. Det ligger an til overskridelser innenfor barnevern – til tross for at denne tjenesten er blitt tilført til sammen 1,660 mill. kr i løpet av budsjettåret. Det er også på andre tjenesteområder grunn til bekymring med hensyn til å holde de vedtatte rammer for inneværende år.
- **Skatteinngang.** Det er betydelig bekymring når det gjelder skatteinngangen i kommunene, og i særlig i Nome kommune. Mye taler for at kommunene for første gang på lenge vil oppleve en skatteinngang som er svakere enn prognosene.
- **Arbeidsgiveravgift.** Som kjent ble arbeidsgiveravgiften redusert fra 14,1 % til 10,6 % fra 1. juli i år. Avgiftslettselsen ble i PLØM 2/2014 anslått å utgjøre i underkant av 5 mill. kr. Som kjent har Nome kommune som arbeidsgiver fått kompensasjon via en egen skjønnspott i inntektssystemet for at vi siden 2004 har betalt høyere avgift enn sone 2 (10,6 %). Skjønnsbeløpet utgjør i budsjett 2014 om lag 9,7 mill. kr. Som redegjort for i PLØM 2/2014 kom det ingen signaler i sommer/tidlig høst om at Staten foretar noen avkortning (halvering) av det skjønnsbeløpet som er stilt til disposisjon i 2014. Statsbudsjettframlegget 8. oktober avdekker en reduksjon for avgiftslettselsen i 2015 både gjennom inntektssystemets faste del, og i skjønnsramma. Ved ny vurdering fra fylkesmannen 20. oktober er vi tilført ekstra midler, men det er her foretatt en avkortning for den «fordel» vi har hatt i 2014. Som det framgår av PLØM 2/2014, er denne avgiftslettselsen disponert i all hovedsak for å dekke kostnadsoverskridelser på forannevnte tjenesteområder, og for å balansere mot en svak skatteinngang. Vi har derfor ikke disse midler disponibele til å legge inn i budsjetttrammene for 2015.

Prosessen før Statsbudsjettet ble offentliggjort 8. oktober, anslo et behov for driftsreduserende tiltak i 2015 på i størrelse 3 – 4 mill. kr. Dette hadde rådmannen klart et opplegg på. Statens håndtering av omlegging vedr arbeidsgiveravgift, og bortfall av kompensasjon, medførte «over natta» behov for driftsreduserende tiltak i tillegg på om lag 11 mill. kr. Fylkesmannens tilførsel i etterkant på 3,360

mill. kr, innebærer at rådmannen i sluttfasen stod foran en ekstra økonomisk utfordring på om lag 8,4 mill. kr for 2015.

5.4.2. Investeringsprogram og konsekvenser for driftsbudsjettet

Kommunestyrets vedtak i møte 19. august 2014 bygging av ny Holla ungdomsskole innenfor en kostnadsramme på brutto kr 122 mill., herav kr 99 mill. i samlet lånepot. Det er forutsatt at prosjektet gjennomføres over 3 budsjettår – med ferdigstilling 1. mars 2016. I byggeperioden forutsettes renter tillagt prosjektet, og løpende renter og avdrag kommer først til belastning i driftsbudsjettene med virkning fra 2016.

Det økte lånbehovet med 11 mill. kr til skoleutbyggingen er innarbeidet. Det er som tidligere forutsatt tatt opp et langsiktig fastrentelån. Avskrivningstiden er satt til 40 år, men på grunn av renteutviklingen har vi i beregningene justert ned renta fra 4 til 3 %. Det gir en driftsbelastning på om lag 55.000 pr lånemillion, dvs. en innsparing på 10.000 kr pr million, og til sammen nær 1 mill. kr årlig for samlet lånbehov til prosjektet.

Men det er ikke bare skoleutbygging vi må låne til i kommende planperiode. Det redegjøres nærmere for investeringsprogrammet i kapittel 7. Mange ”små” prosjekter venter på tur for realisering – dels på grunn av pålegg etter tilsyn, dels på grunn av prioriteringer som ligger i gjeldende økonomiplan.

På grunn av den økonomiske situasjon, er lånbehovet til andre prosjekter enn skoleutbyggingen, i budsjettforslaget nedjustert til i gjennomsnitt 10 mill. kr pr år. I gjennomsnitt er det beregnet en rente- og avdragsbelastning på kr 60.000 for hver million vi lånner, og med halvårseffekt i investeringsåret.

Basert på forannte forutsetninger, er konsekvensene av nye lånepot i planperioden beregnet til:

År	2015	2016	2017	2018
Konsekvens av nye lånepot i planperioden:	-300	-5.270	-6.725	-7.325
Herav:				
Skoleutbygging inkl. byggelån - netto lån 99 mill. i 2013-16				
Konsekvens av lånepot 95 mill. kr i 2014 -2016	0	-4.370	-5.225	-5.225
Lån til andre tiltak enn skoleutbygging:				
Konsekvenser av nye lånepot i 2015 (10 mill. kr)	-300	-600	-600	-600
Konsekvenser av nye lånepot i 2016 (10 mill. kr)	0	-300	-600	-600
Konsekvenser av nye lånepot i 2017 (10 mill. kr)	0	0	-300	-600
Konsekvenser av nye lånepot i 2018(10 mill. kr)	0	0	0	-300

Lånepot i en størrelse som redegjort for, innebærer behov for en samtidig realisering av driftsreduserende tiltak i et betydelig omfang for å oppnå budsjettbalanse. Rådmannen tilrår gjennomføring av investeringer som skissert, men understreker viktigheten av en samtidig vilje til «å ta ned drifta» for å betjene framtidige kapitalkostnader.

5.4.3. Saldering av driftsbudsjettet for planperioden 2015 - 2018

«Handlefrihet» etter konsekvensjustering:

Etter å ha foretatt prisjusteringer og konsekvensjusteringer av alle driftsrammer, innarbeidet konsekvenser av vedtatt skoleutbygging ved Holla ungdomsskole, oppdatert inntektssiden etter offentliggjøring av Statsbudsjettet i midten av oktober, og innarbeidet de skjønnsmidler (3,360 mill. kr) som fylkesmannen stilte til disposisjon i brev av 20. oktober, framkom følgende oversikt over den økonomiske handlefrihet i planperioden:

År 2015:	- 11,648 mill. kr
År 2016:	- 9,953 mill. kr
År 2017:	- 10,751 mill. kr
År 2018:	- 10,081 mill. kr

For 2015 var dette en forverring på om lag 8,4 mill. kr sammenlignet med de forutsetninger som forelå før Statsbudsjettet ble offentliggjort. I dette tallmaterialet er eiendomsskatten videreført med samme sats (6 promille) som i 2014, slik intensjonen var fra rådmannen i den skissa som forelå.

Nye/utvidede driftstiltak:

I den økonomiske situasjon kommunen befinner seg i, fremmer rådmannen svært få forslag til nye/utvidede driftstiltak. Det vises til gjennomgangen under hvert hovedansvarsområde. I sluttfasen er det lagt inn 1,4 mill. kr i helse- og omsorgssektoren til kjøp av 2 institusjonsplasser i Bø. Finansieringen av disse er betinget av en ytterligere kompensasjon fra Staten i forhold til de rammer som pr dato foreligger.

Rådmannens forslag til «balansering» budsjettet

Den relativt dramatiske situasjon som oppstod ved offentliggjøring av Statsbudsjettet, har rådmannen ikke funnet en endelig løsning på. Å redusere driftsnivået med ytterligere 8,4 mill. kr i tillegg til de reduksjoner som lå inne fra før av, har rådmannen ikke funnet forsvarlig å gjennomføre på så kort varsel.

Den løsning som rådmannen foreslår for å dekke den ekstra utfordringen som har kommet på i sluttfasen, kan oppsummeres slik:

Øke eiendomsskatten til 7 promille	2.000
Bruk av kommunestyrets disposisjonsfond	2.500
Legge inn en forventning om ytterligere skjønnsmidler	3.400
Ytterligere reduksjoner i driftsområdene	1.900
Kjøp av institusjonsplasser	-1.400
SUM inndekking	8.400

- **Økte inntekter:**

- Forslag om å øke eiendomsskatten til 7 promille i 2015 er fra rådmannens side ment å være et midlertidig tiltak for å tilpasse seg den økonomiske situasjon som «over natta» har oppstått. Rådmannen ser for seg at forslaget kan reverseres dersom kommunen får fullt gjennomslag, og blir gitt kompensasjon i den størrelse vi krever. Bruk av kommunestyrets disposisjonsfond til å saldere driftsbudsjettet er et «nødtiltak» som burde unngås. Det vises til den usikkerhet som er knyttet til inneværende års regnskap, og de beskjedne fondsreserver burde stå urørt gjennom budsjettbehandlingen. Økte statlige overføringer (skjønnsmidler) er i øyeblikket uavklart. Rådmannen foreslår en påplussing på 3,4 mill. kr. Dette kan vise seg å være for optimistisk, og da må det gjennomføres ytterligere driftsreduksjoner på et senere tidspunkt.

- Driftsreduserende tiltak:

- For 2015 er det som tabellen viser lagt opp til ytterligere driftsreduserende tiltak på til sammen 1,9 mill. kr. Heriblant inngår en delvis reversering av statlige satsingsområder som rus, psykiatri, og ordningen med brukerstyrт assistanse. Dette kommer altså på toppen av de driftsreduserende tiltak som var innarbeidet i forkant av Statsbudsjett-framlegget.

Oppsummerende tabell

Det kan settes opp følgende oppsummerende tabell over rådmannens forslag:

SALDERINGSSKISSE 2015 - 2018	2015	2016	2017	2018
negative tall betyr forverring av balansen				
positive tall betyr forbedring av balansen				
Justert handlefrihet før nye drifts- og investeringstiltak:	-11 648	-9 953	-10 751	-10 081
Konsekvens av nye/utvidede driftstiltak:	-1 940	-2 040	-2 040	-2 040
Herav:				
NY GIV/GNIST-satsing på ungdomstrinnet	-160	0	0	0
Introduksjonsprogrammet - ressurser til programrådgivning	-180	-440	-440	-440
M-T-prosjekt: Utvidelse av kommuneoverlekestillingen	-200	-200	-200	-200
Kjøp av institusjonsplasser	-1 400	-1 400	-1 400	-1 400
Konsekvens av nye låneopptak:	-300	-900	-1 500	-2 100
Handlefrihet etter nye låneopptak og nye driftstiltak:	-13 888	-12 893	-14 291	-14 221
Tiltak for å balansere økonomiplanen:				
Fellesinntekter og fellesutgifter	7 900	4 500	5 500	6 500
Herav:				
Eiendomsskatt - økning til 7 promille	2 000			
Bruk av kommunestyrets disposisjonsfond	2 500	0	0	0
Forlengte avdragstida på kommunens lån	0	1 500	1 500	1 500
Oppjustering av prognose frie inntekter	3 400	3 000	4 000	5 000
Behov for driftsreduserende tiltak:	-5 988	-8 393	-8 791	-7 721
SUM driftsreduserende tiltak:	6 071	8 796	8 796	8 796
Herav:				
Ansvarsområde 1 Adm og politiske fellestjenester	900	1 250	1 250	1 250
Ansvarsområde 2 Skole og barnehagesektoren	1 590	2 390	2 390	2 390
Ansvarsområde 3 Helse og omsorgssektoren	2 646	3 846	3 846	3 846

Ansvarsområde 4 Biblioteksektoren	0	0	0	0
Ansvarsområde 5 Kultur og næringssektoren	360	360	360	360
Ansvarsområde 6 Teknisk sektor	575	950	950	950
Ny balanse/Avsetning til k-styrets disposisjonsfond	83	403	5	1 075

Oversikten viser at det legges opp til driftsreduserende tiltak i 2015 på samlet i overkant av 6 mill. kr, stigende til om lag 8,8 mill. kr fra 2016. Det viser til nærmere omtale av konkrete tiltak under hvert hovedansvarsområde. For å balansere økonomiplanen er det en forutsetning at kommunen gjennomfører forlenging av avdragstida på våre lån med virkning fra 2016. Det er lagt inn en innsparing på 1,5 mill. kr på dette tiltaket.

5.4.4. Sammendrag av hovedoversikt drift planperioden 2015 - 2018.

Det kan settes opp følgende oversikt over disponible rammer, og rådmannens forslag til fordeling av netto driftsrammer på hovedansvarsområder, jfr. tabell på neste side.

Oversikten viser en reduksjon i de såkalte fellesinntektene på 1,4 % fra regulert budsjettetnivå i 2013. Reduksjon har i hovedsak sammenheng med endringen i de frie inntekter (skatt + rammetilskudd). Bortfall av kommunal medfinansiering for sykehusinnleggelsjer, og statens «dobbelttrekk» av Nome kommune i forbindelse med endring av arbeidsgiveravgiftssone, påvirker tallene vesentlig. I dette tallmaterialet inngår forslaget om å øke eiendomsskatten til 7 promille. Samlede inntekter fra eiendomsskatt er anslått å utgjøre 23,9 mill. kr, som er en vekst på 9,6 % fra anslått inngang for 2014.

HOVEDRAMMER DRIFT	Budsjett					Vekst fra
Beløp i 1.000 kr	2014	2015	2016	2017	2018	reg. 2014
	Regulert		15-priser	15-priser	15-priser	til 2015
SUM FELLESINNTEKTER	409 075	403 330	406 590	407 600	408 650	-1,4
FINANSUTGIFTER NETTO	21 905	22 270	24 490	24 695	24 045	1,7
AVSETNINGER NETTO	130	-2 215	655	257	1 327	
Til finansiering av inv.budsjett	825	1 500	1 500	1 500	1 500	81,8
PENSJONSKOSTNADER	-700	2 700	3 700	4 700	5 600	
SUM TIL FORD. DRIFTSOMR.:	386 915	379 075	376 245	376 448	376 178	-2,0
Administrative og politiske fellestj.	60 661	61 686	61 186	61 286	61 036	1,7
Skole- og barnehagesektoren	112 751	112 453	111 343	111 343	111 343	-0,3
Helse- og omsorgssektoren	177 418	171 581	170 381	170 381	170 381	-3,3
Biblioteksektoren	2 224	2 109	2 109	2 109	2 109	-5,2
Kultur- og næringssektoren	10 580	9 500	9 500	9 500	9 500	-10,2
Teknisk sektor ekskl. vann og avløp	31 852	31 383	31 553	31 656	31 636	-1,5

Teknisk sektor: Vann	-3 684	-4 306	-4 306	-4 306	-4 306	16,9
Teknisk sektor: Avløp	-4 687	-5 061	-5 061	-5 061	-5 061	8,0
M-T Brann og redning	-200	-270	-460	-460	-460	
BALANSE	386 915	379 075	376 245	376 448	376 178	-2,0

Netto finansutgifter for 2015 viser en vekst på 1,7 % fra regulert budsjettetnivå for 2014. I planperioden er det i budsjettopplegget tatt høyde for en beskjeden økning av lånerenta, og fra 2016 slår avdrag på lån til Holla ungdomsskole inn for fullt. Kostnadsøkning dempes noe ved forslaget om å forlenge avdragstida på lån.

Pensjonskostnadene synliggjøres med en forventet økt kostnad i planperioden (et positivt beløp i budsjett 2014 beveger seg til et stadig økende negativt beløp i 2018). Som redegjort for i pkt. 4.6 foran, vil en reduksjon av avskrivningstiden for premieavvik, medføre høyere belastning fra 2015. Det er imidlertid grunn til å understreke at ordningen med premieavvik bidrar til en utjamning av de samlede pensjonskostnadene/gir større forutsigbarhet. Dersom vi skulle belastet driftsbudsjettene med det vi faktisk betaler i pensjonspremie, ville utfordringen vært betydelig større.

Avsetninger netto er i planperioden svært beskjeden. Det er redegjort for dette i kapittel 4.7 foran. Forslaget om i 2015 å hente 2,5 mill. kr fra disposisjonsfondet gjør kommunen svært sårbar for nye, uforutsette utgifter.

Overføring fra drift til investering er begrenset til kr 1,5 mill. for å finansiere egenkapitalinnskudd KLP. Ut fra sunne økonomiske prinsipper burde en langt større del av driftsinntektene vært overført fra drift for å inngå som egenkapital i investeringstiltakene.

Netto driftsrammer til fordeling på hovedansvarsområdene: Som en ser av tabellen, foreslås en samlet netto ramme til de definerte driftsområdene i 2015 på i overkant av 379 mill. kr. Det er en reduksjon på 2 % sammenlignet med regulert budsjett for 2014. Når en vet at deflatoren for kommunal lønns- og prisvekst av Staten er forutsatt å utgjøre 3,0 %, er det en realnedgang på 5 % samlet. Reduksjonen er påvirket av lettelsen i arbeidsgiveravgift. Reduksjonen fra 14,1 % til 10,6 % utgjør i overkant av 11 mill. kr, og er fordelt på de ulike ansvarsområdene i forhold til lønnsmassen.

Som en ser av tabellen, viser sammenligningen mellom regulert budsjett 2014 og forslag til budsjett 2015 betydelige forskjeller i vekstprosenter. Helse- og omsorgssektoren har en reduksjon i beregnet ramme på 3,3 %. Denne vekstprosenten er i stor grad påvirket av den endring at kommunen ikke lenger skal medfinansiere spesialisthelsetjenesten. Kultur- og næringsområdet har en reduksjon på 10,2 %. En stor del av reduksjonen skyldes planlagt utfasing av ramme til tilflyttingsarbeidet.

Alle opplever et krav til innstramning i driftsbudsjettene, og dette blir nærmere utdypet i gjennomgang av hvert enkelt hovedansvarsområde i kapittel 6. Rådmannen har over tid pekt på nødvendigheten av å redusere utgiftsnivået i kommunen for å kunne forsøre et fortsatt høyt investeringsprogram. Reduksjonen i 2015 er et ytterligere steg i denne retningen. Som tabellen viser, blir det ytterligere krav til innstramninger i driftsbudsjettene for de øvrige år i planperioden. For årene 2016 - 2018 viser økonomiplantallene en reduksjon samlet til i overkant av 376 mill. kr (i 2015-priser), dvs. en reell nedgang med nær 3 mill. kr fra nivå 2015.

Utviklingen av netto driftsresultat.

Det vises til drøftingen av denne sentrale økonomiske nøkkelstørrelsen i pkt. 3.2 foran. Målsettingen var å etablere netto driftsresultat som utgjør 1 % av totale driftsinntekter i løpet av planperioden.

Det framlagte forslag fra rådmannen innebærer netto driftsresultat på om lag følgende:

År 2015: - 0,1 %

År 2015: 0,3 %

År 2016: 0,3 %

År 2017: 0,5 %

Det framlagte budsjettforslaget legger altså opp til et lavere netto driftsresultat enn det en hadde som målsetting ved oppstart av planprosessen.

6. GJENNOMGANG AV HOVEDANSVARSMRÅDENE

6.1 HOVEDANSVARSMRÅDE 1: ADMINISTRATIVE OG POLITISKE FELLESTJENESTER

Politisk ansvar: Formannskapet direkte

Overordnet budsjettansvar: Rådmannen v/stabssjef

Hovedansvarsområdet består av følgende tjenesteområder:

Nr.	Navn
11	Politisk styring og kontrollorganer
12	Fellestjenester
13	Sentraladministrasjonen
14	NAV Nome
15	Nome statlige mottak
16	Kirkelige formål

6.1.0 Generell kommentar til hele sektoren:

Dette ansvarsområdet omfatter områdene politisk styring og kontrollorganer, fellesfunksjoner og administrativ ledelse, samt diverse formål som ikke er kanalisert annetsteds, herunder kontantoverføring/tjenesteyting til kirkelig fellesråd. Alle tall er i hele tusen.

Hovedutfordringen i nær framtid vil være å dra full nytte av nytt lønns-, personal- og regnskapsprogram i hele organisasjonen. Dette har medført et stort arbeidspress for mange nøkkelpersoner i staben, og dette arbeidet er ikke sluttført enda.

Beregning av netto driftsrammer følger under(alle år fra 2015 er i 2015-prisnivå):

	2014(oppr.)	2015	2016	2017	2018
1: Administrative og politiske fellestjenester	61 391	63 096	63 096	63 096	63 096
Konsekvensjusteringer:		-910	-1 060	-960	-1 210
Herav:					
Stortingsvalg 2013		0	0	250	0
Kommunevalg 2015		300	0	0	0
Ramme til politikeropplæring		0	150	0	0
Skifte av økonomisystem - reversering av forventet innsparing		300	300	300	300
"Full pakke" - statlig finansiering ved øremerket tilskudd		-425	-425	-425	-425
"Full pakke" - videreføring av øremerket tilskudd 2014		-500	-500	-500	-500
Rusomsorg - budsjetteknisk endring til ansvar 3		-650	-650	-650	-650
Økonomisk sosialhjelp - videreføring av justert anslag		750	750	750	750
Rettighetsbaserte tjenester for		150	150	150	150

funksjonshemmede					
Merkostnader til Midt-Telemark					
Breibånd	240	240	240	240	240
Endring av arbeidsgiveravgiftssone - red kirkelig fellesråd	-166	-166	-166	-166	-166
Endring av arbeidsgiveravgiftssone - rammereduksjon	-909	-909	-909	-909	-909
Nye/utvidede driftstiltak	400	400	400	400	
Herav:					
Midt-Telemark IKT - ressursøkning, herunder lærling	400	400	400	400	
Driftsreduserende tiltak:	-900	-1 250	-1 250	-1 250	
Herav:					
Reduksjon lønn sentraladministrasjon	-400	-400	-400	-400	
Reduksjon forsikring mv.	-100	-100	-100	-100	
Reduksjon kontantoversføring kirkelig fellesråd	-200	-200	-200	-200	
Reduksjon ramme barnefattigdom	-100	-100	-100	-100	
Reduksjon politisk struktur		-350	-350	-350	
Ikke gjennomføre kommunefesten	-100	-100	-100	-100	
BEREGNET NETTO DRIFTSRAMME ANSVAR 1	61 686	61 186	61 286	61 036	

Endringer av netto driftsramme går fram av tabellen over. Konsekvensjusteringer endringer som speiler en vedtatt kostnad, eller en teknisk justering(for eksempel valg kommer i 2015)

Det er bare Midt-Telemark IKT med rammeøkning 400 som har vunnet fram som nytt tiltak.

Reelle reduksjoner er vist under driftsreduserende tiltak. Netto driftsramme for ansvarsområdet er redusert med 900 i 2015 og 1250 for øvrige planår.

Budsjett 2015

Under følger en tabell som viser hvordan netto budsjettramme for 2015 er fordelt på tjenesteområder, og med endringsprosenter fra opprinnelig budsjett 2014

	Beløp i hele tusen	budsjett	budsjett	endring	
			2014	2015	%
1	Administrative og politiske fellestjenester	61391	61686	+0,5	
	Tjenesteområder:				
11	Politisk styring og kontrollorganer	3671	3755	+2,3	
12	Fellestjenester	8304	8332	-0,1	
13	Sentraladministrasjonen	14597	15376	+5,3(2,6)	
14	NAV Nome	28466	28197	-1,0	
15	Nome statlige mottak	0	-150		
16	Kirkelige formål	6353	6176	-2,8	

Alle tall i tabellen over er nominelle.

Regjerings budsjettopplegg er at den kommunale deflatoren(prisjustering) er 3,0 %, som fordeler seg med 3,3 % på lønn og 2,5 % på andre kostnader.

Endringskolonnen viser derfor hvilke utfordringer som ligger i budsjettet.

Endring i tjenesteområde 13 i parentes er endring dersom nytt tiltak MT IKT med 400 holdes utenfor.

For å få i havn budsjettet har det vært nødvendig med harde kutt hvor det er mulig. Lønn er budsjettet på rett nivå, mens alle poster fra bilgodtgj. til bevertning som kan styres, er redusert til et minimum, med de konsekvenser dette har.

Sykefraværet i hele ansvarsområdet under ett var 5,6 % i 2013, mens det har falt til 4,8 % for de tre første kvartal i 2014.

6.1.1 Tjenesteområde 11 - Politisk styring og kontrollorganer

Kort beskrivelse av tjenesteområdet:

Området omfatter folkevalgte organer, valgavvikling, partistøtte, revisjon samt kontrollutvalg, sekretariatet.

Utfordringer og mål

Kommuneloven § 1 sier følgende med relevans for de politiske organene:

"Formålet med denne loven er å legge forholdene til rette for et funksjonsdyktig kommunalt og fylkeskommunalt folkestyre, og for en rasjonell og effektiv forvaltning av de kommunale og fylkeskommunale fellesinteresser innenfor rammen av det nasjonale fellesskap og med sikte på en bærekraftig utvikling".

Målsetningen er å gi de folkevalgte gode arbeidsvilkår, slik at de kan ivareta det demokratiske systemet i tråd med kommunelovens intensjon.

Politiske godtgjøringer som er vedtatt G-regulert, er budsjettet riktig, men det er ikke funnet plass for trinn III når det gjelder møtegodtgjøring.

Valgarbeid krever mange nye ansikter siden listepersoner ikke kan delta, og dette sammen med mer IKT-program vil gi økte valgkostnader.

Støtte til de politiske partiene forutsettes opprettholdt, prisjustert.

Telemark Kommunerevisjon IKS og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS er budsjettet med grunnlag i opplysninger fra daglig leder. Revisjonskostnadene blir økt vesentlig.

Midt-Telemarkrådet med sine prosjekttiltak er budsjettet innenfor programområdet.

Politisk nivå har i flere år arrangert en trivelig sommeravslutning for alle tilsatte. Rådmannen finner dessverre ikke plass for dette tiltaket i 2015.

6.1.2 Tjenesteområde 12 - Fellestjenester

Kort beskrivelse av tjenesteområdet:

Gjennom ny kontoplan har rådmannen valgt å single ut budsjett som omfatter felleskostnader for hele organisasjonen som skal KOSTRA-fordeles i hele organisasjonen, samt andre spesielle kostnader.

Området består for det meste av eksterne kostnader hvor størrelsen fastsettes av andre.

Som beskrevet over er alle kostnader som i noen grad styres, blitt beskåret, og derfor viser endringen i netto driftsramme et negativt tall.

6.1.3 Tjenesteområde 13 - Sentraladministrasjonen

Kort beskrivelse av tjenesteområdet:

Sentraladm. med rådmannen som leder består av tre stabsenheter(administrasjonsavdelingen, personal- og organisasjonsavdelingen, herunder servicekontoret, samt budsjett- og regnskapsavdelingen)

For sentraladministrasjonen er det et hovedmål å utvikle en kommunal organisasjon som til enhver tid er tilpasset oppgavene og gjeldende rammebetingelser.

Det vil være en løpende debatt om hvilke oppgaver som skal løses sentralt kontra etatsvis.

Stabsenheterne

Personal- og organisasjonsavd

Det er de siste årene vært en utfordrende arbeidssituasjon i pers- og org.avdelingen hvor hverdagen har vært preget av stort arbeidspress som tidligere beskrevet. Lønnsavdelingen er fortsatt ikke fullt bemannet grunnet sykefravær.

Som beskrevet i fjor er det helt klart at det har kostet å ”hente hjem” et tidligere sentralstyrte system innenfor lønn, personal og økonomi. Dette ble behørig beskrevet i fjor og går ikke mer inn på dette nå.

Servicekontoret

Servicekontoret er nå ferdig med den store arkivjobben. En mengde dokumenter ble transportert til Kongsberg i høst. Dette betyr mer normale arbeidsforhold. Kontoret har fått reduksjon i antall tilsatte ved naturlig avgang

Budsjett- og regnskapsavd.

Avdelingen holder hodet over vannet ved hjelp av en prosjektarbeider i delstilling i 70 % som er videreført i første omgang til 01.07.15, samt bistand på tvers i staben. E-handel samt innføring av budsjettmodulen i ERP står for tur når kapasiteten er til stede.

Adm.avdelingen

Avdelingen har mistet 0,5 stilling, og skal få kompensasjon med 0,2 til bostøttearbeid. Gjeldsrådgiver med 0,5 stilling har sagt opp, og det tilsettes nå en ny person i full stilling som skal deles med skole- og barnehageetatens behov for økonomikompetanse.

Avdelingen har to hele stillinger på skatt, men som i stor grad benyttes til andre oppgaver.

Skattedirektoratet har i klartekst forknyt at skatteinnkreving skal statliggjøres. Dette har vært oppe til vurdering to ganger tidligere uten resultat, men det synes nå som om det kan bli gjennomført.

Signaldato er 01.01.2016.

Boligkonsulenten har i dag alt for mange ulike roller i forhold til det som ville vært ønskelig. Vi har lagt planer som skulle forbedre arbeidsdagen, men så dukker det opp «adhoc-oppgaver» som gjør at forutsetninger snus.

Arbeidsgiverpolitikk

Som beskrevet i fjor er det mange utfordringer Nome kommune står overfor på arbeidsgiversiden i tiden fremover og det er viktig å ha fokus på dette. Det er ønskelig å få på plass en overordnet arbeidsgiverstrategi.

Pr 01.08.2014 har vi 15 lærlinger. Dette arbeidet administreres i stor grad via personal og krever også mye tid som ikke ble brukt tidligere. Det er viktig å få frem at dette gjør seg ikke selv og det brukes en del ressurser i form av tid i tillegg til kostnadene som avdelingene har med lærlingene. Arbeidet anses allikevel å være så viktig at dette prioriteres.

Rekrutteringsutfordringer

Stort sett går rekruttering av nyansatte bra i vår kommune. Utfordringene ligger på teknisk personell og vi ser utfordringer fremover ved tilsetting av fagarbeider innenfor Helse- og omsorgsyrkene. Dette er problemstillinger som de fleste kommuner har på dagsorden og det blir viktig fremover å være en attraktiv kommune å søke jobb i.

Læringsløpet

IKT verktøy brukes i alle deler av en kommunens virksomhet. Kompetanse er et nøkkelord for å utnytte disse IKT-verktøyene best mulig. Derfor er det viktig at opplæringen i en organisasjon vies nok oppmerksomhet og gjennomføres på en måte som gir størst mulig utbytte for deltakerne. Dette påvirker positivt både kvaliteten på arbeidet og har også uten tvil med jobbtilfredshet for den enkelte ansatte å gjøre. De ansatte bør dessuten føle at de har fått tilstrekkelig hjelp til å tilegne seg de ferdigheter de trenger for å bruke verktøyene riktig.

Nyansatt i kommunen

Tidligere har personalavdelingen gjennomført kurs for nyansatte en gang hver høst som eneste kommune i MT. Her har det også blitt gitt mye informasjon om HMS, rutiner, avtaleverk, lovverk osv. Dette er et bra kurs hvor de ansatte får møte alle våre toppledere inkl. ordfører og rådmann. Dette kurset kommer vi til å fortsette med men i mindre skala. Det jobbes med å utvikle elektroniske kurs for nyansatte i kommunen som de nyansatte skal gjennomgå før de begynner å jobbe hos oss. Dette vil øyne kompetansen i organisasjonen ytterligere og det er viktig at den ansatt har kunnskap om de enkelte tema før de starter å jobbe hos oss.

Sykefravær

Sykefraværet har vært i en negativ utvikling i kommunen siste året etter flere år med først nedgang og så stabilitet. Dette følges nøy opp og flere tiltak jobbes det med i samarbeid med NAV

Boligpolitikk

Boligkonsulenten sammen med flere etater er i startgropa for å planlegge kommunens framtidige boligbehov. Kommunen og boligstiftelsene har mange omsorgsboliger, men det er mangel på ulike boligtyper. Dette gjelder spesielt passende boliger for flytingefamilier, personer med psykiske lidelser, unge rusmisbrukere, samt eldre rusmisbrukere.

Disse gruppene har i noen grad utagerende adferd, som medfører at geografisk plassering må vurderes nøy.

I løpet av høsten skal det gjøres et arbeid med tanke på å slå sammen de to boligstiftelsene, og samtidig bør det avklares på politisk nivå om kommunens framtidige boligpolitikk skal løses av den kommunale organisasjonen, eller om boligstiftelsene skal være kommunens redskap.

Utfordringer og mål

Sentraladministrasjonens oppgaver er å løse fellesoppgaver som lønns- og personal, regnskap/budsjett, kommunal økonomiforvaltning, skatteinnkreving, kommunale boliger og boligstiftelsene, innkreving av kommunale avgifter/krav og eiendomsskatt, samt å ”serve” resten av organisasjonen på ulike felt.

6.1.4 Tjenesteområde 14 - NAV Nome

Tjenesteområdet og oppgaver

Budsjettet omfatter lønn til kommunalt ansatte i NAV – 6,45 årsverk, 50 % dekning av nav leders lønn og 0,5 årsverk vaktmester i teknisk etat som er arbeidsleder for mottakere av økonomisk sosialhjelp og introduksjonsstønad med arbeidstrening i kommunal regi.

Lønnskostnader til ansatte utgjør 4100 av totalbudsjettet på 28197 (14,5 %).

Kontoret har for tiden lavt sykefravær, og det er ikke budsjettert med sykepenger.

Tjenesteområdet har budsjett til drift av nav kontoret - kontorutgifter, husleie, strøm og renhold i tråd med avtale inngått mellom NAV Telemark og Nome kommune.

Størstedelen av budsjettet går til ytelsjer og tiltak til brukere: økonomisk sosialhjelp, etablering og integreringstiltak for flyktninger som bosettes i kommunen, og enkelte tiltak for funksjonshemmede. Området har også budsjett for kommunens andel av interkommunalt krisesenter i Telemark, budsjett

for kommunens partnerskapsavtale med Røde Kors og tilskudd til interkommunalt Senter for seksuelle overgrep i Skien.

Utfordringer i budsjettforslaget

Budsjettforslaget er konsekvensjustert og lagt i tråd med forutsetningene i PLØM 2/2014 og rundskriv nr. 2, dat. 28.10.14:

- Økonomisk sosialhjelp – videreføring av justert anslag PLØM 2/14	750
- Rettighetsbaserte tjenester for funksjonshemmede - ref. PLØM 2/14	150
- Forutsetning om statlig finansiering av «Full pakke»	-925
- Redusert ramme til tiltak barnefattigdom (reduksjon -100`)	50

Budsjettforslaget er svært stramt, og har flere usikkerhetsfaktorer.

Innmeldte behov på områder med rettighetsbaserte ytelses og tjenester er prioritert i størst mulig grad. Det er en utfordring å legge realistiske budsjett for ytelses og tiltak som i hovedsak er rettighetsbaserte. Budsjettforutsetningene er usikre antagelser om behov, og tolkning av samfunnsforhold som kan påvirke behovet.

Erfaringstall og statistikk bidrar til å danne bilde av situasjonen, heriblant KOSTRA som også gir sammenligningsgrunnlag i kommunegruppa og med andre kommuner det er aktuelt å sammenligne seg med.

Behovsprofil

Nome har en befolkning med høy andel med lav inntekt: mange uføretrygdde, høy andel sosialhjelplsmottakere, hvorav høy andel familier med barn. Det er registrert en svak nedgang i antall sosialhjelplsmottakere hittil i år, og behovet for sosialhjelp har avtatt noe etter sommeren.

Nome har en høy andel innvandrerbefolkning – spesielt mange i barne- og ungdomsgruppa.

Innvandrere er høyere representert i lavinntektsgrupper, og mange mottaker økonomisk sosialhjelp. Barn- og ungdom med innvandrerbakgrunn trenger ofte ekstra innsats fra kommunale tjenester og tiltak.

Nome har høy andel rusmiddelmisbrukere; hvorav flere som har stort behov for kommunal innsats. Mange rusmiddelmisbrukere har sosialhjelp som eneste inntektskilde.

Nome har forholdsvis lav arbeidsledighet, men den øker, og det er registrert flere permitterte.

Ungdomsledigheten øker i Nome som ellers i landet, og er svært bekymringsfullt.

I tillegg til å påvirke den som rammes direkte, har arbeidsledighet stor betydning for ytelses og tiltak fra NAV.

Økonomisk sosialhjelp

Budsjett for økonomisk sosialhjelp foreslås med rammeøkning på 750 (ref. PLØM 2/2014). Innmeldt behov er betydelig høyere, og budsjettet er svært stramt.

KOSTRA tallene viser at Nome bruker betydelig mer av budsjettet på økonomisk sosialhjelp enn sammenlignbare kommuner. Behovsprofilen viser at Nome har høy andel med lav inntekt, høy andel sosialhjelplsmottakere med forsørgeransvar, høy andel barnerike flyktningfamilier m.a.. Per oktober måned -14 går 40 % av samlet utbetalt sosialhjelp til flyktninger.

KOSTRA viser også at sosialtjenesten i NAV Nome drives effektivt – i den forstand at det er lave kostnader knyttet til administrasjon og bemanning sammenlignet med andre kommuner. Det er en risiko for at kontoret mangler ressurser til i stor nok grad å iverksette aktiviserende tiltak for å redusere behov og antall sosialhjelplsmottakere.

Regjeringen har signalisert økte krav til aktivitet for sosialhjelplsmottakere. Det er ikke gitt løfte om ressursøkning.

Statlige arbeidsmarkedstiltak er redusert det siste året, og det er færre statlige tiltaksmuligheter å benytte for å innfri aktivitetskrav overfor ungdom. Resultatet er betydelig økning av antall unge i kommunal finansiert praksis («arbeid for sosialhjelp»).

Situasjonen kunne vært verre uten statlig finansierte prosjekt:

- «Full pakke» - arbeidsrettet tiltak for inntil 10 rusmiddelmisbrukere som driftes av KanJa. Tiltaket har vært i drift i noen år og kan vise til gode resultat. Brukere kommer i gang igjen – noen med skole, noen i arbeid, noen i behandling, noen har fått avklart dårlig helse og rettighet til uføretrygd.
- «Unge talenter» - individuell oppfølging for unge brukere (16 – 25 år) av nav kontora i Midt Telemark. Tiltaket er etablert senhøstes i fjor, men har allerede gode resultat. Mange unge er i tilbake i skole, i gang med praksis/læretid, noen også i jobb.

Begge tiltakene dokumenterer god effekt av tilstrekkelig tett oppfølging.

Regjeringen har i sitt budsjettforslag noen tiltak som bekymrer med tanke på kommunens forpliktelser overfor lavinntektsgrupper:

- Overgangsstønad for enslige forsørgere reduseres fra 3 til 1 år
- Behovsprøvd barnetillegg for uføre avvikles
- Ferietillegg for dagpenger fjernes

Dersom disse tiltakene blir vedtatt, er det grunn til å frykte økt behov for økonomisk sosialhjelp, økt behov for økonomirådgivning, økt behov for tiltak overfor barn og unge i lavinntektsfamilier.

Kvalifiseringsprogram

Staten finansierer i rammeoverføringen til kommunene drift av Kvalifiseringsprogram.

Budsjettforslaget gir mulighet til å ha gjennomsnittlig 10 deltakere i kvalifiseringsprogram i 2015. Det innfrir statens krav til Nome, og programmet gir deltakerne ekstra drahjelp gjennom arbeidsrettet aktivitet, opplæring eller utdanning, til å nå mål om å bli selvhjulpen.

«Full pakke»

Det er lagt inn forslag om statlig finansiering av «Full pakke» med 925. Tiltaket koster mer og er budsjettert med 1150; samme nivå som inneværende år. Det er gitt signaler om invitasjon til å søke statlig finansiering i 2015. Søknadsfrist er ikke gitt, men normalt gjelder innen 01.02, med svar på søknad i løpet av 1. halvår. Forslaget forutsetter dermed kommunal garanti for drift av tiltaket til det foreligger avklaring på statlig finansiering.

Rettighetsbaserte tiltak for funksjonshemmede:

Omfatter budsjett for støttekontakt, omsorgslønn, privat avlastning, dagtilbud som kommunen kjøper av Skien kommune, samt transportutgifter som følger av tiltaka. Budsjettforslaget er styrket sammenlignet med 2014 med 150, men er en usikkerhetsfaktor i tjenesteområdet. Nye brukere med alvorlig problematikk bl.a. utagerende atferd, krever profesjonelle tiltak som koster mer enn familiebaserte private løsninger.

Måltall

Det er ikke ønskelig å toppe statistikken med stort forbruk av økonomisk sosialhjelp.

Hovedmålet til NAV er å bidra til å bedre levekår og å fremme overgang til arbeid, inkludering og aktiv deltagelse i samfunnet.

1. I 2015 skal ingen ungdom i alderen 18 – 29 år motta økonomisk sosialhjelp uten å være i aktivt tiltak (måles på årsbasis fra 2014. Per 10.14: 5 personer)
2. I 2015 skal færre enn 100 ungdommer i alderen 18 – 24 år motta økonomisk sosialhjelp (2013:125, 2012: 115, 2011:117)
3. I 2015 skal færre enn 250 personer i Nome motta økonomisk sosialhjelp (2013: 286, 2012: 270, 2011: 315)

Tiltak det ikke er funnet rom for i planperioden:

- «Unge talenter» i Midt Telemark - fra prosjekt til drift i 2016 eller 2017.
Samlet kostnad for Midt Telemark kommunene: 1600 (lønn 2 årsverk, lokaler og drift).

- Det er ikke budsjett for drift av «Full pakke» uten statlig finansiering i 2015.
- Det er ikke funnet rom for økt ressurs i Nav Nome – 0,25 årsverk fra 2015 (175).

6.1.5 Tjenesteområde 15 - Nome statlige mottak

Nome statlig mottak er inne i sitt andre år av driftsavtalen med Utledningsdirektoratet gjeldende fra 1.1.14-31.12.16, med opsjon for ytterligere 3 år. Nome kommune stiller 180 plasser til disposisjon, fordelt på 144 faste og 36 variable, med fortsatt mulighet til å utløse 30 ekstra opsjonsplasser på kort varsel ved behov.

Det er fremdeles stor usikkerhet til regjeringens varslede differensiering av dagens mottaksstruktur med retursentre, lukkede mottak og integreringsmottak. Det er i statsbudsjettet foreslått en reduksjon av livsopphold til asylsøkere samt å fjerne den statlige finansieringen av barnehageplass for 4. og 5. åringer som bor på asylmottak.

UDI er i gang med en nedbygging og har sagt opp alle opsjonsavtaler og tilleggsplasser fra 1.1.15. Ankomster til Norge varierer og prognosene for neste år er lik årets med 11.500. Av erfaring er det flest ankomster i løpet av sommerhalvåret. Nome mottak har gjennomført de brannsikringskravene som er pålagt av UDI, og kan være raskt operativ ved behov igjen for flere mottaksplasser.

Det er budsjettet med et energibesparende engangstiltak på 150, og sammen med de tiltakene teknisk utfører forventes synergien i redusert energikostnad.

Husleieinntekt er budsjettet til 4000 og kjøp vaktmestertjenester fra teknisk etat er avtalt med 475, mens det er budsjettet med 200 som bidrag til sentraladministrasjon, samt et budsjettet overskudd på 150 som skal kompensere omlegging av arbeidsgiveravgift.

Det er budsjettet med en inntekt på 200 i variabel stykkprisinntekt.

Budsjettet er stramt og flere poster er uavklarte, noe som kan føre til et dårligere resultat enn budsjettet for 2015.

6.1.6 Tjenesteområde 16 Nome Kirkelige Fellesråd

Kort beskrivelse av tjenesteområdet

I alle kommuner med mer enn et sokn, er det lovfestet at det skal være et kirkelig fellesråd. Nome kirkelig fellesråd, har på vegne av Holla og Helgen sokn og Lunde og Flåbygd sokn, oppgave å ivareta administrative og økonomiske oppgaver, utarbeide mål og planer for den kirkelige virksomheten i kommunen, fremme samarbeid mellom menighetsrådene og ivareta soknenes interesser i forhold til Nome kommune.

I hh til Kirkelovens § 15 har Nome kommune ansvar for følgende utgifter:

- Utgifter til bygging, drift og vedlikehold av kirker.
- Utgifter til anlegg og drift av gravplasser.
- Utgifter til stillinger for kirketjener, klokker og organist ved hver kirke, og til daglig leder av kirkelig fellesråd.
- Driftsutgifter for fellesråd og menighetsråd, herunder utgifter til administrasjon og kontorhold.
- Utgifter til lokaler, utstyr og materiell til konfirmasjonsopplæring.
- Utgifter til kontorhold for prester.

Tjenesteområdet omfatter også de kommunale overføringer til andre trossamfunn.

Tiltak for å holde budsjettet ramme 2015 og planperioden til 2018

Drift:

Beregnet kontantoverføring til kirkelig fellesråd i 2015 er foreslått til 5.711 + tjenesteyting på 302

Med foreslått ramme betyr det at kirkelig fellesråd igjen har fått redusert sin rammeoverføring fra kommunen. Denne gang 200 til drift samt 166 i reduserte arbeidsgiveravgiftutgifter.

Overføring til andre trossamfunn er budsjettet med 163 i 2015.

FR ser det svært vanskelig å få til et budsjett med fornuftig innhold, dersom Rådmannens budsjettskisse blir vedtatt. Gjennom de siste åra har bevilgningene blitt mindre og mindre. Vi har store vedlikeholdsutgifter på våre 6 kirker og tilhørende kirkegårder.

FR ser det som helt nødvendig at kontantoverføringen for 2015 bør bli oppjustert til minst 6 mill.

I 2013 gjennomførte kirkelig fellesråd reformen med å redusere festetida fra 20 år til 15 år. Festeavgift er pr. i dag kr. 150,- pr. grav. I gjennomsnitt har vi ca. 230 graver pr. år som det kreves festeavgift fra. Ved den store reduksjonen i budsjett til 2015 ser FR seg nødvendig å søke kommunen om å øke den årlige avgiften til kr. 200,- pr. grav, men fortsatt ha 15 år i festetid. Da kommer vi på likt årlig beløp som nabokommunene.

Målet med å redusere festetida ytterligere, ser vi på som svært vanskelig pr. i dag, selv om vi ser store fordeler med å ha jevnlig kontakt med festerne.

Til sammenligning kan vi vise til Notodden, Sauherad og Bø har 5 års festetid med kr. 200,- i årlig avgift. Bø vurderer å gå over til 1 års festetid (årlig innkreving).

Vi ser at inntektene på antall gravfester som vi sender ut tilbud om ny feste periode for i 2015 blir redusert ytterligere med 50 i forhold til i 2014. Vi budsjetterer med forventede inntekter på kr. 500.000,- i 2015. Dette er med bakgrunn i at familiene har blitt mindre gjennom åra. Samtidig opplever vi også at mange ønsker å slette sine familiegravsteder.

Lønn:

Vedtas Rådmannens sitt budsjettforslag for 2015 vil FR ha ca. kr. 1,4 mill. til disposisjon til andre driftsutgifter enn lønn. I lønnsberegningen er sosiale goder og faste tillegg inkludert – og arbeidsgiveravgift er på 10,6 %. Drift uten lønn har da en reduksjon på 400 i forhold til i 2014 (inkl. reduksjon i forventede festeinntekter).

Investering:

Rådmannens forslag er at vi skal motta 1000 til investering også i 2015.

Dette ser vi på som svært positivt! Vi har fått gjort svært mye de to siste årene takket være investeringsmidlene. Vi håper dette fortsetter i planperioden 2015-2018.

Konsekvenser:

Konsekvenser ved tildeling av uforsvarlig lav driftsramme for 2015:

- Øke festeavgift fra kr. 150,- til kr. 200,- pr. grav – pr. år.
Befolkningen i Nome må være med å gi inntekter.
- Øke uteien av kirkebygg, ved konserter, vielser m.m.
- Redusere tilskudd til menighetene eks. ved annonsering, trosopplæring m.m.
Utgiftene til konfirmasjonsopplæringsmateriell blir på et minimum.
- Det vil ikke bli leid inn ferievikarer fra og med sommeren 2015.

- Det vil ikke bli kjøpt inn nødvendig verktøy for å utføre små vedlikeholdsoppgaver i egen regi. Disse utsettes. Vil medføre at bygninger og kirkegårder forfaller.

Harald Orekåsa
Stabssjef

6.2 HOVEDANSVARSMRÅDE 2: SKOLE- OG BARNEHAGESEKTOREN

Politisk ansvar: Oppvekst- og omsorgsutvalget
Overordnet budsjettansvar: Skole- og barnehagesjef

Inndeling av hovedansvarsområdet i tjenesteområder:

	Består av flg. tjenesteområder:
21	Etatsadministrasjon og fellestjenester
22	Voksenopplæring
23	Grunnskolen inkl. skolefritidstilbud
24	Barnehager

Driftsramme for 2015 og planperioden til 2018

		Ramme 2014	Rev budsjett høst 2014	Budsjett 2015	Budsjett 2016 - 18
21	Totalt	114 391 000	114 051 000	112 453 000	111 343 000
2100	Etatsadm.	4 900 000	4 900 000	4 600 000	4 600 000
2200	Voksenopplæring-NBVO	3 600 000	3 600 000	4 260 000	4 060 000
23	Grunnskole totalt	71 441 000	71 301 000	70 128 000	69 218 000
2300	Grunnskole - felles	4 229 000	4 229 000	4 100 000	
2310	Holla ungdomsskole	14 500 000	14 468 000	14 310 000	
2320	Lunde 10-årige skole	29 400 000	29 326 000	28 686 000	
2321	Lunde 10-årige skole - SFO	700 000	700 000	652 000	
2322	Nomehallen	360 000	360 000	360 000	
2330	Ulefoss skole	21 581 000	21 547 000	21 300 000	
2331	Ulefoss skole - SFO	671 000	671 000	720 000	
24	Barnehage totalt	34 450 000	34 250 000	33 465 000	33 465 000
2400	Barnehager - felles	-6 900 000	-6 888 000	-7 000 000	
2410	Helgen barnehage	3 500 000	3 500 000	2 830 000	
2420	Herregårdshavna barnehage	10 400 000	10 550 000	10 300 000	
2430	Fagerli barnehage	10 450 000	10 675 000	10 890 000	
2440	Svenseid barnehage	3 200 000	3 171 500	3 220 000	
2450	Skoemyra og Sluseparken bhg	13 800 000	13 241 500	13 225 000	

Foreslått budsjettramme for 2015 i hovedområde 2 viser en nominell reduksjon på 1,2 % i forhold til netto driftsramme for 2014. I handlingsplanperioden er det en totalreduksjon i forhold til 2014 med kr. 10,3 mill.

SFO- prisen er uendret, bare justert for pris og lønnsvekst. Det er kort tid siden vi sist økte SFO - prisen, og vi ligger fortsatt på foreldrebetalning under 75 % av selvkost.

Barnehagesatsene er endret fra og med 1.1.2015, opp til kr.2580 for full plass pr mnd.

Rammetilskuddet er redusert tilsvarende, og budsjettet har tatt hensyn til dette.

I tillegg kommer kr. 300 pr. mnd. i mat, totalt kr. 2880.

Fra høsten 2015 skal det også innføres en redusert foreldrebetaling for lavinntektsfamilier. Dette blir tatt hensyn til i vedtekten for barnehagene dersom det blir vedtatt på Stortinget.

6.2.0 Generell kommentar til hele ansvarsområdet:

Skole- og barnehagesektoren består av: 234 ansatte og 194 årsverk, fordelt på barnehage, grunnskole, SFO, voksenopplæring og administrasjon.

Etaten er preget av mye omorganisering og utvikling. Den aller største positive utviklinga er bygging av nye Holla ungdomsskole til kr 122 mill.!

Noen endringer er ønsket, og andre gjennomføres av økonomiske grunner. Vi slår sammen VO i Nome og Bø, og flytter aktiviteten til Nome vgs., avd. Lunde. Vi har startet arbeidet med å slå sammen skolene på Ulefoss under en ledelse, og vi foreslår i budsjettet å slå sammen barnehagene i Helgen og Herregårdshavna under en ledelse som en fast ordning fra neste budsjettår.

Vi er med på storsatsingen Ungdomstrinn i utvikling med alle tre skolene, og barnehagene arbeider mye med lek i barnehagene, og er i gang med innføring av mat i barnehagene. Dette er en stor endring for personalet, og vi ser allerede positive resultater hos barna når det gjelder kosthold og de sosiale sidene ved måltidet.

Etaten har store utfordringer, spesielt at det er et høyt nivå på spesialundervisning. Nome kommune har store levekårsutfordringer, noe bl.a. rapporten om barnefattigdom og statistikkene fra SSB/PULS viser. Vi har et høyt aktivitetsnivå, så nye budsjettreduksjoner minsker handlefriheten, og gjør det vanskeligere å drive god forebygging. Tiltakene vi presenterer er til dels dramatiske og ikke ønskelige, men den økonomiske handlefriheten vår i kommunen ser ut til å bli så kraftig redusert de nærmeste årene, at vi må peke på tiltak som har stor nok effekt på driften.

Likevel er vi i en positiv utvikling, med gode resultater i grunnskolepoeng på 10 trinn og bedring av resultatene i lesing og regning. Vi har et svært godt barnehagetilbud og en voksenopplæring med gode faglige resultater, og høy grad av effektivitet. Ulefoss skole har klart å styrke begynneropplæringa gjennom tidlig innsats og redusert spesialundervisning. Satsingen på regning i alle fag det siste året har gitt resultater i form av bedre skår på nasjonale prøver.

Vi har mange lærere på videreutdanning, i regning og spesped. , og en skoleleder og en styrer tar lederutdanning i regi av BI. Videreutdanningen finansieres i stor grad av statlige midler til vikar. Den enkelte som tar videreutdanning eller ledelsesutdanning legger ned mye egen tid i dette.

Det er også svært positivt at vi nå er i gang å bygge ny Holla ungdomsskole, og vi ser fram til å utvikle læringsmiljøet i et nytt bygg. Samarbeidet mellom skolene på Ulefoss er styrket gjennom et fellesprosjekt-klasseledelse

I KOSTRA-statistikken går det også fram at vi ligger svært høyt på drift av barnehager i forhold til de vi kan sammenligne oss med. Dette er en situasjon som har vart over tid, og vi ser at ytterligere reduksjoner i skole- og barnehagebudsjettet ikke kan gjøres uten å se på barnehagestrukturen.

Etaten må i 2015 redusere netto budsjettetramme med 1 600 000 (1,4 %), i forhold til konsekvensjustert ramme fra PLØM 2. Det er vanskelig å sammenligne siden noe av den nominelle

nedgangen skyldes endringene i arbeidsgiveravgiften, der etatens budsjett har blitt redusert med 3,6 mill. som følge av nedgangen fra 14,1 til 10,6 % arb.g.avg. Det har ikke vært plass til mer enn ett tiltak, og konsekvensjusteringer og tiltak som lå inne i handlingsplanene og PLØM 1 og 2 i 2014 er tatt vekk eller redusert. Det legges derfor fram et strippe budsjett for etaten, som innebærer en stor nedbemannning.

Stillingsreduksjoner.

Vi har beregnet stillingsreduksjonen til å være ca. 2,7 lærerårsverk fra 01.01.2015, eller 3,7 assistentårsverk. Dersom vi ikke klarer å ta noen stillingsreduksjoner tidlig i 2015, vil det på grunn av 5/12-effekten føre til en stillingsreduksjon på inntil 5,8 årsverk. Siden barnehagestruktur og bemanningsnormer gjør det vanskelig å kutte stillinger i barnehage, innebærer dette at vi må redusere hovedsakelig i grunnskolen. Siden 93 % av barnehagenes budsjett er lønn og i grunnskolen ca. 85 %, må det meste av budsjettnedskjæringene tas gjennom nedbemannning. Ett grep vi har gjort er å foreslå sammenslåing av barnehagene i Helgen og Ulefoss under en ledelse. Dette kan vi spare ca. 150 000 på, ca. 35 % stilling. Dette tiltaket kan iverksettes fra 01.01.2015.

IKT- drift:

Investeringer i nettverk i alle skoler og barnehager, nye maskiner, elektroniske tavler, fagsystem og fagprogram, FEIDE- godkjenning og sikkerhetssystemer har økt behovet for mer ressurser til drift av dette når prosjektet er over i 2015. Det er ikke lagt inn ekstra ressurser til IKT-drift i budsjettet, selv om det er sterkt tilrødd fra MT-IKT. Årsaken er at vi da måtte øke nedbemanningen ytterligere. Det må også tas en avgjørelse på hvor mange ansatte i MT- IKT som skal til for å serve alle nye brukere i nettverket.

KOSTRA/SSB:

Salderingene har tatt utgangspunkt i den demografiske utviklinga og KOSTRA-tallene (se utsendte rapport fra Telemarksforskning) der Nome kommune bruker for mye penger på barnehage og grunnskole. Kostnadsdifferansen dreier seg i stor grad om svært høye kostnader til lokaler og energi. Vi har flere nye bygg, renoverte bygg og bygg med høye energiutgifter. Vi følger konsekvent bemanningsnormene, og bruker lite driftsmidler. Det er derfor vanskelig å redusere kostnadene innenfor barnehageområdet uten å gjøre noe med struktur, åpningstid eller rutiner, siden vi har bemanningsnormer vi må følge. Når det gjelder grunnskole har KOSTRA hatt store variasjoner fra år til år. Fra neste skoleår vil vi sitte med to skoler i kommunen, med hhv. 325 og 440 elever og en komprimert ledelse i hver enhet. Vi ligger høyt over landsgjennomsnittet på skolestørrelse, og vi bruker stadig mindre av kommunens netto utgifter på grunnskolen, nå under 20 %.

Nome kommune har mange barn i fosterhjem, og utgiftene til dette er uforutsigbare. Refusjonskravene er høye, og vi har lagt opp til å ta dette innenfor de rammene vi har fått. Dette gjør at budsjettet innebærer en stor usikkerhet.

SALDERINGSSKISSE 2015 - 2018	2015	2016	2017	2018
Ansvarsområde 2 Skole og barnehagesektoren	1 590	2 390	2 390	2 390
Herav:				
Bemanningsreduksjon/spesialundervisning	200	500	500	500
Drift/organisering barnehager	150	150	150	150

Sammenslåing av skoler på Ulefoss	200	500	500	500
Reduksjon skole og barnehagesektoren	840	840	840	840
Ytterligere reduksjon innenfor ansvarsområde 2	50	400	400	400
Reversering av saken om sammenslåing	150			

Grunnlag for ramme og saldering

Beregning av netto driftsrammer	2014	2015	2016	2017	2018
	Oppr.				
2: Skole- og barnehagesektoren	114 391	118 096	118 096	118 096	118 096
Konsekvensjusteringer:		-4 393	-4 803	-4 803	-4 803
Herav:					
Nytt valgfag i ungdomsskolen - 1,5 time i uken pr årstrinn		127	127	127	127
Introduksjonsprogrammet - ressurser til programrådgivning		-180	-440	-440	-440
Konsekvens av økt foreldrebetaling barnehager 2014		-200	-200	-200	-200
Konsekvens av økt foreldrebetaling barnehager 2015		-320	-320	-320	-320
Konsekvens av moderasjonsordning foreldrebetaling		120	120	120	120
Avvikle "frukt og grønt"-ordningen i grunnskolen		-300	-300	-300	-300
Reduksjon i premiesats til Statens Pensjonskasse		-310	-310	-310	-310
Spesialundervisning - forutsatt i gjeldende øk.plan		200	200	200	200
Sammenslåing av skolene på Ulefoss		150	0	0	0
Resultat av Enøk - fordeling 3 skoler		-80	-80	-80	-80
Endring av arbeidsgiveravgiftssone - rammeredusjon		-3 600	-3 600	-3 600	-3 600
Nye/utvidede driftstiltak:	340	440	440	440	440
Herav:					
Ny GIV/GNIST-satsing på ungdomstrinnet		160			
Introduksjonsprogrammet - ressurser til programrådgivning		180	440	440	440
Beregnet netto driftsramme	112 453	111 343	111 343	111 343	111 343

Kommentarer til tjenesteområdene og driftsreduserende tiltak

6.2.1 Tjenesteområde 21: Etatsadministrasjon og fellestjenester

Vi har redusert rammen til dette tjenesteområdet med ca. 0,4 stilling. Fra 2015 har vi lagt inn en økonomikonsulentstilling ved kontoret som vi mistet i juni. Skole- og barnehageetaten har en liten administrasjon, med kun 40 % sekretærfunksjon. Dette er for lite med tanke på kommunens organisering, innføring av nytt ERP-system, og behovet for god økonomistyring.

Innenfor dette området ligger utgiftene til Midt-Telemark PPT, en sum på 2, 433 mill. pr år. 50 % stilling vi har hatt til IKT i skole og barnehage har gått inn i MT- skole-IKT-prosjektet, men finansieres over 2100..

Stillingen som økonomikonsulent i 50 % v ed skole- og barnehage har ligget vakant siden juni 2014. Vi fikk i høst godkjenning i ADMU for tilsetting i stillingen sammen med gjeldsrådgiver stillingen i staben- til sammen 100 %. Det er tilsatt en person i stillingen, men satt på vent i påvente av budsjettbehandling. Denne stillingen er svært viktig for etaten, fordi vi må ha noen til fakturering av SFO, barnehage, voksenopplæring, kreve inn og betale refusjonskrav. I tillegg å vedlikeholde og veilede i alle fagsystemer og økonomisystemer vi bruker. Faren ved å ikke ansette i denne stillingen er at vi ikke får inn forventa inntekter.

Driftsreduserende tiltak i perioden: På grunn av omrokking i staben på skole- og barnehagekontoret, kan vi redusere med ca. 40 % stilling fra 010115. I handlingsplanperioden ser vi ikke muligheter for å redusere ytterligere i etatsråd.

6.2.2 Tjenesteområde 22 Voksenopplæring

VO har gode resultater, de som har gått opp til norskprøver har klart seg bra, og det er bare en kommune i landet som har bedre resultater enn Nome VO! Ansatte ser fram til å flytte inn i nye lokaler i et felleskap med Bø VO og videregående. Voksenopplæringen tilbyr mye kurs for tida også til andre grupper, og dette skal vi videreutvikle.

Flytting og sammenslåing

Budsjettet for det nye Nome og Bø kommunale voksenopplæring som skal starte opp fra og med 010115, er svært usikkert. Husleie, avtale med Tfk-eiendom representerer økte utgifter siden gamle Verket skole er kommunal. En annen utfordring er kostnaden ved oppussing, og hvordan en skal løse kostnadsfordelingen mellom de to kommunene. Det er lagt inn en økning i budsjettet for å ta høyde for dette, og i investeringsbudsjettet er det lagt inn et låneopptak på 500 000 med tanke på ventilasjonsanlegg. Avtalen vi er tilbuddt fra Tfk- eiendom er på 5 + 5 år. Behovet for areal er ca. 500 m².

Programrådgiver

Voksenopplæringa bidrar med mye inntekter til kommunen. Ca. 0,4 % av netto driftsbudsjetten går til dette området. Drifta i stor grad er drevet med eksterne midler; lokal kursvirksomhet, IMDI, UDI og samarbeid med andre kommuner. I samband med PLØM2 i 2013 ble området styrket med 75 % stilling som programrådgiver i prosjektperioden 2013-15. Vi har foreslått dette som en fast ordning inn i budsjettet.

Tjenesteområdet er også vanskelig å budsjettere, på grunn av den store usikkerheten hvert år når det gjelder antall elever.

Driftsreduserende tiltak i perioden: På grunn av den store usikkerheten i tjenesteområdet har vi ikke lagt inn noen driftsreduserende tiltak. Vi ønsker å styrke med en ressurs på 75 % videre fra 2015 til programrådgiver. Vi håper ganske snart å få en effekt av sammenslåingen også økonomisk, men regner ikke med det i 2015. I resten av handlingsplanperioden legges inn en innsparing/inntektsøkning på 200 000 pr år. Dette er høyst usikkerhet, blant annet på grunn av usikkerhet om regjeringens innvandringspolitikk i framtida og framtida til mottaket. Denne reduksjonen mener vi det er mulig å ta gjennom økt aktivitet som følge av sammenslåingen og flytting til bedre lokaler.

6.2.3 Tjenesteområde 23 Grunnskolen inkl. skolefritidstilbud

Tjenesteområdet er preget av svært stor aktivitet med utvikling og forbedring. Skolene har god økonomistyring trass i mange utfordringer. Prosessen med Veilederkorps som startet i 2012 er over, men har fortsatt med ungdomstrinn i utvikling, tidenes største satsing i norsk skole. Satsingen har som mål å bedre resultatet hos elevene samtidig som en bygger kapasitet i hele organisasjonen, fra lærer til skoleeier.

Før en går inn i de driftsreduserende tiltakene er det viktig å merke seg at etaten har nullet ut nesten alt av konsekvensjusteringer og andre tiltak fra kommunestyrevedtaket des. 2013.

Dette gjelder vedtak om styrking med stillinger til regning og lesing, GNIST- samarbeidet fra 2016-18, engangssatsing i 2015 i sammenslåingsprosessen på Ulefoss/Holla

Driftsreduserende tiltak i perioden:

- Nedbemannning

- reduksjon spesialundervisning
- reduksjon i ledelsesressurser
- stillingsreduksjoner, lærere og assistenter/andre ansatte
- ikke iverksette tidligere vedtatte tiltak om ressurser til sammenslåing av skolene på Ulefoss

Reduksjon spesialundervisning: Nome kommune bruker mye ressurser på spesialundervisning. Et høyt antall elever, ca. 12 % mottar spesialundervisning, 17 % av elevene på ungdomstrinnet, og totalt 93 elever i kommunen. Vi bruker over 20 % av lønnsmidlene til spesialundervisning.

Rådmannsutvalget i KS i Telemark har satt fokus på dette, og Høyskolen i Hedmark/Sepu, har laget en rapport/plan for oss, som skal implementeres i alle kommunene og fylkeskommunen. Dette innebærer forbedrede prosedyrer og nye prinsipper i arbeidet, mindre fokus på individet og diagnoser og mer fokus på læringsmiljø og relasjoner. Dette betyr ikke at noen ikke trenger individretta tiltak, men at vi skal ha et enda større fokus på tilrettelegging i klasserommet og tilpassa opplæring. Tett samarbeid med PPT er nødvendig her.

I utgangspunktet ønsker vi å redusere bruken av spesialundervisning og bruke ressursene på en annen måte, men vi mener det er mulig også å ta ut en effekt av endra praksis i klasserommet i form av stillingsreduksjon. I handlingsplanen 2014-17 var det lagt inn en reduksjon på 200 000 i 2015. Vi har i tillegg lagt inn en bemanningsreduksjon på kr 500 000 i handlingsplanperioden. Dette er i praksis en nedbemannning med ca. 30 % stilling fra 01.01.15, og 70 % stilling hvis vi må vente til 01.8.2015. Fra 2016 ca. 80 % stilling.

Reduksjon i ledelsesressurser

Dette er også nedbemannning. Vi har lagt inn en innsparing i 2015 på grunn av sammenslåinga Holla/Ulefoss på kr 200 000, og kr. 500 000 pr. år i resten av HP-perioden. Dette er svært krevende i overgangen til en sammenslått skole, og parallelt med utbygging av ny ungdomsskole. Vi ser likevel at dette er nødvendig, for å unngå ytterligere kutt i lærer- og assistentressurser. Vi ser for oss en organisering med en rektor og to ass. rektorer og en sekretær i 100 % stilling. Innsparingen forutsetter at ny ledelse er på plass fra 01.08.15. Årsaken til dette er naturlig avgang.

Nedbemannning

Det er lagt opp til en nedbemannning på 1 440 000 i 2015. Dette tilsvarer ca. 2,5 lærerstilling på årsbasis, eller 3,5 stilling som assistent/fagarbeider. Dette kommer i tillegg til de reduksjonene i årsverk vi har hatt de siste to årene, ca. tre stillinger. Valgfag for alle elevene på ungdomstrinnet er delvis konsekvensjustert, men de andre tiltakene ikke. Reduksjonen i årsverk må i hovedsak tas gjennom å redusere på spesialundervisning og delingstimer i skolene. I resten av handlingsplanperioden må det reduseres ytterligere med kr 910 000, tilsvarende en lærerstilling på årsbasis.

Klassetallet er stabilt, selv om vi har hatt noe tilflytting i løpet av året. Romsituasjonen gjør det vanskelig å ha klasser over 28 elever. Noen klasser ligger på vippet, litt over 30 elever, men det er ikke plass i klasserommene. Den nye skolen på Holla har tatt høyde for dette.

Elevtallet på privatskolen i Helgen er foreløpig stabilt, og påvirker ikke klassetallet. Dersom privatskolen blir bygd ut, kan dette endre seg.

Konsekvenser:

Mindre timer til spesialundervisning og deling av grupper. Mindre handlingsrom for ledelsen til å sette inn tiltak der det trengs, for eksempel tidlig innsats. Redusert tid til veiledning av den enkelte elev. Utfordringer i forhold til å mestre ekstra kostnader som kommer i forhold til spesialundervisning, funksjonshemma og/eller fosterhjemsplasseringer. Krevende for ansatte og ledelse med omorganisering og å være på en byggeplass.

Vi har mange elever i Nome som har behov for noe ekstra. Vi har ansatt personer med annen faglig bakgrunn; vernepleiere og barnevernspedagoger for å kunne gi et faglig kvalitativt tilbud utover undervisningen. Dette kan bli redusert som følge av nedbemanningen. Vi prøver å tenke helhet sammen med PPT, barnevern og helse, men vår andel av det tverrfaglige samarbeidet kan bli sterkt redusert.

Ressurser til sammenslåing av skolene på Ulefoss

Kommunestyret vedtok i samband med PLØM 2 å styrke budsjettet til etaten med 200 000 (150 000 i 2015) til å sikre en god sammenslåingsprosess av skolene på Ulefoss. Vi har sett oss nødt til å innstille på å fjerne dette tilskuddet i 2015 for å unngå ytterligere nedbemannning.

6.2.4 Tjenesteområde 24 Barnehager

Nome har et godt barnehagetilbud, med mange dyktige pedagoger, assistenter og fagarbeidere. De er engasjerte, og opptatt av barnas beste og å utvikle tilbuddet. Satsingsområdet det siste året har vært, og er lek, og vi har hatt samarbeid med høyskolen om utvikling og kompetanseheving på dette området. Nyere forskning viser at leken har en svært stor påvirkning på framtidig vellykkethet sosialt og faglig. Det er svært mye læring i god lek. Men først og fremst har barnets lek en egenverdi.

Vi har hatt et svært fleksibelt og brukervennlig barnehagetilbud i Nome, med barnehager der folk bor, fra Svenseid til Helgen. Vi har gode bygg, med god plass, og vi har tidligere hatt opptak to ganger pr mnd. og i svært stor grad kunnet gi foreldre reelle valg av barnehage og oppholdstid. Vi har håndtert ventelistene kontinuerlig. De siste to årene har vi gjennomført store endringer, ned til ett hovedopptak og ett supplerende opptak pr år, vi har fjernet gratis melk i barnehagen, og redusert åpningstidene i ferier. Vi har fylt opp nesten alle avdelingene, og ikke ansatt nye når det kommer flere barn. På plussiden har vi innført mat i alle barnehagene etter selvkostprinsippet. Staten har siden 2013 økt maksprisen med 170 kr pr barn pr mnd., men redusert i rammeoversføringen tilsvarende. I tillegg har kontantstøtteutbetalingen økt, som har ført til noe redusert bruk av barnehage for de minste. Endringene har ført til en mer forutsigbar økonomi i barnehagene, og vi har redusert bemanningen. Dette har ført til at mange ansatte opplever en mer strevsom hverdag og at de oftere er alene på avdelingen. Vi har nå brukt opp innsparingsmulighetene uten å gå på nedlegging av barnehager. Det er ikke lagt opp til noen ytterligere kutt i barnehagene i resten av handlingsplanperioden.

Barnehagestruktur:

Vi har i tidligere budsjettbehandlinger lagt fram forslag om nedlegging av barnehager. Dette gjør vi ikke nå, men utsiktene på barnehagefronten i Nome er at det kan bli noen demografiske endringer som følge av andre tiltak. Dersom regjeringen får gjennomslag for å avvikle ordningen med gratis barnehageplass for barn av asylsøkere kan behovet for plasser i Herregårdshavna bhg. bli redusert. Flytting av VO til Lunde kan medføre at flere bosatte ønsker å ha barna i barnehage der av praktiske

grunner (har ikke bil). I Lundedelen er alle avdelinger fulle, både i Skoemyra & Sluseparken og Svenseid (med dagens bemanning). Pr. i dag har vi en avdeling i Helgen, og vi kjenner til interessen fra private når det gjelder overtakelse av bygningsmassen i Helgen barnehage. En annen konsekvens som kan komme er at foreldre som pendler velger barnehageplass i en privat barnehage i jobbkommunen. Da må Nome kommune betale barnehageplassen fullt ut til barnehageeier; noe som er betydelig dyrere enn å ha ansvaret selv. Summen av disse forholdene har gjort at vi innstiller på å slå sammen Helgen og Herregårdshavna under felles ledelse, men ikke på å endre tilbudet slik vi har det i dag.

Driftsreduserende tiltak i perioden:

- Slå sammen barnehagen i Helgen og Herregårdshavna under en ledelse
- Generell nedbemanning i barnehagene
- Generell reduksjon i driftsbudsjettet

Sammenslåing

Vi gjennomførte høsten 2014 en midlertidig omorganisering i Helgen barnehage på grunn av endringer i personalsituasjonen. Helgen barnehage ble midlertidig lagt inn under ledelsen i Herregårdshavna, og det ble ansatt en ass. styrer i Helgen barnehage. Vi hadde tenkt å bruke våren 2015 til å evaluere dette og komme tilbake med dette som en sak. På grunn av sterkt reduserte rammer, ser vi at vi kan få til en innsparing i 2015 og resten av perioden ved å gjøre dette permanent. Det innebærer en forventa innsparing på 150 000 . Dette kan tas fra 01.01.15

Generell nedbemanning i barnehagene

På grunn av bemanningsnormene; en ansatt pr 6 barn, en ansatt pr tre barn under 3 år og pedagognormen, er det vanskelig å spare på bemanningen i Nomebarnehagene isolert sett. Barnehagestrukturen gjør også at bemanningen i de minste barnehagene er marginal og vanskelig å spare inn på. Budsjettforslaget innebærer en nedbemanning på ca. 1,1 stilling på årsbasis, og som må gjennomføres fra 1.1.2015.

Driftsbudsjettet i barnehagene er lite, så det er lite å spare på dette, men vi har likevel redusert på utgiftene til materiell og utstyr. Vi er inne i en periode med oppbygging av trådløst nett og PC-er til personalet i barnehagen, så det vil påløpe en del utgifter i årene framover som følge av det. Vi har likevel funnet rom til å forfordele midler slik at en av barnehagene også i år har muligheter til å investere litt i uteområdet. Dette for å få til noe- lekeapparater og utstyr er dyrt.

Ytterligere reduksjoner i handlingsplanperioden 2016-18

I budsjettforslaget er det lagt opp til ytterligere kutt i grunnskolen med 1,5 stilling med årseffekt, og en innsparing/økt inntjening I NBVO fra 2016. Vi har valgt å skjerme barnehage på grunn av bemanningsnormen.

Konklusjon nedbemanning (årsverk) :

År	Totalt	Barnehage	Grunnskole	Voksenoppl	Etatsadm
2015	3,9	1,0	2,5	0	0,4
2016-18	1,9	0	1,5	0,4	0

Forutsetning : Nedbemanning skjer ved starten av året. NBVO styrkes i en overgangsfase.

Konklusjon:

Vi legger fram et budsjett som inneholder flere spennende utviklingsområder, og etaten har en stor aktivitet på alle nivå. Vi har omorganiseringer på alle tjenesteområdene, og store utbygginger på gang. Dette skaper engasjement og glød, selv om ansatte og elever på Holla ungdomsskole for eksempel lever kummerlig i 1,5 år. Det er likevel krevende med så mange omorganiseringer på samme tid, for både ledere og ansatte. Noen ansatte opplever redusert trivsel i slike perioder, og det er derfor

et viktig lederansvar å informere godt og å ta vare på personalet. Siden budsjettet inneholder nedbemanning i størrelsesorden 3-6 stillinger, fører dette naturlig nok til at de som blir igjen får en mer krevende arbeidsdag, for oppgavene blir ikke borte. Det blir en viktig oppgave for administrasjonen i Nome kommune de neste årene å følge opp personalet tett. Utvikling er krevende- vi må gjøre det framoverlent. Vi er likevel bekymret over at etaten over tid har mistet mange stillinger- når vi har så store utfordring

6.3 HOVEDANSVARSMRÅDE 3: HELSE- OG OMSORGSSSEKTOREN

Politisk ansvar: Oppvekst og omsorgsutvalget
 Administrativt budsjettansvar: Helse- og omsorgssjefen

6.3.0 Generell kommentar til hele ansvarsområdet

Inndeling av hovedansvarsområdet i tjenesteområder

13	Etatsadministrasjon og fellestjenester
32	Helsetjenester
33	Institusjonstjenester inkl. kjøkkentjenester
34	Hjemmetjenester

Driftsramme for 2015 og planperioden til 2018

BEREGNING AV NETTO DRIFTSRAMMER	Oppr.	2014	2015	2016	2017	2018
			15-pris	15-pris	15-pris	
Endringer i forhold til opprinnelig budsjett 2014						
3: Helse- og omsorgssektoren		177518	183150	183150	183150	183150
Konsekvensjusteringer:		-10 323				
Herav:						
Kommunal medfinansiering - Samhandlingsreformen		-8 650	-8 650	-8 650	-8 650	-8 650
Kompensasjon utskrivningsklare pasienter		106	106	106	106	106
Rusomsorg - budsjetteknisk endring ansvar 1		650	650	650	650	650
Barnevern - plassering fosterhjem/institusjon		1 660	1 660	1 660	1 660	1 660
Barnevern – økt egenandel i institusjon		207	207	207	207	207
Brukertstyrт personlig assistanse (BPA) – endr i lovgivn		509	509	509	509	509
Styrking av rammetilskuddet til helsestas./skolehelsetj		466	466	466	466	466
Styrking av rammetilskuddet til rusomsorg		120	120	120	120	120
Styrking av rammetilskuddet til psykiatri		134	134	134	134	134
Resultat av Enøk – fordeling vedr Nome sjukeheim		-25	-25	-25	-25	-25
Endring av arbeidsgiveravgiftssone - rammereduksjon		-5 500	-5 500	-5 500	-5 500	-5 500
Nye/utvidede driftstiltak:		1 400				
Herav:						
Kjøп av institusjonsplasser		1 400	1 400	1 400	1 400	1 400
Driftsreduserende tiltak		-2 646	-3 846	-3 846	-3 846	-3 846
Herav:						
Ett legesenter i Nome kommune		-200	-1 400	-1 400	-1 400	-1 400
Redusert styrking helhest./skolehelsetjeneste		-332	-332	-332	-332	-332
Ingen styrking av rusomsorg		-120	-120	-120	-120	-120
Ingen styrking av psykiatri		-134	-134	-134	-134	-134
Reduksjon innenfor ansvarsområde 3		-1 610	-1 610	-1 610	-1 610	-1 610
Redusert styrking vedr BPA-ordning		-250	-250	-250	-250	-250
BEREGNET NETTO DRIFTSRAMME ANSVAR 3		171 581	170 381	170 381	170 381	170 381

Budsjettet til helse- og omsorgsetaten er redusert med ca. 6 mill. kroner som utgjør 3,35 %. Kommunal medfinansiering ved sykehusinnleggelsjer opphører fra 2015, og dette beløpet blir ikke lenger overført til kommunen.

Tjenester ang. rus er nå overført fra NAV og samlet i helse- og omsorgsetaten.

Det er økte rammeoverføringer fra staten til enkelte tjenesteområder eks. rus og psykatri.

Det er ikke funnet rom for flere av disse økningene i dette budsjettforslaget.

Det er også en ny lovplagd tjeneste: Brukerstyrт personlig assistent.

Foreslått driftsramme fordeler seg slik på tjenesteområdene:

	Beløp i hele 1.000 kr	Budsjett		Vekst
		2014	2015	
		Oppr.		
3	Helse- og omsorgssektoren	177 518	171 581	-3,35 %
31	Etatsadministrasjon og fellestjenester	-11698	-15823	-35,3
32	Helsetjenester	46722	48774	4,4
33	Institusjonstjenester inkl. kjøkkentjenester	49148	49404	0,5
34	Hjemmetjenester	93346	89226	-4,4

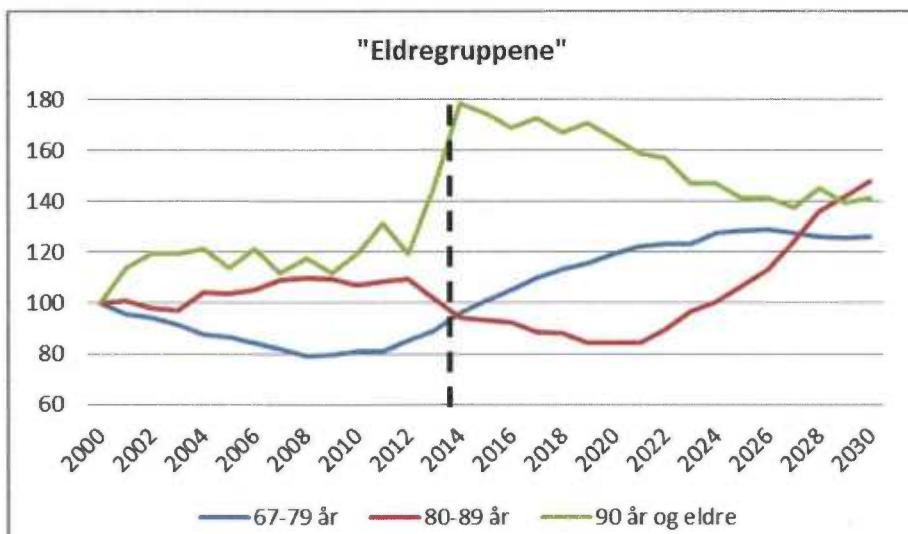
I tillegg til at budsjettforslaget er redusert med ca. 6 mill. kr. er tilskuddet for ressurskrevende helse- og omsorgstjenester redusert med ca. 4,1 mill. kr. Det er foreslått flere tiltak for å tilpasse budsjettet til tildelt ramme. Her nevnes hjemmetjenestene på Ulefoss som har fått redusert sitt budsjett med 5,1 mill. kr. Hovedgrunnen er endringer i behovet for ressurskrevende tjenester, men det medfører også en reell innsparing som vil kreve nye rutiner ved tildeling av tjenester. Redusert bemanning på sjukeavdelingen med 1,77 årsverk, også her er det endringer i behovet som er årsaken til reduksjonen. Bjervatun alderspensjonat har økt sin ramme med kr. 800.000,-. Det er lagt inn et beløp til kjøp av «Multidoser» på kr. 650.000,-. Betaling for utskrivningsklare pasienter er økt til kr. 400.000,-. Det er også foretatt justeringer på lønn og refusjon sykepenger på flere områder. Av nye/utvidede tiltak nevnes utvidelse av fagutviklingsstilling til 100 % (fra 50 %), utvidelse av stilling til demenskoordinator til 40 %, (fra 20 %), og økte lønnsmidler til helsestasjon/skolehelsetjeneste. Nytt lovplagd dagtilbud til hjemmeboende demente opprettes på Dagsrud i regi av KanJa. Det er lagt vekt på tiltak for å øke kvaliteten på tjenestene, sammen med mulighet til å gi opplæring og veiledning internt i etaten.

Hovedutfordringer

Demografi

Nome har generelt en eldre befolkning enn landsgjennomsnittet. Andelen eldre over 67 år utgjorde 17,8 prosent av befolkningen pr. 1.1.2014. Tilsvarende andel for fylket og landet var hhv. 16,0 prosent og 13,7 prosent.

Aldersgruppen 67-79 år vil øke kraftig de neste årene. Hjemmesykepleien opplever nå at flere i denne gruppen har behov for tjenester. I tillegg øker aldersgruppen 90+ som medfører økt behov for institusjonsplasser/plasser med heldøgnsomsorg. Som en ser av alderssammensetningen er det allerede nå en periode hvor det er økte behov for tjenester. I følge KOSTRA tall er behovet for pleie- og omsorgstjenester i Nome betydelig større enn landsgjennomsnittet. I tillegg øker kompleksiteten på tjenestene. Kravene til Helse- og omsorgsetaten øker, både når det gjelder omfang og innhold.

Figur 2 Utvikling i aldersgruppene 67-79 år, 80-89 år og over 90 år for Nome kommune 2000-2030, indeksert slik at nivået i 2000=100. Kilde: SSB.

Samhandlingsreformen

Samhandlingsreformen forutsetter at det skal skje en dreining av ressursene i retning av forebyggende arbeid og tidlig oppfølging og behandling i helse- og omsorgstjenesten i kommunen. Konsekvensene av samhandlingsreformen gjør seg nå gjeldende i økende grad. Det er mangel på langtidsplasser, korttidsplassene er så langt i år stort sett belagt med langtidspasienter.

Behovet for flere plasser på sjukeheimen kommer tidligere enn antatt. Utskrivningsklare pasienter blir liggende på sjukehus og det er i tillegg nødvendig å leie plasser i nabokommunen.

Kommunen betaler ca. kr. 4000,- pr døgn for pasienter som er definert som ferdigbehandlet. I 2013 var utgiftene til dette ca. kr. 800.000,-. Pr. august i år er utgiftene på ca. kr. 500.000,-. Pasientene har behov for mer omfattende pleie og behandling enn tidligere.

Det medfører økt krav til kompetanse da det er flere pasienter med uavklarte, ustabile og sammensatte sykdomsbilder. Mer tid må brukes på dokumentasjon og oppfølging av den enkelte pasient.

Det er i tillegg flere og flere behandlingsmuligheter tilgjengelig på sjukeheimen.

Dette kan føre til krevende etiske problemstillinger.

Tilsynslegefunksjonen på sjukeheimen må styrkes for å sikre at tjenestene blir gjennomført på en faglig forsvarlig måte. Det er 0,25 legetime pr. beboer pr. uke, i landet for øvrig er dekningen 0,47 legetime pr. beboer.

Det er også behov for å styrke nattjenesten på sjukeheimen, da det er stadig flere pasienter som krever omfattende pleie og tilsyn på natt. Kostnad ca. 1,2 mill. kr. En del av vaktene på dagtid bør også forlenges. Kostnad kr. 180.000,-. Disse forslagene er det ikke funnet rom for i budsjettforslaget. Det er et lovkrav at tjenestene skal være helhetlige og sammenhengende. Dette medfører økt behov for samarbeid med andre for å løse oppgavene.

I forbindelse med reformen er det behov for faglig omlegging av tjenestene (eks. spesialiserte tjenester i sykehjem). Det må skapes handlingsrom for utvikling, noe som medfører bruk av ressurser.

Rehabiliteringsplasser som sykehuset tidligere drev i Porsgrunn er lagt ned.

Pasientene må nå få et tilbud på sjukeheimen, eller der det er mulig, et tilbud via.

«Hverdagsrehabilitering.» Dette medfører også at det blir press på fysioterapitjenestene, det er ønskelig å opprette en turnusstilling for fysioterapeut for å møte etterspørselen.

Korttidsplassene på sjukeheimen har som formål at de skal brukes til rehabilitering etter sykehusopphold, utredning, rullerende korttidsopphold og avlastning. Målet er at eldre kan bli boende lenger hjemme, men mangel på korttidsplasser får store konsekvenser for resten av tilbuddet i pleie- og omsorg.

Det er behov for å utvide Nome sjukeheim med 10 langtidsplasser. Dette behovet gjør seg gjeldende tidligere enn planlagt på grunn av økte oppgaver og flere pasienter i forbindelse med samhandlingsreformen. Det vil bli vurdert om det er et alternativ å lage et bokollektiv på Ringsevja med døgnbemanning slik at en utvidelse av sjukeheimen kan utsettes noe. Økt bemanning på Ringsevja er ikke foreslått.

I Samarbeid med Skien og Siljan kommune åpnet en avdeling med Øyeblikkelig hjelp døgnplasser i september 2013. Hensikten er å redusere behovet for sykehusinnleggelsjer. Potensialet for kommunal forebygging innen bruk av medisinske sykehustjenester vil imidlertid være begrenset, da ca. 85 prosent av innleggelsene dreier seg om akuttmedisin.

Det viser seg at Nome ikke benytter dette tilbudet på en god nok måte, men tendensen er nå noe mer bruk av plassene.

Hjemmetjenester

Den medisinske utviklingen gjør at flere yngre nå overlever med livstruende og sammensatte sykdommer som krever behandling og oppfølging. 0-66 år og 67-79 år utgjør en sammensatt gruppe som blant annet består av personer med psykisk utviklingshemming, personer med psykiske lidelser, personer med rusavhengighet, personer med langvarige somatiske lidelser, ofte av nevrologisk art, og tidlig utskrevne pasienter fra somatiske sykehus. Denne gruppen er sterkt økende og medfører andre oppgaver enn den tradisjonelle hjemmesykepleien. Det blir derfor behov for kompetanse på nye områder framover.

Mottakere av hjemmetjenester pr. 1000 innb. 0-66 år

Nome 2011	Nome 2012	Nome 2013	Kostragr. 11	Telemark 2013	Bø 2013	Sauherad 2013	Notodden 2013	Landet 2013
39	38	39	25	24	27	12	34	20

Mottakere av hjemmetjenester pr. 1000 innb. 67-79 år

Nome 2011	Nome 2012	Nome 2013	Kostragr. 11	Telemark 2013	Bø 2013	Sauherad 2013	Notodden 2013	Landet 2013
96	93	104	80	75	61	79	102	72

Det er behov for boliger med bemanning til brukere mellom 18 og 79 år. De etablerte bofellesskapene har bemanning tilpasset de brukerne som allerede bor der. Bofellesskapene er også nært knyttet opp til psykisk utviklingshemming, noe som medfører at spesielt yngre ikke ønsker å flytte inn i disse leilighetene.

I bofellesskapene er det nå flere eldre som har behov for mer pleie og omsorg enn det er ressurser til.

Barn og unge

Barn og unge er et prioritert område fra regjeringens side framover, og det blir bevilget flere midler til skolehelsetjenesten.

KOSTRA tallene viser at det satses på barn og unge i Nome. Det er opprettet en stilling som familieveileder og en koordinatorstilling. Fysioterapitjenesten bruker også en stilling til barn. Det er imidlertid mange barn med omfattende behov for tjenester i kommunen. I tillegg er det barn på mottaket med store behov.

Tilbuddet om fysioterapi bør utvides, det er et svært tidkrevende arbeid å yte denne tjenesten til barn. Utfordringene er store når det gjelder å ha nok koordinatorer til barn med behov for tverrfaglige tjenester. Det er en lovpålagt oppgave at kommunen skal ha koordinatorer tilgjengelig.

Dette er en oppgave som bør fordeles på flere etater eks. skole. Alle som yter tjenester spesielt til barn og unge bør kunne pålegges en koordinator rolle der det er hensiktsmessig.

Skolehelsetjenesten er i gang med flere prosjekter som skal bedre tilbuet til barn og unge. Det er også mottatt midler fra Helsedirektoratet til økt stilling som helsesøster på videregående skole. Barn og unge med psykiske lidelser er en økende gruppe. God kontakt med helsesøster er svært viktig for denne gruppen, det kan forebygge behov for oppfølging senere i livet.

Barnevern

Det er flere barn i Nome kommune som har behov for fosterhjem/institusjonsplass enn i nabokommunene. Utgiftene til barnevern er økende.

Det er en utfordring å gi et godt tilbud i saker som er svært sammensatte og kompliserte.

Tverrfaglig samarbeid bør videreutvikles. Samarbeidet gjelder spesielt barnevern, skole/barnehage og helsestasjon/skolehelsetjenesten.

oktober 2014	Nome	Bø	Sauherad
Barn i fosterhjem	29	17	11
Barn i beredskapshjem	0	0	0
Foreldre7barn senter	0	0	0
Ettervern	2	5	4
Totalt plasserte barn	31	22	15

Psykiatri/Rus

Samhandlingsreformen gjør seg gjeldende også på dette området. Tilbuet skal bygges ned på sykehuset og utvides i kommunene. Bruken av boligene på Ringsevja blir nå vurdert. Det er et ønske om å flytte bofellesskapet for psykiatri til en annen del av bygget og gi tilbud til unge rusmisbrukere i tilknytning til bofellesskapet. Psykiatritjenesten vil da disponere 18 leiligheter. Pr. i dag disponerer tjenesten 12 leiligheter. Det vil også være mulig å benytte nåværende bemanning til å følge opp denne gruppen. Dette tiltaket er nå i ferd med å gjennomføres.

Arbeid/aktivitetstilbud

KanJa har et svært begrenset tilbud til yngre som har behov for arbeid/aktivitet, som ikke kommer over i ordinært arbeid. VTA plassene (varig tilrettelagt arbeid) er redusert, noe som medfører økt behov for tilskudd fra Nome kommune for å opprettholde et tilbud til de som har behov/krav på et arbeid/aktivitetstilbud på dagstid.

Muligheten for å benytte ansatte på Ringsevja Bo og aktivitetssenter (1,75 årsverk) som «arbeidsledere» for unge som trenger praksisplass vil bli vurdert. Dette kan f.eks. dreie seg om arbeid på kjøkkenet eller dagtilbud til eldre. Det er et ønske om å samarbeide med NAV og KanJa om dette tiltaket

Det opprettes dagtilbud til hjemmeboende demente på Dagsrud, i regi av KanJa. Dette er en lovpålagt oppgave fra 2015.

Rekruttering/kompetanse

Behovet for ressurser, både i form av antall hender og kompetanse vil være økende i årene som kommer. Det er nødvendig å iverksette tiltak på kort sikt for å ivareta dagens behov samtidig som det er viktig å utnytte årene som kommer til å forberede og gjennomføre en gradvis utbygging av tjenestetilbuet. Det er særlig knyttet til utdanning, rekruttering av helsepersonell, utvidelse av sjukeheim og velferdsteknologi. Strategisk kompetanseplan for Helse- og omsorgsetaten vil være en viktig plan framover.

Folkehelsearbeid

Kommunen har gjennom ny folkehelselov fått et større ansvar for forebyggende arbeid i helsetjenesten og folkehelsearbeidet på tvers av sektorer. Kommunen har ansvar for å ha oversikt over utfordringer og muligheter, men velger selv mål og tiltak for å fremme innbyggernes helse.

I folkehelseloven kommer prinsippet om «helse i alt vi gjør» til uttrykk gjennom at ansvaret for helsen til kommunens innbyggere ikke er lagt til helsetjenesten, men til kommunen som sådan. Formålet med folkehelseloven er å fremme folkehelse og utjevne sosiale forskjeller. Det er nødvendig med en kombinasjon av universelle ordninger og målrettede tiltak mot spesielt utsatte grupper. Eks. aldersgruppen 67-79 år.

Opprettelse av tiltak som har fokus på grupper og enkeltindivider kan være viktige virkemiddel for å få ned bruken av tjenester.

Utvikle samarbeid med frivillige lag og organisasjoner er et arbeid som bør prioriteres, men som det er vanskelig å finne tid til innenfor nåværende ressurser.

Derfor økes budsjettet tilsvarende en 20 % stilling for og arbeid med folkehelseoppgaver og koordinering av dette arbeidet.

Mål for helse- og omsorgsetaten 2015

- Helse- og omsorgsetaten skal gi gode tjenester, innenfor de økonomiske rammer som stilles til disposisjon
- Gjennomføre kompetansehevende tiltak i henhold til etatens Strategiske kompetanseplan
- Ta imot utskrivningsklare pasienter fra sykehus, unngå at ferdigbehandlete pasienter blir liggende på sykehus.

6.3.1 Tjenesteområde 31: Etatsadministrasjon og fellestjenester

Beskrivelse av området:

Området omfatter nå tre faste stillinger: Helse- og omsorgssjef, økonomikonsulent og fagkonsulent. Planlegging og utvikling av tjenestene er et område det legges stor vekt på. Etaten skal levere komplekse tjenester som stiller krav til god organisering og effektiv ressursutnyttelse.

Tilskudd til ressurskrevende helse- og sosialtjenester utgjør etter hvert en større del av budsjettet.

Dette tilskuddet er vanskelig å angi størrelsen på da det utbetales etterskuddsvis og baseres på regnskapet for 2014. Etter beregninger vil dette tilskuddet reduseres med ca. 4,1 mill. kr. og utgjøre ca. 18.mill. kr. for 2014. Dette er foreløpige tall, og forutsetningene for tilskuddet kan endre seg. Det er en utfordring at tilskuddet opphører ved fylte 67 år. Det er etter hvert flere som mottar ressurskrevende tjenester utover 67år. Tjenestetilbudet må da opprettholdes uten at kommunen mottar tilskudd.

I forbindelse med samhandlingsreformen opphører kommunal medfinansiering fra 2015. Budsjettet er redusert med 8.650 mill. kr. Dette er en utfordring da det er et høyere beløp enn det som var lagt inn i budsjettet for 2014. Betaling for utskrivningsklare pasienter fra sykehus er foreslått budsjettet med kr. 400.000,-. Dette er et lite beløp i forhold til utgiftene året før, men ved kjøp av to institusjonsplasser som brukes til korttidsopphold er det en mulighet for at det er stort nok.

6.3.2 Tjenesteområde 32: Helsetjenester

Helsestasjon- og skolehelsetjenesten

Svangerskapsomsorg- helsestasjonstilbud til gravide

Fast ansatt jordmor i 50 % stilling. Det gis tilbud om konsultasjoner, foreldreforberedende

Kurs og etterkontroll.

Helsestasjon 0-5 år

Tilbud gis i henhold til helsestasjonens program. Det er mange barn 0-5 år som mottar et utvidet helsestasjonstilbud, der familieveiledning er en del av tilbuddet.

Skolehelsetjenesten er tverrfaglig. Det er etablert ukentlige skolehelseteam bestående av helsesøster, lege og fysioterapeut.

Helsestasjon for ungdom omfatter rådgivning, veiledning undersøkelser og behandling tilpasset ungdommenes behov.

Helsetjenester til flyktninger: Det er krevende medisinske utfordringer blant beboerne på mottaket, og det er til tider vanskelig å gi et godt nok tilbud med de ressurser som er tilgjengelig.

Helsestasjon- og skolehelsetjenesten har mye tverrfaglig samarbeid med andre faggrupper og andre etater for å gi et best mulig tilbud til barn og unge.

Det er opprettet en 50 % koordinatorstilling, men utfordringene er store når det gjelder å ha nok koordinatorer til barn med behov for tverrfaglige tjenester. Det er en lovpålagt oppgave at kommunen skal ha nok koordinatorer tilgjengelig. Dette er en oppgave som bør fordeles på flere etater. Alle som yter tjenester, spesielt til barn og unge bør kunne pålegges en koordinator rolle der det er hensiktsmessig.

For 2014 og 2015 er det en styrking av rammetilskuddet til helsestasjon/skolehelsetjeneste med kr. 466.000,-. Området er styrket med kr. 300.000,- da det er foreslått at ledende helsesøster fra 2015 skal overta lederansvar for legetjenesten, og i tillegg folkehelsekoordinator oppgaver tilsvarende en 20 % stilling. Dette for å sikre at folkehelsearbeidet blir ivaretatt på en god nok måte og at arbeidet blir koordinert. Økningen vil også gi bedre muligheter for oppfølging og evaluering av tiltak til barn der flere instanser er involvert.

Miljørettet helsevern

Kjøp av miljøhygieniske tjenester fra Notodden kommune videreføres med prisjusteringer av inneværende års budsjett.

Kommunale og private legetjenester

Kommunale legetjenester omfatter blant annet legetilsyn på Nome sjukeheim og all møtevirksomhet ang. pasienter i hjemmesykepleien og helsestasjon/ skolehelsetjenesten.

Antall legetimer på Nome sjukeheim er for lavt.

Nome har 5 privatpraktiserende fastleger med avtale, i tillegg 1 fastlønnet lege og 1 turnuslege.

Nome kommune samarbeider med Bø og Sauherad om kommuneoverlege og smittevernlege.

Stillingen som kommuneoverlege er nå besatt i 60 % stilling.(10 % til beredskap) Det er flere nye oppgaver som tilfaller denne stillingen i forbindelse med samhandlingsreformen.

Budsjettet ble redusert i fjor med kr. 300.000,- pga. forventet sammenslåing av legesentrene høsten 2014. Dette ble utsatt. Denne reduksjonen ligger i budsjettforslaget for 2015. I tillegg ligger det inne en forventet innsparing på kr. 200.000,-.

Fysio-ergoterapitjenesten

Avdelingen har 4fysioterapeut stillinger og 2 ergoterapeutstillinger.

Det er i tillegg 3 fysioterapeuter med kommunalt driftstilskudd.

Det ble i forbindelse med hverdagsrehabilitering opprettet en fysioterapeutstilling og en ergoterapeut stilling. Tilbudet er nå godt i gang og det er flere pasienter som har unngått sykehjemssopphold.

Habilitering og rehabilitering, individuell oppfølging av barn, unge og voksne gjennomføres som regel i nært samarbeid med andre faggrupper.

Tekniske hjelpemiddel er et viktig område innen habilitering og rehabilitering.

Barnevern

Det er felles barneverntjeneste med Bø og Sauherad med kontorer på Gvarv

I budsjettet er det tatt hensyn til tiltak man i dag har oversikt over og som videreføres i 2015.

Budsjettet er økt med 2,1 mill. kr, - det søkes om refusjon fra UDI på 1,1 mill. kr. Årsak til økningen er antall barn i fosterhjem/institusjon.

Det kreves i enkelte tilfeller forsterket fosterhjem noe som medfører økte utgifter.

Psykisk helse/rus arbeid

Psykisk helsearbeid omfatter oppfølging av psykisk syke som bor hjemme eller i bofellesskap for psykisk og fysisk funksjonshemmede. Psykiatritjenesten og hjemmetjenesten samarbeider om å gi et dagtilbud til eldre på Ulefoss. Dette tilbuddet har åpent to dager i uken.

Avdelingen samarbeider med de fleste instanser i kommunen.

Stillingen som ruskonsulent og andre oppgaver ang. rus er nå overført fra NAV til helse- og omsorgsetaten.

Bofellesskapet for psykisk og fysisk funksjonshemmede på Ringsevja blir flyttet til andre deler av bygget. Organiseringen av tilbuddet blir også noe endret for å gi tjenester til yngre som har behov for tett oppfølging.

I dette budsjettforslaget er det ikke lagt inn en styrking til rus og psykiatri på kr. 254.000,-, som er økte rammer fra staten. Ved å ta inn en slik økning ville det medført reduksjon på eksisterende tjenester på dette området, eller andre områder.

Psykiatritjenesten har etter søknad mottatt kr. 570.000,- i 2014 med føringer på at det kan søkes hvert år i 4 år. Tilskuddet er brukt til å opprette en fagstilling som skal arbeide med å utvikle gode samarbeidsrutiner med sykehuset, og til planlegging av tilbuddet til rusmisbrukere. Dette tiltaket og omorganisering av tjenestene på Ringsevja medfører at det kan gis bedre tjenester enn tidligere.

6.3.3 Tjenesteområde 33: Institusjonstjenester, inkl. kjøkkentjenester.

Beskrivelse av området:

Området omfatter Nome sjukeheim med fellesavdeling og felleskjøkken.

Sjukeavdeling, Skjermet avdeling og Bo- og behandlingsavdeling. Sjukeheimen har 71 pasientrom og et belegg på 74 personer. 3 rom på korttidsavdelingen blir brukt som dobbeltrom. Bruken av dobbeltrom bør reduseres da det er svært vanskelig å organisere et godt nok tilbud med mer pleiekrevende pasienter.

Det er et mål at korttidsplassene aktivt skal brukes til de pasientene som har behov for rehabilitering. Som nevnt blir plassene brukt til langtidspasienter.

Det er tilført midler for å dekke noen av utgiftene til ressurskrevende tjenester på skjermet avdeling, men lønnsutgiftene kan bli større enn budsjettet.

På sjukeavdelingen er det redusert med 1,77 årsverk da behovet for ressurskrevende tjenester er redusert.

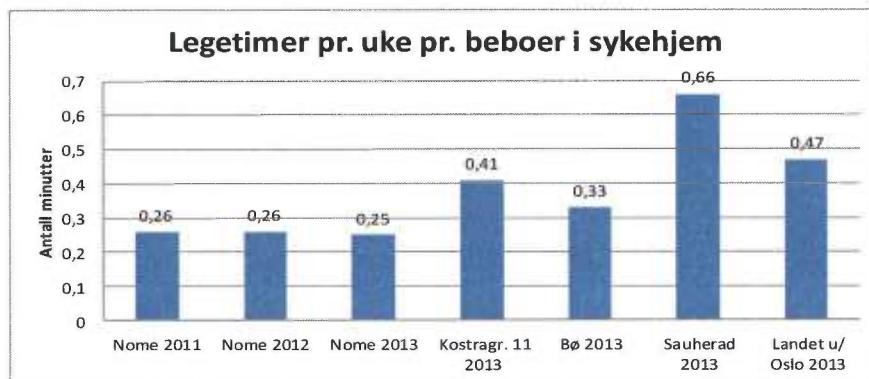
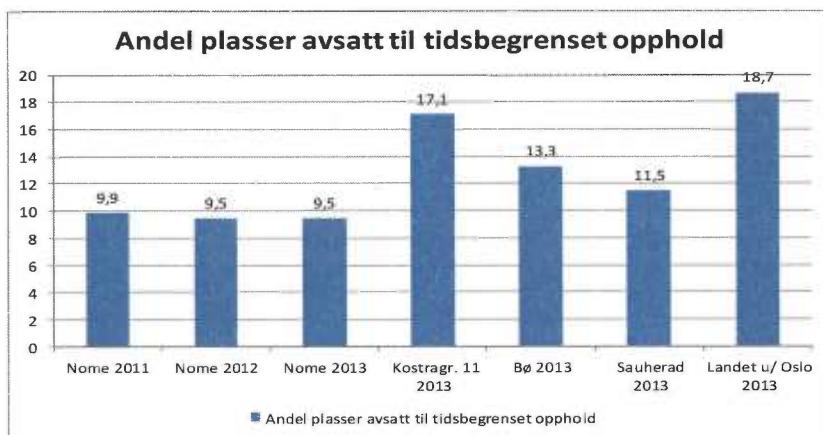
Skjermet avdeling har flere yngre pasienter med behov for omfattende tjenester. Noe av tjenestene blir dekt av tilskudd til ressurskrevende tjenester, men det er noe usikkerhet knyttet til lønnsbudsjettet på denne avdelingen.

Skjermet avdeling er tilført en 20 % stilling for å frigi demenskoordinator i en 40 % stilling.(tidligere 20 %). Det er stor pågang og etterspørsel etter demenskoordinator. Stillingen burde vært ytterligere økt, men det er det ikke funnet muligheter til.

Bo- og behandlingsavdelingen har et stort behov for to årsverk til med sykepleiere p.g.a. økende mengde sykepleieroppgaver i forbindelse med samhandlingsreformen. Denne økningen er det ikke funnet plass til i budsjettforslaget. Avdelingen er tilført en 50 % stilling for å frigi fagutviklingssykepleier i 100 % stilling. (tidligere 50 % stilling).

2014 har vært et utfordrende år ang. å ta imot ferdigbehandlede pasienter fra sykehus, og ha nok plasser å tildele til de som har behov for sykehemspllass. Nome har pr. 01.08.14. betalt for 121 liggedøgn på sykehus, denne utviklingen fortsetter ut året. I tillegg er det leid plasser i nabokommunen over lengre tid. Det er spesielt behov for flere korttidsplasser. Nome har færre korttidsplasser enn sammenlignbare kommuner som tabellen under viser. 1,4 mill. kr. er satt av til

kjøp av to sykehjemsplasser i 2015, som kan benyttes som korttidsplasser. Det er imidlertid behov for å leie mer enn to plasser.

Det blir en liten økning av tilsynslegefunksjonen på sjukeheimen, men fortsatt er antall legetimer pr. beboer for lavt. Det blir lettere å organisere denne tjenesten når legene blir samlet i et legesenter.

Som et ledd i kvalitetsforbedring av pleie og omsorgstjenesten innføres multidose, (multidose er legemiddel pakket for hver pasient i medisinsposer). Formålet er å fremme riktig og god legemiddelhåndtering til pasient. Kr. 650.000,- er beregnede kostnader til kjøp av multidoser. Tilsvarende mindre ressurser vil bli brukt til medikamentehåndtering.

Betaling for opphold

Betaling for ordinært opphold i institusjon fastsettes med grunnlag i forskrift fra Helse- og omsorgsdepartementet.

Egenbetaling ved korttidsopphold i institusjon økes fra kr. 142 til kr. 147 pr. døgn.

Egenbetaling for aktivitetssenter økes fra kr. 125 til kr. 135. Dette innbefatter måltider og transport. Pris på salg av middag økes fra kr. 64 til kr. 66.

6.3.4 Tjenesteområde 34: Hjemmetjenester

Hjemmetjenestene omfatter: Ringsevja og Lundetunet aktivitetssenter, hjemmesykepleie/hjemmehjelp i Ulefoss og Lunde, Bjervatun alderspensionat, og bofellesskapene: Tyrivegen, Eidsbygda, Olastua, Vesleheimen og Bergvoll

Ringsevja Bo- og aktivitetssenter og Lundetunet aktivitetssenter

Sentrene har en viktig funksjon i det forebyggende arbeidet, og er mye brukt av eldre på dagtid. Større deler av arbeidet blir utført av frivillige, som er med på å holde kafédriften og andre aktiviteter i gang. Det er 1 årsverk tilknyttet Lundetunet. Etter reduksjon av årsverk i hjemmetjenesten på Ulefoss er bemanningen økt fra 1,55 til 1,75 årsverk på Ringsevja Bo- og aktivitetssenter.

Hjemmesykepleie/hjemmehjelp

Hjemmesykepleien i Ulefoss og Lunde driver nå i tillegg til mer tradisjonell hjemmesykepleie også med svært avanserte pleieoppgaver. Det utføres oppgaver som tidligere ble utført på sykehus. Blant annet respiratorbehandling og smertebehandling. Opplæring av ansatte er en viktig og krevende oppgave.

Hjemmetjenesten på Ulefoss organiserer nattvakttjenesten og tilbudet til LAR brukere (Legemiddelassistert rehabilitering).

Det blir forventet at pasienter med kols og diabetes i langt større grad enn tidligere får tilbud om oppfølging i kommunen og ikke på sykehus.

Hjemmetjenestene samarbeider i stor grad med fysio/ergoterapitjenesten og psykiatritjenesten for å gi mest mulig effektive tjenester.

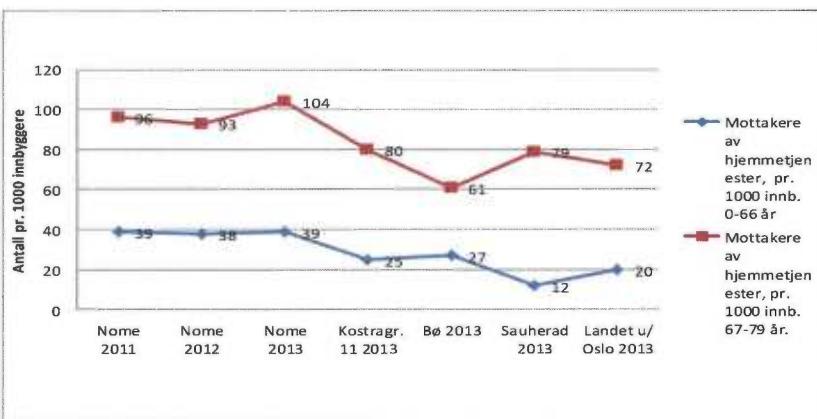
Det er behov for mer sykepleierkompetanse i hjemmesykepleien i Lunde, det er det ikke tatt hensyn til i dette budsjettforslaget.

Hjemmetjenesten i Ulefoss har fått redusert sitt budsjett med ca. 5 mill. kr. Hovedgrunnen er endrede behov for ressurskrevende tjenester. Dette tilskuddet er redusert med ca. 4,1 mill. 7,30 årsverk er allerede omdisponert. I tillegg vil det være behov for en omlegging av rutiner og tjenester for å holde budsjetttrammene. Hverdagsrehabiliteringsteamet vil være mer delaktig i å vurdere behov og evaluere tjenester.

Det er et ønske om å beholde en større bemanning på Ringsevja for å ta hånd om brukere/pasienter med et høyere omsorgsbehov. Med de innsparingskrav som foreligger er det ikke funnet rom til dette. Men med de omdisponeringer som foretas på Ringsevja vil det allikevel være mulig å gi et noe bedre tilbud enn i dag.

Bruksterstyrt personlig assistanse er fra 2015 en lovfestet rett. Oppfyller søkeres kravene til denne tjenesten skal den innvilges. I rammeoverføringene er det fra staten overført 509.000 kr til Nome. I budsjettforslaget er det lagt inn 250.000,- til denne tjenesten.

Det er nå flere yngre personer som har behov for hjelp fra hjemmesykepleien enn tidligere.

Prisen på abonnement på hjemmehjelp økes.

Minsteprisen fastsettes av staten og økes fra kr. 180 til kr. 186. De øvrige prisene på abonnementet foreslås endret (og avrundet) med en tilsvarende prosent. (om lag 3 %).

	Nettoinntekt	Pris abonnement
--	--------------	-----------------

	før særfradrag	Pr mnd.
Inntil 2G		186
2G – 3G	176.740	745
3G – 4G	265.110	990
Over 4G	353.480	1.055

Ingen betaler mer enn selvkost (262 kr pr time).

Pris kr. 250 på trygghetsalarm økes ikke.

Installasjon av nøkkelboks kr. 250 (engangsavgift)

Bjervatun alderspensjonat

Når omsorgsbehovet er så stort at det ikke kan dekkes i eget hjem har kommunen ansvaret for å sørge for plasser i institusjon eller bolig med heldøgns omsorgstjenester.

Dette tiltaket er helt nødvendig for å etterkomme noe av behovet for plasser.

Ved utvidelse av Bjervatun til 12 plasser i 2014 ble det lagt inn 1,1 mill. kr. Dette beløpet viser seg å være forlite og budsjettet til Bjervatun er økt med kr. 833.000,-

Bofellesskapene

Vesleheimen, Olastua, Eidsbygda, Tyrivegen og Bergvoll er bofellesskap/boliger der beboerne har svært forskjellige hjelpebehov. Noen har behov for tett oppfølging gjennom hele døgnet, og andre klarer seg godt selv. Hjelpen er nøye tilpasset og tjenestene tildeles i form av skriftlige enkeltvedtak. Tjenestene har vært utsatt for reduksjoner de siste årene. Blant annet ble det foreslått å redusere bemanningen på Olastua med 1 årsverk i 2014. Dette har ikke latt seg gjennomføre, og bemanningen er nå økt med et årsverk igjen. Bemanningen er fortsatt på et minimumsnivå.

Med bakgrunn i ledighet i stilling er det foreslått å redusere en lederstilling med 50 %, Eidsbygda og Olastua vil da få en felles leder. Ved omlegging av tjenester/oppgaver andre steder, som kommer fram i dette budsjettforslaget, vil følgene være mer tilgjengelig støtte for lederne i etaten. Som f.eks. økning av fagutviklingsstilling.

Vesleheimen har fått en økning på ca.20 % for å tilpasse tjenestene til behovet. Vesleheimen yter også tjenester til andre som bor utenfor bofellesskapet.

**Ellen Moen
Helse- og omsorgssjef**

6.4 HOVEDANSVARSMRÅDE 4: BIBLIOTEKSEKTOREN

Politisk ansvar: Styret for Telemarksbiblioteket

Administrativt budsjettansvar: Biblioteksjefen

Telemarksbiblioteket drives som en interkommunal virksomhet i henhold til kommunelovens § 27. Telemarksbiblioteket har et fellesstyre, med medlemmer valgt av fylkeskommunen og kommunen. Dette er i samsvar med avtale inngått mellom Telemark fylkeskommune og Nome kommune i 1991. I følge avtalen dekker Nome kommune 33 % og Telemark fylkeskommune 67 % av utgiftene til fellesoppgaver, mens fylkeskommunen og kommunen hver for seg dekker utgiftene til rene fylkeskommunale/kommunale oppgaver vedrørende drift, utstyr og stillinger.

Utlån og besøk til folkebiblioteket i Nome ligger høyere enn gjennomsnittet for sammenlignbare kommuner. Utlånsstatistikken innbefatter utlån av fylkesbibliotekets del av samlingene til lokale lånere. Det er grunnlag for å si at de høye tallene for besøk og utlån hjelpes av rollen som vertskommune for fylkesbiblioteket med den kompetanse, antall årsverk og samlinger som er samlet i Nome.

	2014	2015	2016	2017	2018
BEREGNING AV NETTO DRIFTSRAMMER	Oppr.	15-pris	15-pris	15-pris	15-pris
Endringer i forhold til gjeldende budsjett					
4. Biblioteksektoren	2.099	2.174	2.174	2.174	2.174
Konsekvensjusteringer:					
Herav: Endring av arbeidsgiveravgiftssone		-65	-65	-65	-65
BEREGNET NETTO DRIFTSRAMME	2.099	2.109	2.109	2.109	2.109

Netto driftsramme på 2,099 mill. kr for 2014 er lønns- og prisjustert med Statens deflator. Omlegging av arbeidsgiveravgiften gir en konsekvensjustering på -65 i 2015-2018

Hovedutfordringer

1. januar 2014 trådte den reviderte bibliotekloven i kraft.

I den reviderte lovens § 1 er teksten endret til: *Folkebibliotekene skal ha til oppgave å fremme opplysning, utdanning og annen kulturell virksomhet, gjennom aktiv formidling og ved å stille bøker og andre medier gratis til disposisjon for alle som bor i landet. Folkebibliotekene skal være en uavhengig møteplass og arena for offentlig samtale og debatt. Det enkelte bibliotek skal i sine tilbud til barn og voksne legge vekt på kvalitet, allsidighet og aktualitet. Bibliotekenes innhold og tjenester skal gjøres kjent. Folkebibliotekene er ledd i et nasjonalt bibliotekssystem.*

Vi har i budsjettforslaget, vedtatt av styret for Telemarksbiblioteket 14. juni, bedt om ekstra midler til: (I 2014-priser)

- Oppretting av en ny 100 % bibliotekarstilling kr. 430.000,- + sosiale utgifter
- Oppgradering av publikumsarealene med nytt inventar Kr. 80.000,-

- Styrking av mediebudsjett til gjennomsnitt for kommuner med 5000-7500 innbyggere (36,43 kr per innbygger = ca. kr. 235000,-). Kr. 165000

Bibliotekets mediebudsjett er svært lavt. I 2014 er det på kun kr. 70.000,- Det utgjør 10,76 kroner per innbygger som i følge Nasjonalbibliotekets statistikk er rundt 30 % av gjennomsnittlig mediebudsjett for kommuner med 5-7500 innbyggere. I 2013 hadde kun fire kommuner i landet lavere mediebudsjett per innbygger enn Nome har i 2014. Disse kommunene var: Selje, Hadsel, Gratangen og Balsfjord.

Bibliotekets mediebudsjett skal i tillegg til innkjøp av bøker for alle aldre, dekke innkjøp av aviser, tidsskrifter, lydbøker, film på DVD, språkkurs, musikk på CD og dataspill. Samlingene er bibliotekenes grunnmur. Bibliotekloven slår fast at bibliotekene i sine tilbud skal legge vekt på kvalitet, allsidighet og aktualitet.

Det er viktig å merke seg at Nome har en godt besøkt filial i Lunde. Denne filialen blir det første selvbetjente biblioteket i Telemark når ny teknologi tas i bruk i slutten av november 2014. Det er selvforsklarende at det krever større mediebudsjett å drifte to bibliotek.

Vi har bedt om midler til å styrke mediebudsjettet betydelig neste år for å komme opp på gjennomsnitt i mediebudsjett med kommuner med samme antall innbyggere. På grunn av bibliotekstrukturen i Nome med filial og etterslep fra et svært lavt mediebudsjett i år, bør mediebudsjettet egentlig styrkes enda mer enn kr. 165000,- (2014-pris).

Budsjettet ramme vil føre til en fortsatt tilnærmet bunnpllassering på landsbasis i mediebudsjett.

Målsettinger

Biblioteket skal fremme litteratur, leselyst og leseforståelse, med særlig ansvar for barn og unge

Biblioteket skal fremme demokrati og ytringsfrihet gjennom å gi fri tilgang til informasjon og kunnskap og ved å være uavhengig arena for offentlig samtale og debatt

Biblioteket skal fremme livslang læring og utdanning gjennom å være et læringssted og kunnskapssenter for skoleelever, studenter og andre

Biblioteket skal være en lokal møteplass der en møtes på tvers av alder, kulturell og sosial tilhørighet

Biblioteket skal formidle lokal kultur og gi kulturopplevelser gjennom arrangementer, utstillinger og lignende

Bibliotekets tilbud og tjenester skal være kjent og lett tilgjengelige, og brukernes behov skal stå i sentrum for virksomheten

Biblioteket skal i sine tilbud legge vekt på kvalitet, allsidighet og aktualitet

Vi har for 2015 plukket tre fokusområde/målsettinger:

Opprettholde utlånet på dagens nivå.

Øke antall arrangementer

Opprettholde besøkstallet på dagens nivå

Kort beskrivelse av tjenesteområde/oppgaver

Folkebibliotekets tjenesteområde/oppgaver fremkommer av bibliotekloven. Lovens formålsparagraf: *Folkebibliotekene skal ha til oppgave å fremme opplysning, utdanning og annen kulturell virksomhet, gjennom aktiv formidling og ved å stille bøker og andre medier gratis til disposisjon for alle som bor i landet. Folkebibliotekene skal være en uavhengig møteplass og arena for offentlig samtale og debatt. Det enkelte bibliotek skal i sine tilbud til barn og voksne legge vekt på kvalitet, allsidighet og aktualitet. Bibliotekenes innhold og tjenester skal gjøres kjent. Folkebibliotekene er ledd i et nasjonalt biblioteksystem.*

I Nome kommune drives aktiv formidling og utlån av samlingene, fjernlån av materiale fra andre bibliotek. Vi veileder og gir informasjon til innbyggere og besøkende. Studieplasser og innlån av pensumslitteratur for studenter gjør livslang læring enklere. Bokdepoter ved offentlige kontorer.

Besøk fra barnehager og skoleklasser med bokprat. Forfatterbesøk, bokcafér og familiefestiviteter. Møtested for innbyggerne.

Tiltak for å holde budsjettet ramme for 2015 og planperioden 2015-2018

Det er få poster å kutte i et budsjett hvor det meste går til lønn og andre nødvendige faste utgifter som drift av biblioteksystemet, strøm, telefon, bibliotektransport og forsikringer. Mediebudsjettet er dessverre eneste post som ikke er en fast utgift.

Mediebudsjett

Mediebudsjettet er allerede på et svært lavt nivå med kr. 70000,- disponibelt på årets budsjett. Om budsjettet blir vedtatt vil dette lave nivået fortsette i 2015-2018. Nome bibliotek består av to avdelinger. Budsjettet skal også dekke aviser, bøker etc. til biblioteket i Lunde.

Vi har sagt opp et betydelig antall abonnementer på aviser og tidsskrifter for 2015.

Slik mediebudsjettet toner å bli vil vi få betydelige huller i mediesamlingene det blir vanskelig å rette opp da etterslepet blir for stort. Et eksempel er ikke å ha mulighet til å fortsette kjøp av påbegynte serier.

Med et slikt budsjett er det ikke mulig å oppfylle lovens krav til kvalitet, allsidighet og aktualitet i medietilbudet.

I tillegg til å si opp aviser og tidsskrifter vil vi måtte kutte ut gavebøker til ett- og fireåringer i kommunen. Gavebøker til barna er et positivt signal fra kommunen til foreldre om viktigheten av tidlig språkstimulering. Tidlig språkstimulering gir bedre ordforråd og er positivt i forhold til lesemestring ved skolestart. Gavebokordningen er også en fin mulighet til å gjøre bibliotektilbudet kjent for barnefamilier.

Med et lavt mediebudsjett over flere år vil vi miste mange lånere.

Åpningstider

I Nome skal vi bemanne to bibliotek med til sammen 43 timers åpningstid på i underkant av tre årsverk. Bibliotekarbeid er mer enn det brukerne ser. Et velorganisert og velfungerende bibliotek krever planlegging, katalogisering, istrangjøring, kassering med mer. I tillegg bruker vi tid på blant annet lesestunder, klassebesøk og arrangementer. En del av disse aktivitetene skjer utenom åpningstidene.

Vi er i en prosess med tilrettelegging av samlinger og rutiner for enklere tilgang til samlingene. Målsettingen er å opprettholde åpningstidene med dagens kommunale personalressurser, men uten ekstra personalressurser kan det på sikt bli nødvendig å vurdere noen timer kortere åpningstid per uke.

Inventar

Biblioteklokaler bør være funksjonelle, fleksible og inviterende. Vi håper i 2015 på et løft for barneavdelingen med nye sittemøbler hvor barn og voksne kan sitte komfortabelt sammen. Med foreslått budsjettet ramme er det ikke rom for nytt inventar til barneavdelingen.

Andre tiltak for å holde budsjettet ramme

0,- kroner til bevertning ved møter, etc. (inkl. stopp på gratis kaffe til brukerne våre)

0,- kroner til annonsering av møter, åpningstider etc.

Ingen deltagelse på eksterne kurs, møter og konferanser.

Ingen arrangementer/bokprat/foredrag på biblioteket med innleide bidragsytere.

Med budsjettet ramme vil det bli en stor utfordring å oppfylle de tre resultatmålene for neste år:
Opprettholde besøks- og utlånstell samt øke antall arrangementer.

Oppland fylkesbibliotek har laget en statistikkoversikt over sammenhengen mellom økonomi og bruk av bibliotekene. Den viser en klar sammenheng mellom kommunenes økonomiske prioriteringer og graden av bruk av biblioteket.

Oversikten finnes her:

http://www.oppland.no/Documents/fylkesbiblioteket/Bibliotekstatistikken%202013%20-%20folkebibliotekene%20i%20Oppland_.pdf

Tove Fjerdingstad
Biblioteksjef ved Telemarksbiblioteket

6.5 HOVEDANSVARSMRÅDE 5: KULTUR- OG NÆRINGSSEKTOREN

Politisk ansvar: Utviklingsutvalget

Administrativt budsjettansvar: Kultur- og næringssjefen

6.5.0 Generelle kommentarer til hele hovedansvarsområdet:

Kultur og næringssektoren er inndelt i følgende tjenesteområder:

- 51 Etatsadministrasjon og fellestjenester
- 52 Kulturminnevern og museer
- 53 Nome kulturskole
- 54 Kulturtak barn/unge og funksjonshemmede
- 55 Andre kulturaktiviteter
- 56 Reiseliv
- 57 Næring

Driftsramme for 2015 og planperiode til 2018.

	2014	2015	2016	2017	2018
5: Kultur- og næringssektoren	10 545	10 820	10 820	10 820	10 820
Konsekvensjusteringer:		-960	-960	-960	-960
Herav:					
Videreføring av årlig ramme til tilflyttingsarbeidet		-450	-450	-450	-450
Ramme til arrangement Jubileumsåret 2014		-50	-50	-50	-50
Mudder'n		-150	-150	-150	-150
Avvikle kulturskole-timen		-200	-200	-200	-200
Ulefoss gjestebrygge - vakthold		50	50	50	50
Resultat av Enøk - fordeling vedr Ulefoss samfunnshus		40	40	40	40
Endring av arbeidsgiveravgiftssone - rammereduksjon		-200	-200	-200	-200
Driftsreduserende tiltak:		-360	-360	-360	-360
Herav:					
Diverse tiltak:			-310	-310	-310
kutt i administrative stillinger					
10 % Ungdomsleder (5401, følger sykemelding)		-52			
10 % kulturskolerektor (5300)		-68			
Kulturtildel barn og unge (5401)		-28			
Nome ungdomsråd (5402)		-6			
Frivillige lag og organisasjoner (5510)		-60			
Kunstformidling (5513)		-31			
Lunde sluseparkdrift (5700) kulturaktiviteter		-20			
Private ungdomsklubber (5510)		-40			
Ostehøvelkutt		-5			
Ytterligere reduksjon innenfor ansvarsområde 5			-50	-50	-50
Ulefoss samfunnshus (5511)		-10			
Kulturtildel funksjonshemmede (5400)		-15			
Sluserock (5403)		-15			

Kulturskolen (5300)		-10			
NETTO DRIFTSRAMME ANSVAR 5		9 500	9 500	9 500	9 500

Foreslått budsjetttramme for 2015 utgjør 9 500 000,-

Budsjettområdet Kultur og Næring omfatter hovedområdene kultur, næring, reiseliv og attraksjonsutvikling. Det er laget en egen handlingsplan for næringsfond, kraftfond og restmidler RDA. Denne ligger som en integrert del av budsjettcommentarene. Kultur og næringsetaten har hatt et høyt aktivitetsnivå gjennom mange år, og man har fått til mye spennende som har satt kommunen på kartet på en positiv måte. Etaten har gjennom budsjettet gjort noen økonomiske omrokninger internt for å styrke sårbarer områder.

Budsjettmessige konsekvenser 2015

I rådmannens budsjettforslag for 2015 er det lagt inn et kutt på totalt 360 000,-.

Budsjettkuttet rammer på følgende måte:

Tabellen foran viser at det er lagt inn kutt på de fleste områder. Det er primært frie midler til lag og organisasjoner som har blitt kuttet – og det har også blitt lagt inn administrative kutt på kulturskolen og ift ungdomslederstillingen. Den øremerka støtten til Nome kirkelige fellesråd er fjernet. Fidus Club og Vision Club oppfordres til å søke kulturmider på ordinær måte og vil være en svært prioritert målgruppe her.

Hovedutfordringer

Kulturens Kraft – kulturplan for Nome kommune 2010 – 2015 ble vedtatt av Nome kommunestyre i oktober 2010. Flere viktige tiltak og strategier i planen er forsøkt integrert i dette budsjettet.

Fra 2015 forsvinner RDA ordningen – som Nomes næringsliv har hatt stor nytte av. Tiltak som har vært finansiert av den kommunale RDA ramma er fjernet eller lagt inn for finansiering i næringsfondet. Dette medfører et stort press på frie næringsmidler.

I 2015 vedtas ny strategisk næringsplan for Midt Telemark – den vil legge premisser ift fremtidas næringsarbeid skal være i Midt Telemark. Nomes eget strateginotat for næringsutvikling – skal legge føringer for våre satsninger ift strategisk næringsplan

I 2012 kom nytt kommunalt ungdomsråd på plass. Barn og unges rett til medvirkning vil være et hovedfokus videre i planperioden.

Skal Fellandarven i løpet av planperioden utvikles til et kultursenter i samarbeid med lokale ressurspersoner og lag og organisasjoner? Det må gjøres en avveining mot andre kulturhus i Lunde – for å klarlegge hvilke behov som finnes.

Ulefoss samfunnshus skal videreutvikles med idrett og kulturfunksjoner i et stadig strammere budsjett. Hvilke konsekvenser får dette ift. kulturformidling?

Det bør lages en god bevaringsplan for Mudder'n. Mudder'n ble bevilget kr. 150 000,- i 2014 til bevaringstiltak, disse midlene ønskes overført til budsjett for 2015 da bevaringstiltakene vil igangsettes våren 2015.

Det er et viktig mål å få på plass en ny kulturminneplan for Nome. Arbeid med denne er igangsatt. Det skal søkes spillemidler for å få rehabilitert Nomehallen.

Det vises for øvrig også til MTNUs budsjett for 2015, med de utfordringer som er skissert her.

Målsettinger:

- Strategisk næringsplan for Midt Telemark skal være vedtatt – med klare strategier og hele næringsapparatet til Nome skal fremstå som samordnet og greit for etablerere og bedrifter.
- Det er et mål at Ulefoss kulturav kommer inn på Riksantikvarens verdiskapingsprogram for 2015. Skjer i samråd med regionalparken og team kulturminnevern.
- Det er etablert gode løsninger for ungdomsarbeidet – der man kombinerer frivillige ressurser og kommunalt ansatte ungdomsarbeidere på en god og religionsnøytral måte.

TJENESTEBESKRIVELSER

6.5.1 Tjenesteområde 51 Kulturadministrasjon og fellestjenester

Området dekker blant annet lønn og sosiale kostnader, annonsering og kunngjøringer for hele etaten samt diverse annet.

6.5.2 Tjenesteområde 52: Kulturminnevern og museer

5200 Kulturvern / lokalhistorie

Mudder'n

Kulturminneplan

5201: Øvre Verket

Nome kommune overfører kr 240.000 til Stiftelsen Nome kulturhistoriske bygg, hvis formål er å forvalte bygningene på Øvre Verket. Oppfølging av stiftelsen ligger til kultur og næringsetaten.

5202 Museer og samlinger:

Felandtunet

Tilskudd til fylkesmuseet

6.5.3 Tjenesteområde 53: Nome kulturskole

Drift og utvikling av kommunenes kreative ressurssenter.

Opplæring innen kreative disipliner for alle til en rimelig pris.

Prosjekter i grunnskolen.

Gjennomføring av Kulturskoletimen.

Lokal handlingsplan for Den kulturelle skolesekken, Kulturslusa og Den kulturelle spaserstokken.

Deltakelse i regionale prosjekter som De Unges Arena og El Sistema.

Faglig samarbeid med skolekorpsene

6.5.4 Tjenesteområde 54: Kulturtiltak barn / unge og funksjonshemmede

5400 Fritidsklubben Kompis: Kommunal tilrettelagte fritidsklubb for funksjonshemmede, åpen en kveld i uka 1700-2100. Klubben gir tilbud om aktiviteter, kurs og arrangement på samfunnshuset,

samt noen få utflukter i løpet av året.

5401 Kulturtildbud barn og unge: "Ung i Nome" er en samlebetegnelse for de kommunale ungdomshusene og fritidstilbud for ungdom. Åpen en kveld i uka fra 18.00 til 22.00 og en ettermiddag i uka fra 14.30 til 17.30 (Pulsen). Andre helgarrangementer, Ungdomskulturuker i vinterferiene, UKU, UKM, opplevelsesturer, kurs/workshops og konserter etc. Ungdomsleder er engasjert i SLT-arbeid og folkehelserådet.

5402 Nome ungdomsråd: Et fritt og uavhengig organ for og med ungdom, med jevnlige møter en gang i mnd. Har medbestemmelser i saker som angår ungdom. Tar i mot søknader fra ungdom som søker støtte til forskjellige ungdomsprosjekter i kommunen. Ungdomsleder er sekretær for rådet.

5403 Sluserock: Rusfri musikkfestival for barn og unge. Arrangeres i 2015 for 10. gang.

5404 Pulsen: 2014 var det første driftsåret for Pulsen som eget område i driftsbudsjettet. Vestibylekiosken på samfunnshuset ivaretar fellesbehov for kino, fritidsklubber og ved arrangementer. Målsettinger og rammer for driften ønskes videreført som i dag, der ungdomsarbeid, forebyggende effekt og service står sentralt. Ideelt sett burde Pulsen utvidet åpningstidene, men det lar seg ikke gjennomføre med dagens budsjettforutsetninger.

6.5.5 Tjenesteområde 55: Andre kulturaktiviteter

5500 Anleggstilskudd Idrettsanlegg:

Formidling av statlige og kommunale driftstilskudd til idrettsanlegg.

5510 Støtte til andre Kulturtiltak og frivillige organisasjoner:

Økonomisk støtte til kulturaktører i Nome.

5511 Ulefoss samfunnshus/Ulefosshallen:

Nome kommunes kulturhus med små og store arrangement innen kultur og idrett. Huser kino, Gleden konsert- og møtelokale, Ulefosshallen.

5512 Nome kino: Digitalisert kino, viser film i helgene. Antall visninger er doblet etter Digitaliseringen. Besøkstallet etter digitaliseringen har økt, og utgiftene til Nome kino har gått ned og budsjettet er redusert. Nome kino samarbeider enkelte ganger med andre aktører, om oppsetting av spesielle filmer, både på forespørsel og på initiativ fra Nome kino.

5513 Støtte til kunstformidling:

KORO – kunst i offentlige rom

Kunstkatalogen for Midt-Telemark, samarbeid med Bø og Sauherad.

6.5.6 Tjenesteområde 56: Reiseliv

Tilskudd til Reisemål Bø for drift av turistinformasjonen på Ulefoss. I tillegg kommer drift av Gamlebanken på Ulefoss som turistinformasjonen holder hus i.

6.5.7 Tjenesteområde 57: Næring

5717: Ulefoss kulturarv

Området er opprettet for å forvalte verdiskaping i kulturarven på Ulefoss. Området viderefører arbeid som er gjort i prosjektet «Drømmemila» og «Ulefoss kulturarv 2013», samt en oppfølging av «Nome kommune Strategisk reiselivsplan 2014-18». Det skal gjennomføres tiltak som legger til rette for næringsutvikling i kulturarven. Nome kommune og Telemarkskanalen regionalpark søker Riksantikvaren og Telemark fylkeskommune om støtte under Riksantikvarens Verdiskapingsprogram, til prosjektet «Ulefoss kulturarv 2015». Prosjektsøknaden skal foreligge 15.januar 2015, og målet vil være å øke salg og inntjening gjennom formaliserte samarbeid mellom kulturarvsaktører og næringsaktører langs Telemarkskanalen.

Med forbehold om støtte og prioritering fra Telemark fylkeskommune er finansiering på området satt om som følger:

- *Finansiering fond (restmidler 2014/budsjetterte midler 2015)*
- *Ekstern finansiering gjennom Telemark Fylkeskommune og Riksantikvaren (over tilskuddsordningen for Verdiskapingsprogrammet 2015): 900.000,-*

6.5.8 Tiltak for å holde budsjettet

Tjenesteområde 51 Kulturadministrasjon og fellestjenester

Fortsette med kun en spalte i Kanalen, gå ned fra to til en side i Kulturguiden hver måned. Ingen annonse i sommerguiden.

Konsekvens:

Kanalen/Kulturguiden: Ingen større annonser for arrangement/hendelser. Private/frivillige aktører vil ikke lenger kunne nyte godt av vederlagsfri publisering av sine åpne arrangement i de månedlige kulturguider.

Sommerguiden: En side i sommerguiden koster ca. kr. 8000,-. Nome kommune har vanligvis tre til fire sider i sommerguiden. Fra 2015 vil det være opp til de private næringsaktørene hvorvidt turister vil finne informasjon om Nome kommunens tilbud i sommerguiden.

Tjenesteområde 52: Kulturminnevern og museer

5202: Museer og samlinger

Felandtunet

Tidligere har det vært avsatt midler på fond til Felland men disse er per 2014 brukt opp. Det bør vurderes om hus 2 på Felland skal gjøres om til to fungerende uteleileiligheter. Dette vil i så fall inkludere innsetting og utbygging av to bad/toalett. Kan på sikt øke verdien på leiemulighetene. Grovt estimert, priser er ikke kvalitetssikret med entreprenører, vil kostnader ved å sette i stand hus 2 på Felland være:

Sette i stand taket = 230 000 - 250 000,- + mva.

Nye vinduer på huset inkl. montering og kitting á 6000,- x ca. 12 vinduer = 72 000,- + mva.

Tilrettelegging av to bad meget grovt estimert (gulvareal) 8000,- + mva. pr kvm. Hvert bad (et bad for hver etasje, pr i dag har beboer i annen etasje bad i kjeller) bør være på minimum 4 kvm (teknisk forskriftskrav) = 4x2x8000 = 64 000,-. Kostnaden inkluderer ikke

rivning, forarbeid, søknader, prosjektering, utvendig graving, utskifting av gamle rørsystemer og tilrettelegging av tømmer i ytterveggen (råte).

Meget grovt regnet kan en anta at det vil koste kommunen om lag kr. 400-600 000,- å sette i stand Hus 2 på Fellandtunet. Begge hus har fortsatt behov for oppgraderinger/vedlikehold med en ramme på flere hundre tusen kroner.

I løpet av 2014 er det ønsket at Felland arven får en konkret forvaltningsplan. For å gjøre dette er man avhengige av at det følger midler med planene. Ift budsjett 2015 og økonomiplanperioden er det behov for en økt ramme til dette området, ellers må huset stenges av.

Driftstilskuddet til Telemark Fylkesmuseum for Ulefoss Hovedgaard ligger også på dette området.

5200 Kulturvern/lokalhistorie:

Bevaring av kulturvern og lokalhistorie, kulturminneplanarbeid.

Nome kommune vedtar en kulturminneplan i 2015 i henhold til føringer fra kulturplanen Kulturens kraft 2010 – 2015. Melding om oppstart skjer før årsslutt 2014. I forbindelse med kulturminneplanen skal gjennomføres tiltak etter handlingsplan. Herunder oppdateringer og nyregistreringer knyttet til bygninger og immaterielle kulturminner. Handlingsdelen av planen vil spesifisere hvilke tiltak som skal gjennomføres i 2015 og for øvrig i planperioden. Kulturminneplanarbeidet som er igangsatt i 2014 ønskes videreført i 2015, dette vil kreve noen midler – som foreslås finansiert over området Ulefoss kulturarv (fond).

150 000,- øremerket bevaring av Mudder'n overføres fra 2014 til 2015 for å få satt i gang et restaureringsarbeid av Mudder'n. Det er dialog med Telemarkkanalens Venner og et samarbeid om istandsettingen av Mudder'n realiseres våren 2015.

Tjenesteområde 53: Nome kulturskole

Kutt på kr. 10 000,- dekkes ved å skifte leverandør for promomateriell.

Nome kulturskole viderefører Barnas Hjerterom som en del av det opprinnelige Bolyst-prosjektet. I fjor hadde vi 502 besøkende og snittbesøket på 82. Barnas Hjerterom har blitt en seriøs og respektabel kulturinstitusjon i distriktet. Teater på Lørdag integreres i Barnas Hjerterom. Tiltaket koordineres av Nome kulturskole. Tiltaket finansieres over 5300 (Nome kulturskole), 5511 (Ulefoss samfunnshus) og 5404 (Pulsen).

Dagens ordning om fri dirigenttjeneste til skolekorpsene i Nome kommune er ikke gitt nødvendige budsjettramme. Totalt er det avvik på kr 82 000 mellom regnskap og budsjett på dette området. Jfr. vedtak i Nome kommunestyre må differansen på 82 000,- dekkes over kulturskolens budsjett. Videre skal Blæsekompagniets ubudsjetterte ramme på kr 25000 dekkes over kommunens sommerfest.

Konsekvenser av dette vil blant annet være.

1. Økning av elevavgiften for skoleåret 2015/2016
2. Reduksjon i antall årsverk i kulturskolen. Tiltaket medfører oppsigelse av elevplasser.
3. Overføring av kr 25.000,- fra sentraladm. for Blæsekompagniets spilling på sommerfest.

Kulturskolen klarer ikke å videreføre El Sistema tilbudet på Ulefoss skole i 2015 grunnet manglende finansieringsmidler fra Norsk Kulturskoleråd. Tilbudet på 3. og 4. trinn avvikles fra 1.1.2015, mens tilbudet på 2. trinn videreføres i mindre omfang og gjennomføres i SFO-tiden. Tiltaket finansieres av El Sistema Norge.

Instrumentopplæring til musikantene i skolekorpsene på fløyte og slagverk er fortsatt en uløst oppgave. Skolekorpsene er med i «Bli bedre, få det bedre» prosjektet i regi av Norges musikkorps forbund og har for tiden veldig bra rekruttering, noe som øker behovene for instrumentopplæring – 10 % fløytelærer og utvidelse av slagverklærerstillingen med ekstra 10 %. Ca. kr. 120.000. Dette er kulturskolens kjernevirk somhet og skolekorpsene er kulturskolens største «kunde» og viktigste samarbeidspartner.

Den kulturelle skolesekken i Nome (DKS).

Det er laget en ny plan for Den kulturelle skolesekken i Nome: Kulturslusa. I denne planen er tiltaka på trinn 2 og trinn 10 tatt ut av aktivitetsprogrammet. Det er ikke budsjettmidler til å gjennomføre tiltak på alle trinn. Sammenlignet med andre kommune er Nome kommunens andel til DKS svært lav i forhold til fylkeskommunal andel. Budsjettet til DKS i Nome gir ikke rom til utvikling eller endring/variasjon av tiltakene. Utgiftene til tiltak vil dog kunne variere noe fra år til år, avhengig av type tiltak en har tilgang til. Dersom det er økonomisk mulig vil tiltak på trinn 2 bli prioritert inn.

Tjenesteområde 54: Kulturtiltak barn / unge og funksjonshemmede

5400 Kompisklubbens flytting har gitt muligheter til flere aktiviteter og arrangement i egne lokaler. Dette har ført til noe mindre utgifter. Området kuttes med kr. 15000,-. Dekkes inn ved noe økning i egenandeler.

5401 Kulturtildbud barn og unge: Området har fått et vesentlig kutt – både ift ungdomslederstilling og midler til tiltak. Fjerning av øremerka tilskudd til Vision/Fidus må også sees i denne sammenheng. Tilbud til barn og unge vil likevel fremstå som rikt og godt, slik rådmannen vurderer det.

5402 Nome ungdomsråd: Kutt på 6000,- basert på 2014 regnskap. Har ingen store konsekvenser.

5403 Sluserock: Kutt på 15 000,-. Vil ikke medføre store konsekvenser. Det er mulig kuttet kan dekkes inn med ytterligere støtte/tilskudd fra næringslivet.

Tjenesteområde 55: Andre kulturaktiviteter

5500 Anleggstilskudd Idrettsanlegg

Ingen endringer foreslått. Det er et ønske fra idrettsrådet at det i Nome kommune er et fond med midler som kan benyttes til forskuttinger av spillemidler til de lag og foreninger som har godkjente søknader inne hos fylket.

5510 Støtte til andre Kulturtiltak og frivillige organisasjoner

Foreslalte endringer: Kutte 60 000,- fra kulturmidlene. Kutte 40 000,- fra tilskudd til de private ungdomsklubbene.

Konsekvens: Færre lag og foreninger i Nome kommune vil kunne få bevilget tilskudd fra kulturmidlene. Det er i tillegg en utfordring av totalt 100.000,- allerede er bundet opp (Sagamoen lysløype og Holla Skytterlag klubbhus) – for dekning av rentemidler.

5511 Ulefoss samfunnshus og Ulefosshallen

Det tas i 2015-budsjettet høyde for de reelle økonomiske konsekvensene av ny kontrakt med Vertshuset Ulefoss, justering av konsekvens ENØK-tiltak, noe lavere utnyttelse av Ulefosshallen for idrettslagene, utgiftsøkning på visse driftsposter, noe generell sparing og samtidig oppjustering av noen leiesatser. 2015-budsjettet vil bety en faktisk innstramming, som gir mindre slingringsmonn, men som likevel vil være overkomelig med tanke på å kunne videreføre dagens kvalitet på drift og

service til husets mange brukere.

Budsjettet økes tilsvarende den økonomiske effekten av ny kontrakt med Vertshuset Ulefoss.

Budsjettet for 2014 baserte seg på en intendert ny avtale som ikke ble noe av, som var 60.000,- mer gunstig for kommunen enn det som ble resultatet. I forhold til den forrige kontrakten derimot er endringen omlag 30.000,-, noe som er et naturlig resultat av at kommunen i økt grad selv benytter forsamlingslokalene (som vertshuset leier) til våre fritidsklubber, samt at tilsynsarbeidet Vertshuset utfører for Ulefosshallen vurderes som mer verdifullt enn tidligere.

Sent i arbeidet med 2014-budsjettet ble området trukket 70.000 i energiforbruk pga. enøkt tiltak i 2013. For 2015 er 40.000 av disse tilbakeført, noe som vurderes som en fornuftig justering ut fra de reelle behovene, der vi vet at fyringskostnadene kan variere med 100.000 mellom en varm og en kald vinter. Nå vil budsjettet være en fornuftig middelveis her.

Vi er bedt om å vurdere potensialet for «innsparinger ved økte inntekter». Dette er samlet sett lite realistisk. Det har de siste årene vært en jevn økning i bruk av huset, salg av tjenester og utleie av utstyr. Dette viser også igjen i tilsvarende oppjusterte forventede inntekter de foregående årene. For 2015 bør forventede inntekter fra utleie derimot justeres noe ned, fordi idretten benytter Ulefosshallen betydelig mindre enn tidligere. Inntektene vil samtidig kunne bedres noe ved å oppjustere leiesatsene for arbeid og teknisk faglig utstyr fra årsskiftet. Samtidig er det stor slitasje på sceneutstyr, utleieutstyr og inventar for øvrig, noe som må vises igjen ved å ha et robust budsjett for investeringer og vedlikehold, minst like robust som i 2014.

På noen driftsområder ser vi betydelige økninger i utgiftene, for eksempel i offentlige utgifter og vedlikehold utstyr. Dette er arter som må økes for å lage et realistisk budsjett, og da må områdets ramme tilsi hvor mye vi faktisk må kutte på andre arter. Budsjettet er etter hvert så barbert at det er lite å kutte, og da vil egne kulturtiltak være eneste arten igjen å kutte i. For en netto kostnad av 35.000 (utgifter minus inntekter) bekoster vi i dag 5 barneteater-festiviteter og tilsvarende mange konserter for voksne, så et lite kutt her vil gi store utslag, noe som er svært lite ønskelig for et kulturhus som vårt.

Så et punkt som kan være aktuelt for investeringsbudsjett:

Vi ser et økende behov for mer tilsyn på huset, som hovedsakelig benyttes på kveldstid og i helger når personalet ikke er tilstede. Det bør også vurderes å installere overvåkningskameraer i vestbylen. Uro i ungdomsgruppen med påfølgende hærverk og tilgrising har vært et tiltagende problem de senere årene. Det bør være i huseiers interesse (teknisk etat) å minimere omfattende reparasjonsarbeider på bygget. Vi ser at forholdene er gode når huset er bemannet, f.eks. i Pulsen. Når vi ut fra dagens driftsrammer ikke ser muligheter for økt bemanning bør det vurderes å kompensere dette med andre tiltak, som nevnt over.

5513 Støtte til Kunstformidling

Det er foreslått å kutte all støtte til kunstformidling fra budsjettet. Stillingsprosenten for dette området gikk ut fra juni 2014.

Konsekvens: Utbyggingen av nye Holla skole vil kreve en ressurs til å jobbe med utsmykking i det offentlige rom som er en lovpålagt oppgave ved bygging av offentlige bygg.

Tjenesteområde 56: Reiseliv

Ingen endringer foreslått.

6.5.9 Tjenesteområde 57: Næring

HANLINGSPLAN KOMMUNALT NÆRINGSFOND, KRAFTFOND OG BRUK AV RESTMIDLER - RDA 2015

Rådmannen legger med dette fram forslag til prioritering av tildelte midler (forventningsvedtak) til kommunalt næringsfond for 2015, restmidler RDA og kraftfond. Beløp og tilrådde tiltak går frem av rådmannens innstilling. Før kommunen kan disponere midlene må det foreligge handlingsplan godkjent av fylkeskommunen for bruk av kommunalt næringsfond.

Bakgrunn

Det er forventet at fylkeskommunen for 2015 vil tildele Nome kommune kr 1.000.000,- i næringsfondsmidler. Dette er en reduksjon på 200.000,- ift 2014.

Detaljeringsgraden i handlingsplanen skal være slik at den muliggjør etterprøving av måloppnåelse i forhold til KRD's overordnede målstruktur for regionalpolitiske virkemidler.

Ut fra dialog med fylkeskommunen, har rådmannen utformet en samlet handlingsplan for de statlige midlene til næringsfond og restmidler fra RDA ordningen. Vedtak gjøres i kommunestyret gjennom ordinær budsjettbehandling 11.12.14 og sendes deretter fylkeskommunen til godkjenning.

RDA i Nome

Med virkning fra 1.7.2014 er Nome kommune igjen direkteplassert i sone 2 mht. regionalt differensiert arbeidsgiveravgift. Dette medfører at alle arbeidsgivere i Nome nå skal betale 10.6 % arbeidsgiveravgift, uavhengig av lønnsmengden i bedriften. Derved blir ordningen med særskilte kompensasjonsmidler til regionale utviklingstiltak (RDA) avviklet fra og med 2015.

Nome kommune har mottatt kompensasjonsmidler til regionale utviklingstiltak siden 2004. I perioden 2004 - 2014 er det mottatt nærmere 40 mill. kroner til næringsrelaterte utviklingstiltak. Midlene er forvaltet av RDA-styret som ble opprettet i 2005.

Som følge av at restrammen for 2014 ble disponert i styrets møte 21.10.14, har styrets arbeid opphört. Oppfølging av ikke fullførte prosjekter, rapportering m.m. vil skje på administrativt plan. Dersom det blir frigjort RDA-midler som er bevilget til bedriftsrettet formål, skal disse stilles til disposisjon for kommunens næringsfond og øremerkes bedriftsrettet tiltak gjennom MTNU.

Mellomregnskapet mellom Innovasjon Norge og Nome kommune må avstemmes før en har oversikt over restbeløp til disposisjon.

RDA-styret vedtok i 2013 å overføre kr. 400.000 fra den bedriftsrettete rammen til Nome kommune, øremerket ny linje for Vg2 brønnteknikk ved tidligere Lunde videregående skule. Mulighetene for å opprette en slik linje de nærmeste årene synes ikke gode. På denne bakgrunn ble hele beløpet omdisponert i formannskapets møte 23.10.14, jfr. f-sak nr. 73/14.

Kr. 150.000.- ble stilt til rådighet for ny linje for Vg2 anleggsgartner ved Nome videregående skole, avdeling Søve. Kr. 100.000.- ble bevilget til forprosjekt vedr. øvelsessenter for nødetater på Sagamoen. Restbeløpet på kr. 150.000.- ble stilt til disposisjon for nærings- og utviklingsformål i Nome. Da beløpet i utgangspunktet var avsatt til bedriftsrettet formål, forslår rådmannen at beløpet øremerkes til bedriftsrettet tiltak gjennom MTNU.

Kommunestyret gjorde 12.12.2013 forventningsvedtak om tildeling av en ramme til kommunale infrastruktur- og utviklingstiltak i 2014 på kr. 760.000.-, fordelt på 7 ulike tiltak. I RDA-styrets handlingsplan for 2014, som ble godkjent av næringsutvalget i fylkeskommunen 5.6.2014, er rammen til kommunestyrets disposisjon fastsatt til kr. 1.004.000.-. På bakgrunn av at ordningen med RDA-midler nå opphører, finner rådmannen det riktig å avvente regnskapet for 2014, før det tas stilling til hvordan restmidler på kommunens hånd disponeres.

Standardvedtekter for kommunale næringsfond gitt i vannkraftsaker

Nome kommune vil i dette budsjettfremlegget følge opp Fylkesmannen i Telemark sitt krav om å lage standardvedtekter for kraftfond. I rundskrivet fra departementet står det at for kommuner som har relativt små kraftfond - og som også får tildelt midler til kommunale næringsfond fra fylkeskommunen – vil departementet anbefale at kraftfondet går inn i næringsfondet – og forvaltes på tilsvarende måte.

Nome kommune har for 2015 budsjettet med et kraftfond på 185.000,- Vi har valgt å legge prioritering av disse midlene som forventingsvedtak på samme måte som næringsfond og restmidler RDA – i dette handlingsprogrammet.

Organisering av næringsarbeidet i Nome

Nome kommune deltar i et regionalt næringspolitisk samarbeid gjennom Midt-Telemark Næringsutvikling (MTNU) AS. Det vil være naturlig at disponering av næringsfondsmidler ses i relasjon til ny strategisk næringsplan (SNP) for 2015-2018 for Bø, Sauherad og Nome. Bø og Sauherad organiserer i hovedsak sine næringspolitiske aktiviteter gjennom MTNU. I Nome håndteres imidlertid en del næringstiltak utenom MTNU. Dette skjer dels innen egen organisasjon (kultur- og næringsetaten) og dels gjennom Nome Investeringselskap AS.

I nåværende strategisk næringsplan for Midt-Telemark (2010-13) er det fire prioriterte satningsområder:

Profilering, bolyst, kommunikasjoner og nyskaping og næringsutvikling

Nome kommune har brukt mye tid på å jobbe ut en ny næringspolitisk strategi for samordning og bruk av næringsfondsmidler og næringsapparatet. Fremtidig handlingsprogram for næringsfondet vil i større grad enn i dette handlingsprogrammet være knyttet opp mot den nye næringspolitiske strategien. I denne handlingsplanen for statlige næringsfondsmidler må det foretas en avveining mellom de ulike tiltaksinstrumentene mht. hvordan prosjektene organiseres og gjennomføres. Slik rådmannen vurderer det er det naturlig og ønskelig at en del av næringsfondsramma forvaltes av MTNU gjennom egen avtale.

6.5.9 Bruk av kraftfondet

I tillegg til restmidler RDA, statlige midler til næringsfond, og egne midler disponert til næringsutvikling disponerer kommunen konsesjonsavgifter med kr 185.000, som settes av til kraftfondet. For å gi en enklere og bedre økonomistyring er det budsjettet med følgende disponering av kraftfondet for 2015:

KRAFTFOND (185.000,-)

Tiltak	2015
Sluserock (10 års jubileum)	145.000
Kulturaktiviteter Øvre Verket	20.000
Kulturaktiviteter Lunde sluse	20.000

Totalt	185.000
--------	---------

RESTMIDLER RDA – TIL KOMMUNESTYRETS DISPOSISJON

	2015	Merknader
Nærings - og utviklingstiltak/stimuleringsmidler	244.000	Hvorav 15000,- til Telemarkskanalrittet og 50.000 til Gea Norvegica Geopark
Turistinfo/ regionalparken/ Telemarkskanalen	80.000,- 50.000,-	Omdisponering Lokalisering av adm. av Telemarkskanalen FKF og regionalparken til Nome

6.5.10 Kommunalt næringsfond (1,0 mill. kr.)

Tiltak	2015	merknader
Telemarkkanalen regionalpark	300.000	
Bedriftsretta støtte MTNU	305.000,- (505.000)	Oppfølging av næringsplan/reiselivsplan for Nome/bedriftsetta støtte: Dersom Nome får tilført 1.2 MNOK og ikke 1.0 MNOK som budsjettert til næringsfondet skal disse disponeres av MTNU. Alle restmidler som har vært knyttet til bedriftsretta støtte gjennom RDA ordningen – skal forvaltes videre av MTNU. Dette utgjør omlag kr 250.000,-
Ulefoss kulturarv (reiseliv)	100.000,-	Sees i sammenheng med restmidler fra 2014 og evt. prioritering fra fylkeskommunen og Riksantikvaren.
Infrastruktur forskjønning og bolyst (Vakre Lunde/Vakre	95.000,-	Kommer i tillegg til budsjetterte midler på teknisk

Ulefoss)		etat, 40.000,-
Interkommunalt næringsfond	100.000,-	
Skien Dalen Skibsselskap (Victoria)	100.000,-	
Totalt	1.000.000,-	

Beskrivelse av de ulike tiltakene som dekkes av det kommunale næringsfondet:

1. Telemarkskanalen Regionalpark. Telemarkskanalen regionalpark ble etablert i 2011 som et langsigkt partnerskap mellom kanalkommunene, fylkeskommunen og Telemarkskanalen FKF. Formålet er å øke områdets attraktivitet som reisemål og bosted, og å få til vekst og utvikling i næringslivet gjennom å foredle de særpregede ressursene som er knyttet til Telemarkskanalen og kanallandskapet. Regionalparken er en viktig arena for verdiskaping.

2. Bedriftsretta tilskudd. Tilskuddsrammen på kr 305.000,- forvaltes av MTNU og skal forvaltes iht. strategisk næringsplan og reiselivsplan for Nome. Tilskuddsposten skal sees i sammenheng med de øvrige midler som er tilgjengelig for næringslivet (restmidler RDA etc.). Dersom kommunen får tilført en større ramme næringsfondsmidler enn budsjettert økes tilskuddsrammen som forvaltes av MTNU tilsvarende.

3. Ulefoss kulturarv. Prosjektet Ulefoss kulturarv skal ha hovedfokus på den unike og konsentrerte kulturarven på Ulefoss, men hele kommunen, primært områdene rundt Telemarkskanalen, er et satsingsområde. Man skal i fellesskap jobbe for å øke inntjeningssevnen for kulturminnene, og samtidig koble dem til næringsaktører som kan bruke kulturminnene som en ressurs. Målet med satsingen er at kulturminnene skal bli en større ressurs for lokalt næringsliv, enn de er i dag, og at de skal få utviklet egne ressurser, slik at de i større grad kan stå for egen utvikling. Det er et sentralt mål å få tiltaket inn igjen på Riksantikvarens verdiskapingsprogram for kulturminner. Ulefoss Kulturarv var Telemarks bidrag til Verdiskapingsprogrammet for Kulturminner i 2013 – og mottok da kr 900.000,- i eksterne tilskudd fra Riksantikvaren og fylkeskommunen.

4. Kanalbåten Victoria. Victoria er kanaldronningen i Telemarkskanalen. Båten eies av Skien Dalen Skibsselskap. For å sikre at båten faktisk skal gå på kanalen er det nødvendig av kanalkommunene og fylkeskommunen tar et felles løft for å sikre Victorias fremtid som kanalbåt.

5. Bolyst og forskjønning - investeringstiltak:

Det er etablert et nært samarbeid mellom frivillige dugnadsgrupper, Nome kommune, handelsstanden, den lokale sparebanken og sportsforeningene mht. oppstramming av sentrumssarealer og forskjønningstiltak ved beplantninger m.m.. Tiltaket har som formål å gjøre sentrumsområdene mer inviterende overfor tilreisende sommerstid, foruten å være et trivselsmoment for lokalbefolkningen. Tilskudd gis til Vakre Ulefoss, Vakre Lunde og USF.

6. Interkommunalt næringsfond

Målet med det interkommunale næringsfondet er å stimulere til utvikling og gjennomføring av kommunale / regionale utviklingsprosjekt for å styrke næringslivet i Telemark. Tilskuddsordningen skal medvirke til næringsutvikling i fylket ved å delfinansiere fellestiltak og prosjekter med virkning for hele eller deler av fylket, og som har regional betydning.

Øvrige kommentarer til programområde næring

Næringsadministrasjon

Nome har en god struktur på næringsarbeidet, som er delt mellom Midt Telemark Næringsutvikling (MTNU), Nome Investeringselskap AS og kommunen. Området dekker tjenestekjøpet fra Midt Telemark Næringsutvikling AS.

Næringsengasjement generelt

Det er budsjettet med en tilskuddssramme på ca. kr 230.000,- Dette er driftstilskudd til Lunde Sluseparkdrift.

Eva Rismo
Kultur- og næringssjef

6.6. HOVEDANSVARSMRÅDE 6: TEKNISK SEKTOR

Politisk ansvar: Utviklingsutvalget
Administrativt budsjettansvar: Teknisk sjef

6.6.0 Generelle kommentarer til hovedansvarsområdet.

Inndeling av hovedansvarsområdet i tjenesteområder

Teknisk sektor er inndelt i følgende tjenesteområder og med følgende bemanning.

Tjenesteområde	Beskrivelse	Ansatte	Årsverk
61	Etatsadministrasjon og fellestjenester	1	1
62	Arealforvaltning	7	6,7
63	Kommunalteknikk (inkl. vann og avløp)	11	11
64	Eiendomsforvaltning	38	25,71
Sum	Teknisk sektor	57	44,41

Driftsrammer for 2015 og planperioden til 2018

BEREGNING AV NETTO DRIFTSRAMMER	2014	2015	2016	2017	2018
	Oppr.	15-pris	15-pris	15-pris	15-pris
Endringer i forhold til opprinnelig budsjett					
6: Teknisk sektor – ekskl. VA	31 522	32 403	32 403	32 403	32 403
Konsekvensjusteringer:		-495	100	203	183
Herav:					
Kommunale veger - styrking av ramma		300	300	300	300
Kantklipp i egenregi		60	60	60	60
Besparing utskifting til LED-armatur		-20	-40	-60	-80
Økte FDV-kostnader: Ny Holla ungdomsskole		0	615	738	738
Endring av arbeidsgiveravgiftssone - rammeredusjon		-835	-835	-835	-835
Nye/utvidede driftstiltak:		0	0	0	0
Herav:					
Styrking MTBR		50	0	0	0
Driftsreduserende tiltak:		-575	-950	-950	-950
Herav:					
Privatisering av kommunale veger		-375	-750	-750	-750
Drift av offentlige friområder/badeplasser		-100	-100	-100	-100
Reduksjon Miljøsertifikat		-40			
Reduksjon lønnsbudsjett		-60	-100	-100	-100
BER NETTO DRIFTSRAMME ANSVAR 6		31 383	31 553	31 656	31 636

Teknisk sektor - Vann	-4 123	-4 247	-4 247	-4 247	-4 247
Endringer:		-59	-59	-59	-59
Herav:					
Anslag selvkost 2015 basert på 2,8 % rente		-59	-59	-59	-59
BEREGNET NETTO DRIFTSRAMME VANN		-4 306	-4 306	-4 306	-4 306
Teknisk sektor - Avløp	-4 693	-4 834	-4 834	-4 834	-4 834
Endringer:		-227	-227	-227	-227
Herav:					
Anslag selvkost 2015 basert på 2,8 % rente		-227	-227	-227	-227
BEREGNET NETTO DRIFTSRAMME AVLØP		-5 061	-5 061	-5 061	-5 061

Under konsekvensjusteringer er vegbudsjettet styrket tilsvarende innvilget tilleggsbevilgning på vegbudsjettet. På grunn av at det ikke ble innkjøpt en kantklipper i 2014 så er planlagt besparelse på driftsbudsjettet bli reversert. Besparelsene på LED lys er også redusert etter informasjon fra Midt-Telemark energi.

I nye/utvidede tiltak er det lagt inn kompensasjon for økt ramme til MTBR (ut over 3 %).

For kutt tiltakene vises det også til kommentarer under det enkelte tjenesteområde. Etaten har prioritert å gå på tiltak og kutte i ikke lovpålagte oppgaver.

Rådmannen har igjen valgt å foreslå kutt i veglengden. Drift av veger er ikke lovpålagt og Nome kommune har svært mye kommunal veg pr. 1000 innbyggere. Det er bare på dette området teknisk kan spare beløp av denne størrelsesorden (kr 750' fra 2016).

Med mye kommunale eiendommer bl.a. som følge av to tettsteder, asylmottak og mange utleieboliger – så er det ikke forsvarlig å redusere her.

Her er vist nettobeløpet fordelt på tjenesteområder:

	Beløp i hele 1.000 kr	Budsjett		Vekst
		2014	2015	
		Oppr.		
6	Teknisk sektor ekskl. vann og avløp	31 522	31 333	-0,6
Består av flg. tjenesteområder				
61	Etatsadministrasjon og fellestjenester	7 788	8 000	2,7
62	Arealforvaltning	4 243	4 222	-0,5
63	Kommunalteknikk	8 689	8 667	-0,3
64	Eiendomsforvaltning	10 802	10 444	-0,3

Hovedutfordringer

Tjenesteområdene er beskrevet under det enkelte tjenesteområde. Det er tidligere år fokusert på at det skal budsjetteres med realistiske budsjett. De fleste ansvarsområder fungerer bra. Vi har gode tjenester på for eksempel byggesak, kart, GIS, oppmåling, plan, vannforsyning og renhold. Teknisk etat har ikke realistiske driftsbudsjett på veg og eiendom og etaten får ikke utført alt en mener burde gjøres. Teknisk etat har nå heldigvis full bemanning, men det medfører at det ikke lengere er lønnsmidler som buffer for å dekke opp for svakheter i budsjettet. Teknisk etats virksomhet ligger ikke inne i beregningsmodellene for rammeoverføringene. Teknisk sektor er derfor ikke med i analysene fra Telemarksforskning. KOSTRA - tallene det vises til er hentet fra SSB.

6.6.1 Tjenesteområde 61 Fellesadministrative funksjoner teknisk etat.

Kort beskrivelse av tjenesteområdet/oppgaver

Tjenesteområdet inneholder ansvar for overordnet ledelse, planlegging, økonomi og støtte for avdelingene. Teknisk sjef er også beredskapskoordinator for kommunens beredskapsarbeid. Kostnader til felleskostnader, teknisk sjef og de interkommunale tiltakene MTLK og MTBR.

Tiltak for å holde budsjettramme for 2015 og planperioden til 2018

Budsjettet inneholder stort sett faste utgifter og Nome kommunes andel av driftskostnaden for Midt-Telemark Landbruk (MTLK) og Midt-Telemark Brann og redning (MTBR). I tillegg til avtalte kostnader for MTLK har vi hvert år fått en tilleggsregning i størrelsesorden kr 60 000 til å dekke husleie og vaktmestertjenester for tomme lokaler på Brenna. Denne avtalen bør etter teknisk sjefs mening reforhandles med Sauherad kommune.

6.6.2 Tjenesteområde 62 Arealforvaltning

Kort beskrivelse av tjenesteområdet/oppgaver

Avdelingen er forvaltningsorgan for byggesaker, oppmåling/matrikulering, arealplanlegging og miljøsaker. De fleste av disse oppgavene har lovpålagede tidsfrister. Avdelingen bidrar i prosjekter og tverretatlige oppgaver – og representerer kommunen i ulike sammenheng. Oppdatering og vedlikehold av offentlige databaser og digital kart- og eiendomsinformasjon er også viktige oppgaver tillagt avdelingen. Slik informasjon benyttes både av andre kommunale avdelinger, eksterne offentlige instanser og publikum for øvrig.

Avdelingen har som mål å gi kundene korrekt veiledning og rask saksbehandling innenfor gjeldende lover, retningslinjer og rammer. Tjenester som leveres statlige og regionale organ skal ha en forsvarlig kvalitet. Det er svært få klager på saker som blir behandlet.

Tiltak for å holde budsjettet ramme 2015 og planperioden til 2018.

Avdelingen har hatt et fall i inntekter på byggesak på anslagsvis 30 % fra 2013 til 2014. Det hefter derfor usikkerhet knyttet til 2015 – hvorvidt nivået stabiliserer seg eller fortsetter å falle. Dette avhenger av aktiviteten i bygg- og anleggsbransjen.

Mer enn 25 % av avdelingens totalramme finansieres direkte gjennom gebyrer. Gebyrene er høye, men allikevel om lag som i nabokommunene. Vi mottar både muntlige og skriftlige klager på nivået. Avdelingen har erfarte og dyktige medarbeidere, og det er lavt sykefravær og godt arbeidsmiljø.

Det foreslås ett kutt på kr 40 000 (av kr 50 000) i 2015 budsjettet som de siste åra har vært satt av til Miljøsertifisering. Gjenstående midler vil dekke kommunens kostnader i forbindelse med sertifisering av ikke-kommunale virksomheter. Det vil derimot ikke være midler til å sertifisere kommunens egen drift og aktivitet. Dette er ikke en lovpålagt oppgave.

Det er mulighet for å øke gebyrer, men vi foreslår ikke det i denne omgang.

6.6.3 Tjenesteområde 63: Kommunalteknikk (ex VA)

Kort beskrivelse av tjenesteområdet/oppgaver

Avdeling for Kommunalteknikk har ansvar for veg, vann og avløp. Kostnader til drift og vedlikehold av kommunale veger og plasser føres på dette tjenesteområdet.

Tjenesteområdet har 3 årsverk på rådhuset som også dekker tjenesteområdet vann og avløp. Her utføres kundebehandling og saksbehandling i forhold til lovverk for veg, vann og avløp. Det utføres også prosjektledelse av investeringsprosjekter og i enkelte tilfeller også prosjektering av mindre oppgaver. I tillegg utfører området fakturering ut fra kommunen og saksbehandling på vann- og avløpsgebyrer og eiendomsskatt. Videre er det 6 stillinger på vann og avløp, og 2 stillinger på veg hvorav en er besatt i 60 % stilling. Disse utfører daglig drift og vedlikehold. Tjenesteområdet har også en vaktordning for veg, vann og avløp. På vann drifter kommunen 4 vannverk og 129 km ledningsnett. På avløp driftes 4 renseanlegg og 113 km ledningsnett. På ledningsnettet har vi 8 vannbasseng, 4 trykkøkningsstasjoner for vann og 25 avløpspumpestasjonene. Mange av kommunens tekniske installasjoner er overvåket med en sentral driftskontroll, som sender alarmer til vakt ved feil på de tekniske installasjonene. Dette fører til at feil oppdages tidligere og kan utbedres før abonnementene merker noe til feilen. Mattilsynet er tilsynsmyndighet på vannforsyning i kommunen, mens fylkesmannen i Telemark er tilsynsmyndighet for avløp i Ulefoss.

Kommunen har 141 km veg. Av dette er 45 km asfaltdekke, resten er grusdekker. I tillegg har kommunen 52 000 m² asfalterte plasser. Kommunen har egen veggøvel, og har nå et godt samarbeid med utleie av veggøvel til NCC som har vedlikeholdet av fylkes og riksveier i området. Avdelingen disponerer nå en hjulgraver som vil ha som hovedoppgave og grøfte og bytte stikkrenner. Den vil også bli leid ut internt til vann og avløp samt eiendomsavdelingen ved behov. Alle andre tjenester baseres på innleide tjenester.

Tiltak for å holde budsjettert ramme 2015 og planperioden til 2018

Det er et mål at det må bli bedre samsvar mellom driftsmidler og veglengden vi har ansvaret for. Enten må budsjettet økes eller veglengden reduseres. Tabellen under illustrerer misforholdet mellom budsjett og regnskap i perioden 2004 til 2014.

Veg – Budsjett & Regnskap

Med kjøp av en større traktor på teknisk etat i 2013 og leasing av hjulgraver i 2014 har det åpnet seg muligheter for å gjøre mer helt nødvendig vedlikehold i egen regi. Det er et klart ønske å ta en større del av vedlikeholdet (grøfting og stikkrenner) på veiene i egen regi. Grøfting og grusing tar egentlig ikke slutt og må regnes som en kontinuerlig prosess. Når en er ferdig med en runde så må en begynne på nytt. Dette er et meget viktig tiltak for å kunne ha veier som tåler den nedbørsbelastningen (intensiteten) vi har sett de siste årene. Vi vil trolig bare se mer av nedbør som har en kraftigere intensitet og mengde (at man kan få 40 – 80 mm med regn i døgnet med opptil 20 – 40 mm regn pr time). Dette er et vær som vil skape alvorlige problemer for veiene (føre til at veier skylles vekk og raser).

KOSTRA-tall 2013:

Tema: Samferdsel	Nome	KG11	Telemark	Landet eks. Oslo	%-vis avvik
Dekningsgrad					
Lengde kommunale veier og gater i km pr. 1 000 innbygger	20,3	12,4	10,5	8,5	63,7 %
Andel kommunale veier og gater med fast dekke. Prosent	37,0	54,2	68,7	66,3	
Produktivitet					
Brutto driftsutgifter i kr pr. km kom. vei og gate	75652	94323	106677	120936	-37,4 %

Brutto driftsutgifter til veg i Nome ligger hele 37,4 % under landsgjennomsnittet (30,7 % i 2012) pr km veg. Dette til tross for en tilleggsbevilgning på 2 mill. i 2013. Nome kommune har 63,7 % flere km veg enn KG11 og hele 138,8 % over gjennomsnittet for landet eks Oslo.

Konsekvenser av klimaendringer

Nedbør kommer mer intenst enn før. Det har vi opplevd de siste årene, og det vil med stor sannsynlighet gjenta seg i 2015. Det er også varslet fra fagmiljøet og sentrale myndigheter. Det må påregnes betydelige ressurser hvert år til utbedring på grusveger etter slike regnskyll hvis ikke tiltak settes inn nå. Dette er hovedgrunnen til at man aktivt har gått til leasing av hjulgraver. Det er nå mulighet til en mer utstrakt aktivitet på drift og ettersyn av grøfter og stikkrenner.

Fornying av asfaltdekker

Kommunen har ca. 45 km veg med fast dekke. Slike dekker må fornyes. Varigheten på asfalt dekker avhenger ofte av grunnforhold, trafikk og graveaktivitet. Hvis en forutsetter at et nåværende asfaltdekke holder i 20 år før det må fornyes, vil det for kommunen koste ca. 1,8 mill. kroner på driftsbudsjettet pr. år framover (5,5 meter veggbredde og 100 kg/m²). Det har blitt forsøkt lagt inn midler til dette av eksisterende budsjett som har måttet omdisponeres på grunn av ødeleggelser etter nedbør. Fornyelse av asfaltdekker er noe som nå begynner å bli mer og mer påtrengende. Det er satt av en liten sum i budsjettet for 2015, men dette vil kun rekke til lapping av hull i eksisterende dekke.

Grusveger

Budsjettet for sommervedlikehold trenger en økning på ca. 1 mill. pr år. Etter svært mange år med for lave budsjett på veg, er standarden sterkt redusert. Jo lengre tid det vil gå med dårlig vedlikehold jo dyrere blir en opprusting. Som eksempel kan det nevnes at anslått årlig behov for grusing er på 4-5000 tonn. Vi har i snitt bare brukt ca. 1500 – 2000 tonn de seinere år. Dessverre er det ikke funnet midler til dette i budsjett for 2015. Med økende nedbør er grøfter og vannveier svært viktig. Når vannet renner i veien oppstår det skader.

Egen bil-/maskinpark

Etaten har behov for noen maskiner for å kunne jobbe effektivt og økonomisk. Det er også behov for å ha enkelte spesialmaskiner / utstyr som det er vanskelig å få leid når det trengs. Det vil bli lagt fram en sak om dette i første kvartal 2015.

Samarbeid med Nome Videregående skole i Lunde

Kommunen er nå inne i år tre med samarbeid med maskinlinjen i Lunde. Samarbeidet består i at elevene har praksis med utbedring på vegen over Hegglandsheia. Elevene får her en praktisk erfaring med bruk av maskiner samt at man har teori og prosjektering på utbedring av veien som en del av pensum. Dette er godt mottatt av alle parter. Kommunen får utbedret en veg som vi ellers ikke ønsker å prioritere og elevene får god og relevant erfaring. Ulempen er at dette koster kommunen diesel til maskinene samt materialer som benyttes på veien. Dette er med på å svekke veggudsjettet på en uprioritert veg. Det er ikke vårt ønske at samarbeidet opphører, men i en presset økonomisk situasjon må vi gjøre det dersom det ikke bevilges øremerkede midler (ca. kr 200-250')

Privatisering av kommunale veger

Det er for 2015 foreslått et kutt på kr 375.000 (med full effekt på kr 750.000 etter 2015), men dette må henge sammen med en redusert veilengde. Rådmann velger derfor nok en gang å fremme forslag til privatisering av kommunale veier. I kommunens vedtatte planstrategi var det forutsatt lagt fram en sak med vurdering av veglengder i 2014. Dette har ikke blitt gjennomført som følge av Kommunestyrets budsjettvedtak i desember 2013. Et vedtak om nedlegging av veger kan kun gjøres av kommunestyret. En vil derfor måtte gjennomføre en prosess med høringer. Det bør være utviklingsutvalget som kjører denne prosessen med teknisk etat i en sekretær rolle. En kan derfor ikke få resultat før tidligst annet halvår 2015. Det vil være naturlig at man tar utgangspunkt i det arbeidet som var gjort i 1994 og bygger videre på dette.

6.6.4 Tjenesteområde 6320 og 6330: Kommunalteknikk - Vann og avløp

Tjenesteområdene presenteres samla av praktiske hensyn.

Kort beskrivelse av tjenesteområdet/oppgaver

Vi har store utfordringer med et utett ledningsnett. Faren for innlekkning av kloakk er til stede når vannledningsstrekker stenges av for reparasjon, og utette avløpsledninger ligger i samme grøft. Utett ledningsnett på vann medfører behov for økte behandlings- og pumpeutgifter, mens utett ledningsnett på avløpssiden medfører økte pumpeutgifter og for mye fremmedvann til avløpsrenseanlegga. I kommunens klima- og energiplan er det foreslått tiltak med lekkasjesøk for å redusere pumpekostnader. Arbeidene med avkloakkering på Ulefoss vil i mange tilfeller være å bytte ut fra gammelt felles system (overvann og spillvann i samme ledning) til et separat system. Dette vil avhjelpe situasjonen noe.

Arbeidet med ny utslippstillatelse på Ulefoss har ført til at fylkesmannen ønsket en politisk vedtatt tempoplan for avkloakkering innenfor Ulefoss rensedistrikt. Denne er nå vedtatt og gir føringer for investeringsbudsjett på vann- og avløpssiden. Lunde renseanlegg var tenkt oppgradert over 2 budsjettår (start oktober 2015 og ferdigstillelse mai 2016). På grunn av at maskiner nå har sviktet på Lunde renseanlegg må anlegget oppgraderes i 2015 og tempoplanen må revideres noe.

Tiltak for å holde budsjettet ramme 2015 og planperioden til 2018

Vann og avløp skal drives etter selvkostprinsippet. Det vil si at summen av årlige driftskostnader og kapitalkostnader skal dekkes av abonnementene. Det eksakte tallet beregnes ved regnskapsavslutningen. Resultatet er avhengig av renten, driftsutgifter og inntekter. Det kan derfor føre til at det enkelte år tas inn for mye i gebyrer. Dette må da settes av i et avløpsfond og et vannfond. Hvis det ikke kommer inn nok inntekter kan det dekkes opp fra fond. Netto inntekten som framgår av budsjettetrammen for vann og avløp skal dekke indirekte kostnader, renter og avdrag på lån.

Subsidiering av kommunale avgifter

Avdelingen administrerer en ordning om subsidiering av kommunale avgifter for de med lav inntekt. Det kan stilles spørsmål om det er riktig plassering av en slik ordning. Dette er en frivillig ordning om den skal videreføres men teknisk etat anbefaler at ordningen videreføres. I 2014 blir utbetalingen på ca. kr 100.000 mot kr 133.000 i 2013.

Utviklingen av vann og avløpsgebyrene fremover ser ut til å være at gebyret for vann holder seg i området kr 4.100 i planperioden, men avløpsgebyret vil stige med ca. 4 – 5 % i 2016 og 2017. Hovedgrunnen til stigningen i 2016 og 2017 er rehabilitering av renseanlegget i Lunde.

Rådmannens forslag innebærer at gebyrene holdes uendret i 2015.

År	Vann	Avløp	Feling	Årlig % - vis	Sum
2015	4035,00	5953,00			
2014	4035,00	5953,00	298,00	-1,79	10286,00
2013	4247,00	5953,00	274,00	16,73	10474,00
2012	4121,00	4578,00	274,00	6,83	8973,00
2011	3765,00	4360,00	274,00	7,90	8399,00
2010	3585,00	3925,00	274,00	6,79	7784,00
2009	3415,00	3600,00	274,00	2,39	7289,00
2008	3415,00	3430,00	274,00	2,01	7119,00
2007	3415,00	3290,00	274,00	0,13	6979,00
2006	3415,00	3290,00	265,00	4,65	6970,00
2005	3250,00	3200,00	210,00	3,26	6660,00
2004	3150,00	3100,00	200,00	20,20	6450,00
2003	2556,00	2620,00	190,00	-0,90	5366,00

2002	2645,00	2590,00	180,00	5415,00
------	---------	---------	--------	---------

Tabell: Utvikling av vann, avløp og feiegebyrer 2002 – 2015 (Priser eks. mva.)

Det hadde vært ønskelig med midler til å redusere spesielt innlekkingen på avløpsnettet. Midlene til dette vil både komme fra driftsbudsjettet og investeringsbudsjettet. Med nåværende mannskap og oppgradering av renseanlegg og avkloakkering i følge tempoplanen på Ulefoss, vil det være knapphet på tilgjengelig tid for de ansatte til dette nå. Dette gjelder spesielt de første to årene med oppgradering av renseanleggene. Det antas at man vil være bedre rustet i 2016 - 2017 til å gå systematisk til verks for å redusere innlekkning på avløpsnettet. På vann-nettet vil montering av vannmålere og soneinndeling ha prioritet fremover.

6.6.5 Tjenesteområde 64 Eiendomsforvaltning

Kort beskrivelse av tjenesteområdet/oppgaver

Tjenesteområdet dekker renhold, vaktmester-tjenester og drift/vedlikehold på bygg og eiendom. Ansvaret for budsjett og gjennomføring av alle kommunale byggeprosjekt ligger også til avdelingen. Det har vært et mål i mange år at det må bli bedre samsvar mellom drifts- og vedlikeholdsmidler og det bygningsareal vi har ansvaret for. Som et minimums ambisjonsnivå må vi opprettholde verdien på kommunens eiendomsmasse. For å få til dette må budsjettet økes eller bygningsmassen må reduseres. Med de budsjetttrammer, manglende bemanning og den byggeaktiviteten vi har hatt de siste 10 åra, så har det ikke vært prioritert å få laget langsiktige vedlikeholdsplaner. Dette arbeidet er vi heldigvis nå i gang med.

Moderne bygg har høye driftsutgifter til ventilasjon. Kostnader til sørvisavtaler på brannalarmanlegg og heiser er også økende. Stadig større andel av driftsbudsjettet går til sørvisavtaler og kjøp av rørlegger- og elektrikertjenester.

Bygningsmassen som teknisk etat har ansvar for er på 70 165 kvm, mot en normal kommune på vår størrelse med 39 000 kvm (6 kvm/innbygger). Vi har en stor bygningsmasse – delvis fordi vi driver Dagsrud eiendommen, men vi har trolig også flere utleileiligheter. Når voksenopplæringen flytter til Lunde så vil tomta kunne selges. Det samme gjelder for helsecenterbygget i Lunde. Begge disse tomtene er svært egnet for sentrumsnære leiligheter. Fen skole er omsider også klar for salg.

Tiltak for å holde budsjettet ramme 2015 og planperioden til 2018.

Som nevnt er det et mål at det må bli bedre samsvar mellom drift- og vedlikeholdsmidler og det bygningsareal vi har ansvaret for. Ideelt bør det settes av midler til å ta igjen etterslep, gjennomføre nødvendig endringer på grunn av nye behov og å drive planmessig/kostnads optimalisert vedlikehold. Det har ikke vært mulig å få til dette i 2015. På sikt må budsjettet økes eller bygningsmassen må reduseres.

For å nevne noe positivt så har kommunen investert tungt i oppgraderinger av formålsbygg de siste 10-15 år. Vi vil i løpet av et drøyt år ha nye skoler i begge tettstedene, en moderne sjukeheim, et opprustet Samfunnshus og et moderne helsecenter.

FDV

Som nevnt i årets utfordringsnotat er det behov for å styrke bemanningen med 50 % stilling. Sjukeheimen er bl.a. blitt mer og mer krevende driftsmessig. Det merkes at bygget har vært brukt i 10 år. Det har ikke blitt plass til noen ny stilling.

Eiendom Dagsrud

Voksenabilitetstjenesten, Telemark fylkeskommune, leier et bygg på Dagsrud. De er i ferd med å flytte ut. Avtalen er oppsagt og leieinntektene forsvinner fra 2016. Fagforeningene i Nome har overtatt kontorer der voksenhabiliteringa er flytta ut. Fylkeskommunen skal ha tilsvarende reduksjon i husleie og strømutgifter som disse kontorene til fagforeningene representerer. Fagforeningene har gratis strøm og husleie. Dette går over eiendomsavdelingen sitt budsjett. For øvrig er det meget hard bruk av boligmassen som mottaket disponerer, det er derfor fortsatt et stort vedlikeholdsbehov på mottaket. Som innmeldt tidligere må det også skiftes taktekking på ca. 4000 kvm tak på Dagsrud – kostnadsberegnet til 4 mill. kroner. Det ble ikke funnet plass til dette i budsjettet for 2015.

Kommunale utleieboliger

Husleien kan i 2015 bare økes med 2,1 %. I utgangspunktet skal jo alle inntekter økes med deflator på 3 %. Det vil si at teknisk etat vil tape kr 41 000. Dette er ikke blitt kompensert. Vedlikehold er en kontinuerlig prosess. Vi opplever at det i enkelte leiligheter er stor belastning, spesielt der vi har beboere med rusproblem.

Formålsbygg.

Det er tidligere argumentert med behov for å styrke ansvarsområdet med kr 1 000 000. Vedlikeholdsbehovet er stort. Det må igjen nevnes at det ikke er samsvar mellom behov og tilgjengelige midler til vedlikehold av kommunale bygg. Blant vedlikeholdsoppgaver som er satt på vent på grunn av økonomi kan nevnes maling av fasader, skifte av tak og vinduer.

Park og friområder

Dette området er et av få ikke lovpålagte innenfor teknisk etats ansvarsområde. Teknisk ønsker å ta innsparinger ved å redusere tiltak. Aktuelle kutt innenfor dette området er å kutte ut tilskudd til gjestebrygga eller Vakre Lunde og Vakre Ulefoss. Rådmannen har landet på å kutte i drift av badeplasser for å kunne redusere med kr 100 000. Konkret betyr dette at vi ikke kan slå gras på Nomestranda, Kalvodde, parkeringsplass Torsnes og Ulefoss gjestebrygge. På gjestebrygga bør grøntområder vedlikeholdes av driver. På badeplassene på Nomestranda og Kalvodde må vi stenge toalettet på grunn av manglende vask.

Per Kristian Bjønnes
Teknisk sjef

6.7 MIDT-TELEMARK BRANN- OG REDNINGSTJENESTE

Administrativt budsjettansvar: Brannsjef

6.7.0 Generelt om tjenesteområdet

Inndeling av hovedansvarsområdet i tjenesteområder

Midt-Telemark brann og redning er inndelt i følgende tjenesteområder:

Tjenesteområde	Beskrivelse
7100	Brann og redning – felles
7101	Brann og redning – beredskap
7102	Brann og redning – forebyggende
7110	Brann og redning – feiing

Tjenesteområdet feiing er selvfinansiert med feiing og tilsynsgebyr.

Driftsramme for 2015

Tjenesteområdet MTBR er et interkommunalt samarbeidstiltak, der Nome kommune er vertskommunene. Brutto utgifter er i ubalanse med brutto inntekter pålydende -270'. Denne summen er innsparingen i forbindelse med redusert arbeidsgiveravgift til Nome kommune. Denne innsparingen får ikke MTBR beholde, men har sin motpost i ett redusert rammetilskudd for Nome kommune.

MTBR har fått rammetilskudd på kr. 190 000,- til opplæring for 2015 av Staten. Disse 190 000,- er styrket i rammen for MTBR, og synliggjort i budsjettet på ansvarsområdet (opplæring, kurs-lønn kurs).

Sauherad og Bø kommuner andel faktureres og inntektsføres her. Nome kommunens andel av samarbeidstiltaket er budsjettert under hovedansvarsområde 6 Teknisk sektor (tjenesteområde 61).

Forslag til budsjett for 2015 er i samsvar med den innstilling som fremmes for Midt-Telemark-tinget vedr de interkommunale samarbeidstiltakene. Det kan settes opp følgende oversikt, som sammenligner budsjett 2014 og 2015:

	2014	2015	Vekst
Netto utgift til fordeling	12 132	12 625	4,1
Herav:			
Nome - 42,4 %	5 144	5 355	
Sauherad - 27,5 %	3 336	3 469	
Bø - 30,1 %	3 652	3 801	

Vekst i budsjettramma skyldes, utenom lønns- og prisvekst, en midlertidig økt bemanning i MTBR gruppe Bø på grunn av generasjonsskifte (mange mannskap/utrykningsledere oppnår pensjonsalder i nær framtid).

Hovedutfordringer

Hovedutfordringen er å få de brannmannskapene som mangler nødvendig opplæring som brannkonstabler/røykdykkere og aktuelle sertifikat, på kurs. MTBR har derfor søkt Norges Brannskole om å arrangere desentralisert grunnkurs deltid for brannmannskap i 2015. Blir søknaden innvilget, blir kurset kjørt i perioden august 2015-mai 2016 på kveldstid og helge-samlinger i Midt-Telemark og Drangedal. I tillegg til dette er det praksisuke på Norward. Timeantall pr. deltaker er satt til 138,5 timer, i tillegg til selvstudium. Dette kurset er planlagt kjørt sammen med Drangedal Brannvesen, som har tilsvarende utfordringer for å få mannskapene sine med på dette lovpålagte kurset. Sertifikater vil ikke bli prioritert i denne perioden, dersom vi får tilslag på å kjøre dette grunnkurset.

MTBR tar høyde for gjennomføring av generasjonsskifte i brannkorpsen der mange oppnår aldersgrensen i løpet av en forholdsvis kort periode med å ansette 2 mannskap ekstra fra 2015. Dette kan vi gjøre dersom budsjettforslag på 100% på rammen for MTBR blir vedtatt.

I framtiden vil det bli mer og mer komplisert å rekruttere deltidsansatte for MTBR, da det er utfordrende å få tak i mannskap som både jobber og bor i nærlheten av brannstasjon. Vi har klart dette delvis til nå, selv om vi ikke har den store søkermassen til våre ledige stillinger.

Det er stort fokus på kreftfare i forbindelse med jobbing i farlig røyk. Fokus på rene og skitne soner på skadested og brannstasjon, vask av klær samt dusjmuligheter er utfordringer som må løses bedre i framtida.

6.7.1 Tjenesteområde 7100: Brann og redning - felles

Kort beskrivelse av tjenesteområdet/oppgaver

Tjenesteområdet består av kostnader til brannsjef og refusjoner fra Bø, Nome og Sauherad. Arbeidsoppgaver er overordnet ledelse for tjenesteområdet.

Tiltak for å holde budsjettet ramme 2015 og planperioden til 2018

Det jobbes for å lage så realistiske budsjett som mulig innenfor angitt ramme.

6.7.2 Tjenesteområde 7101: Brann og redning - beredskap

Kort beskrivelse av tjenesteområdet/oppgaver

Tjenesteområdet dekker kostnad til leder beredskap, drift av mannskap, biler og utstyr på de 4 brannstasjonene i regionen. Det inneholder også utgifter til 110-sentralen og IUA Telemark (Interkommunalt utvalg mot akutt forurensing).

Tiltak for å holde budsjettet ramme 2015 og planperioden til 2018

Mye av kostnadene er variable som følge av hendelser. I tillegg er mange av driftsutgiftene faste. Det er ett håp om at store kostnader i forbindelse med vedlikehold/reparasjoner av brannbiler vil avta som følge av utskiftingsplan brannbiler.

Utfordringer på beredskap

Opplæring av mannskaper er delt på to områder. Det ene er kravet til å kjøre brannbiler under utrykninger og den andre er opplæring som brannmannskaper.

Krav til sertifikat, vil etter hvert som vi bytter ut brannbiler, bli klasse C - dvs. lastebilsertifikat. Mange av våre ansatte har opprettholdt retten til å kjøre motorredskap (dagens brannbil), men mangler klasse C. Ut over de som har vakt vet vi aldri hvem som kommer på en utrykning. Det er derfor et ønske om at flest mulige av våre mannskaper kan kjøre vårt materiell. Vi er i god gang med dette.

Det kommer også utgifter til kurs for å *kunne kjøre brannbilen under utrykning, utrykningskjøring kode 160*. Flere av våre mannskaper mangler dette i dag. Enkelte mannskap tilegnet seg denne kompetansen i 2015.

Utskiftingsplan for nye brannbiler er satt opp fram til 2018. Denne ser veldig bra ut, dersom det ikke blir endringer i budsjettforhandlingene.

Kostnadene til nye/brukte biler er som følger:

År	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Kostnader i 2011 kr.	(1 800')	(800')	1000'	1000'	0	3800'	1500'

Utskiftingsplan baserer seg på at ingen brannbiler i MTBR's tjeneste skal være eldre enn 30 år, og at røykdykkerbiler/mannskapsbiler ikke skal være eldre enn 20 år. For 2015 skal det i følge planen kjøpes brannbil til Sauherad. Det er under vurdering om man bør anskaffe fremskutt enhet/røykdykkerbil til Sauherad i stedet for tankbil. Brannsjef venter i disse dager på tilbakemelding fra mannskapene i MTBR gruppe Sauherad og Deres syn på behovet.

Utfordringen henger i sammen med kravet til lastebilsertifikat og helhet i MTBR for øvrig. Denne problemstillingen har blitt drøftet i fagrådet, og der konkluderte man med at det viktigste var at man holder seg innenfor tildelt ramme ved kjøp av brannbil, og ikke type brannbil som anskaffes. Brannsjef tar en endelig beslutning på hva slags brannbil MTBR går til anskaffelse av etter tilbakemelding fra mannskapene i MTBR gruppe Sauherad.

Grunnkurs som brannkonstabel er lovpålagt for alle ansatte født før 1.1.2013. Vi har en del som ikke har denne kompetansen i dag. Problemet her blir å komme på kurs, da kapasiteten her er meget begrenset. Som nevnt tidligere har MTBR søkt Norges Brannskole om å arrangere ett slikt desentralisert kurs i samarbeid med Drangedal brannvesen. Kurset vil da foregå i Midt-Telemark/Drangedal i perioden august 2015-mai 2016. Dersom vi får arrangert dette kurset, får vi

dekket store deler av behovet til MTBR angående grunnkurs. En bonus med dette kurset er at det formelt gir røykdykkerkompetanse etter endt kurs.

I dag er det krav til *opplæring for alle utrykningsledere*. 15 av våre utrykningsledere mangler den formelle kompetansen. 7 av disse er født i 1957 eller tidligere. Men etter hvert som tiden går så vil disse pensjoneres og nye bli rekruttert. Det er av stor betydning at alle med funksjon som utrykningsleder får denne utdannelsen. Kostnader til dette er ca. kr. 100 000 pr. kurs. Her er det også snakk om utdanningskapasitet for å komme inn på kurs. MTBR kan ikke ha forhåpninger om å få med mer enn 1-2 pr. år.

Det er utarbeidet en tabell som tar for seg opplæringsplan for MTBR. Dette er ett utgangspunkt, og minimum av kostnader, da dette forutsetter at mannskap tar permisjon fra sin hovedarbeidsgiver og lønnes av MTBR for dette (prisene er i 2013 kroner):

OPPLÆRINGSPLAN MTBR 2014-2018:

	år 2014	år 2015	år 2016	år 2017	år 2018
BREVKURS	2	2	2	2	2
RD-KURS	7	7	2	2	2
GK-DELTID		3	3	3	3
BEFALKURS, TRINN 1		1	1	1	1
SERTIFIKAT KL. C	4	2	2	2	2
KODE 160, UTRYKNING	2	2	2	2	2
GLATTKJØRING KL. C	13	4	2	2	2
FOREBYGGENDE KURS	1				
BEFALKURS, TRINN 3	1	1			
TOTALE KOSTNADER:	kr 535 800	Kr 526 200	Kr 442 000	kr 442 000	Kr 442 000

Dersom vi får arrangere desentralisert grunnkurs, legges denne planen «til side». Da går alle kostnader til dette prosjektet.

Brannstasjon Ulefoss.

Brannstasjon på Ulefoss er fremdeles i meget dårlig forfatning. Brannstasjon ble omtalt i økonomiplan 2014-2017, men ikke prioritert.

Det har i løpet av 2015 vært nedsatt en arbeidsgruppe, med leder av eiendomsavdelingen som leder av gruppa, for å se på alternative løsninger på utforming av eventuell ny brannstasjon. Norsjø arkitekter ble benyttet, og det har resultert i diverse plantegninger på utforming av brannstasjon. Det ble i sommer fattet kommunestyrevedtak som meldte at budsjettprosessen for 2015 ble avgjørende om prosjektet, eller deler av prosjektet, skulle legges inn i økonomiplan for 2015-2018. Vedtaket tok for seg at det må forsøkes å finne en tomt nær Ulefoss Jernværk slik at MTBR-avdeling Ulefoss fortsatt har mulighet til å fungere som industribrannvern. I tillegg til dette ber kommunestyret rådmannen om å utrede muligheter for at eksterne aktører bygger brannstasjon, og at kommunen inngår leieavtale.

Nome kommune har drøftet saken, og mener den ikke er tilstrekkelig utredet til at det er mulig å beregne noen virkning av eventuelle tiltak i 2015. Når tiltaket eventuelt kommer vil det materialisere seg som høyere husleie da dagens lokaler er svært rimelige.

ATV-6 hjuling.

Etter ett år med flere skogbranner ser MTBR stor nytte i å skaffe en ATV-6 hjuling i forbindelse med denne type hendelse. Dette er en type redskap som gjerne noe av det første man rekvirerer for å komme fram i ulendt terrenget. Dette ønsket ble veid og funnet for lett i denne omgang, men det håpes at dette blir prioritert ved neste budsjettprosess.

6.7.3 Tjenesteområde 7102: Brann og redning – forebyggende

Kort beskrivelse av tjenesteområdet/oppgaver

Inneholder utgifter til 2 stillinger på forebyggende. Arbeidet består av branntilsyn etter lovverk og opplæring/informasjonsvirksomhet overfor innbyggerne. Stillingen som branninspektør har vært ubesatt store deler av 2014, men er nå besatt fra 1. november 2014.

Tiltak for å holde budsjettet ramme 2013 og planperioden til 2016

Budsjettet består hovedsakelig av lønn og andre faste kostnader.

6.7.4 Tjenesteområde 7110: Brann og redning - feiring

Kort beskrivelse av tjenesteområdet/oppgaver

MTBR har fire feiere som feier alle piper hvert annet år og har tilsyn med fyringsanlegg i boliger hvert 4. år. Feierne jobber parvis. Det ene paret har hovedansvar for Nome kommune, mens det andre paret hovedansvar for Bø og Sauherad kommune.

6.7.5 Tiltak for å holde budsjettet ramme 2015 og planperioden til 2018

Budsjettet er basert på selvkostprinsippet. Kostnader pr. pipe er beregnet til en økning med 3,- pr. pipe i budsjett 2015 i forhold til budsjett 2014, dvs. 358,-. Tjenesteområdet har de siste årene benyttet fond for å gå i balanse. Nome kommunenes feiefond er anslått å utgjøre kr 148.000 ved utgangen av 2014. Fondet benyttes for å dempe gebyrøkningen. Målt pr abonnent utgjør dette 43 kr. Det innebærer forslag om å sette feiegebyret til 315 kr pr abonnent (358 – 43) i 2015, dvs. en økning på 5,7 % fra inneværende år. I og med at feiefondet forventes å være disponert ved utgangen av 2015, må en påregne en ytterligere økning i feiegebyret fra 2016. Gebyret vil da i prinsippet bli lik kostnaden pr. pipe.

En utfordring som har dukket opp er at det antall gebyr som hver enkelt kommune sender ut ikke stemmer overens med det antallet skorsteiner som er registrert i dataprogrammet KomTek. Feieresenet har ikke tilgang til gebyrmodulen, og har således ikke vært klar over denne situasjonen. Sauherad kommune bestilte «vask» av opplysninger på KomTek. Denne «vasken» har ikke vært vellykket. Det som sannsynligvis må gjøres er å gå inn på hver enkelt avtale og fysisk sjekke om utført feiling/tilsyn stemmer overens med det som faktisk er utført. Det utarbeides i disse dager en

prosedyre for registrering som både feierne og de som administrerer gebyr for hver enkelt kommune må ha felles forståelse av. Målet må være at antall gebyr som sendes ut skal være tilnærmet lik registrerte skorsteiner.

Svein Ove Kåsa

Brannsjef

7. INVESTERINGSBUDSJETTET MED FINANSIERING

7.1 INVESTERINGSPROGRAM OG ØKONOMISKE UTFORDRINGER

Nome kommune hadde i noen år en ”lokal handlingsregel” med en målsetting om ikke å ta opp mer i lån til ikke-selvfinansierende tiltak enn det en samtidig betaler ned på gammel gjeld. Det innebærer årlige låneopptak på om lag 18 mill. kr, eller maks om lag 70 mill. kr for en økonomiplanperiode.

Kommunestyret vedtok i august 2014 utbygging av Holla ungdomsskole til en brutto kostnad på 122 mill. kr, herav 99 mill. kr i samlet låneopptak. Dette er 11 mill. kr høyere låneopptak enn innarbeidet ved forrige økonomiplan-rullering. Konsekvensene av en slik låneøkning vil først komme til uttrykk i driftsbudsjetten fra og med 2016. Rådmannen har redegjort for dette i kapittel 5.4.2. foran.

Økt lånebelastning til skoleutbygging, innebærer forslag om å nedjustere lånerammene til øvrige prosjekter. Det er i det framlagte budsjettforslaget innarbeidet en årlig låneramme på i gjennomsnitt 10 mill. kr til såkalte ikke-selvfinansierende tiltak. Det er i kapittel 7.2 nedenfor redegjort for hvilke tiltak som er innarbeidet i økonomiplanen for 2015 – 2018.

Netto lånegjeld (brutto lånegjeld fratrukket utlån av Husbankmidler) utgjør ved utgangen av 2013 om lag 427,2 mill. kr. Det er om lag 67 % av totale driftsinntekter i 2013. Kommunen har de siste årene klart å stabilisere netto lånegjelds andel av de totale driftsinntekter, men KOSTRA-statistikk viser et relativt høyt lånenivå i Nome sammenlignet med andre kommuner. Lånegjeld pr innbygger utgjør ca. 60.500 kr – gjennomsnittet i Telemarkskommunene er ca. 57.600 kr, og gjennomsnittet i landet er ca. 47.000 kr.

Utbyggingen av Holla ungdomsskole i planperioden, vil forsterke bildet av Nome kommune som en nokså gjeldstyngt kommune. Det kan likevel være økonomisk forsvarlig å gjennomføre investeringen, men den driftsmessige konsekvens er åpenbar: Kommunen må samtidig være innstilt på å vedta, og gjennomføre en rekke driftsreduserende tiltak – slik rådmannen fremmer forslag om i denne økonomiplanen. Driftsutgiftsnivået, og følgelig også aktivitetsnivået må reduseres dersom kommunen skal makte å betjene de låneopptak som en skoleutbygging ved Holla ungdomsskole vil medføre.

Investeringer i vann- og avløpssektoren (VA) behandles særskilt fordi det ligger inne en forutsetning at låneopptak til finansiering av tiltakene i sin helhet skal dekkes av brukeravgifter. Det vises til pkt. 7.3 nedenfor.

7.2. GJENNOMGANG AV FORESLÅTTE INVESTERINGSTILTAK (EKS VA-SEKTOREN)

Nedenfor gis en beskrivelse av de prosjekter som er innarbeidet i forslag til økonomiplan for planperioden. Det henvises til talldelen, vedlegg 3, der de prioriterte investeringstiltakene er framstilt.

7.2.1 Sentral virksomhet/fellesfunksjoner

Ramme for IKT-utvikling – felles ramme

Investeringsbudsjett for IKT er foreslått med en fellesramme på kr 1,1 mill. i 2015, og årlig kr 700.000 for 2016 - 2018.

Beløpet dekker vår andel (om lag 40 %) av foreslått ramme til fellesinvesteringer i MT IKT. Det henvises til sak om samarbeidstiltakenes budsjett, der det er foreslått en ramme på 2,560 mill. kr for 2015. Nedenfor redegjøres for hvilke tiltak som er planlagt gjennomført:

- Hoveddelen av investeringsbudsjettet til MT Ikt for 2015 er et nytt datarom. Kostnad kr 1850`. En stor del av hardware delen må skiftes ut i eksisterende datarom for at systemene og nettverket skal være tilstrekkelig sikkert i årene som kommer. I tillegg til nytt datarom er følgende tiltak prioritert i investeringsbudsjettet:
- Oppgradering av vår sentralbord-løsning 130`. Sentralborda i alle tre kommuner benytter en Trio løsning som nå har gammel programvare. For at vi skal benytte ny og nødvendig funksjonalitet, er tiden moden for en oppgradering.
- Øke sikkerheten på trådløst nett «gjestenettet» 80`. I 2014 har vi tatt i bruk Meru som løsning for trådløst nettverk i hele MT. For å tilfredsstille datatilsynets krav om sikkerhet og logging, må vi anskaffe en gjesteløsning som er sporbar i tilfeller hvor straffbar nettaktivitet har skjedd. Dette er en løsning som de fleste møter på flyplasser og hotell. Løsningen baserer seg på at gjester må identifisere seg med f.eks. et mobilnummer for å få tilgang til nettverket.
- Oppgradere SQL servere til sikker sone 100`. Vi benytter i dag SQL servere med 2005 versjon på flere av våre systemer. Flere leverandører krever nå nyere versjoner av SQL for å kunne benytte deres applikasjoner. Vi kan dermed komme i en situasjon i 2015 at vi ikke får oppgradert våre fagsystem, eller kan ta i bruk ny funksjonalitet. I verste fall vil ikke våre fagapplikasjoner fungere på gammel plattform.
- Etablere ny filserver MT 100`. I dag drifter vi tre ulike Windows 2003 servere som må fornyes. Det er ønskelig å investere i en ny felles server til samme formål. All erfaring tilsier at vi trenger noe ekstern konsulent når et slikt skifte skal skje.
- Ny server til påloggingssystem NAV 50`. Den kommunale delen av Nav sitt datasystem driftes av MT ikt på en Citrix løsning. Denne løsningen kjører på gamle løsninger som må fornyes. Lisenser er Nav ikt ansvarlige for, mens Mt ikt må holde servere.
- Oppgradering av Windows server for 2003 – 2012 250`. Mange av våre fagsystem kjører på gamle 2003 server versjoner. Det er nødvendig å gjøre oppgradering til 2012 versjon av Windows servere i 2015 for å sikre en sikker driftssituasjon. I dette arbeidet er vi avhengig av å benytte ekstern konsulent for å bistå oss i dette arbeidet. Vi opplever nå at flere applikasjons leverandører krever minimum Windows 2008 servere for deres applikasjoner.

Egenkapitalinnskudd Kommunal Landspensjonskasse

Det er ført opp kr 1,5 mill. som en årlig bevilgning. Egenkapitalinnskudd er definert som en investering, men kan ikke lånefinansieres. I planperioden 2015 – 18 er det forutsatt overføring fra driftsbudsjettet for å dekke egenkapitalinnskuddet.

Investeringsbehov Nome kirkelig fellesråd

Kirkevergen har i budsjettprosessen redegjort for store utfordringer på investeringssiden. Det er pekt på følgende tiltak:

- Tårn i Lunde kirke (skulle vært gjort høsten 2014, men er utsatt til april 2015)
- Lastebil til Lunde og Flåbygd sokn
- Lys v/ ny parkeringsplass – Lunde kyrkje

- Tårn/våpenhus v/ Holla kirke

Vi må starte utredning nå ang. renovering av Helgen kirke – tårn/våpenhus/tak/maling.
Må ha kontakt med fagfolk/tilbud ang kostnad på dette prosjektet. som mest sannsynlig ikke kan påbegynnes før i 2016. Mulig i slutten av 2015.

Framover i tid er følgende tiltak aktuelle:

- Tak Flåbygd kyrkje
- Tak Lunde kyrkje
- Utvidelse av kirkegårder generelt i Nome.

Kirkevergens prioriteringsliste vil fortløpende bli vurdert av Fellesrådet.

I budsjettforslaget har rådmannen ført opp en årlig ramme på 1 mill. kr, og det forutsettes at Fellesrådet har fullmakt til å prioritere innenfor den vedtatte ramme. Forslaget er i samsvar med retningsgivende økonomiplan vedtatt i fjor.

7.2.2 Skole- og barnehagesektoren

Ramme for IT- utvikling

Rådmannen har i budsjettforslaget lagt inn en årlig bevilgning på kr 150.000.

Etaten har de siste årene hatt fra 200 000 til 150 00 til IT- investeringer. Dette har de siste årene etter at Skole- IKT- prosjektet startet blitt brukt i VO og i barnehage. Dette er en investering som må fortsette for å utvikle og opprettholde standarden innen dette området. Skole- IKT- prosjektet har ført oss opp på et mye høyere nivå på nettverk, maskinvare og elektroniske tavler, og økt sikkerheten i nettverket. Det står fortsatt en god del igjen når det gjelder elektroniske tavler, og skolene har kommet ulikt i forhold til innfasing av dette. På ungdomstrinnet ved Lunde 10- årige skole er det ingen elektroniske tavler p.t.

Nome kommunale voksenopplæring – flytting til nye lokaler

Det vises til vedtak om sammenslåinga med Bø voksenopplæring, og flytting til nye lokaler i Lunde. Etaten har i lengre tid arbeidet med å få på plass en leieavtale med Tfk-eiendom. Dette er ikke på plass før ca. 1. des. 2014. Oppussing og istandsetting til NBVO sitt behov må Nome kommune stå for selv. Dette innebærer en kostnad på ca. 1 mill., der vi har stipulert investeringsbehovet til 500 000. Arbeidet skal i utgangspunktet gjøres av teknisk etat, men det er et lånebehov på 500 000 som skal dekkes inn over de 10 årene (5 + 5) vi har avtale med Tfk- eiendom. Vi har ikke konkrete beregninger på kostnaden, så det er usikre tall vi legger fram her. En konsekvens av flyttinga til Lunde er at eksisterende bygg (Gamle Verket skole) kan rives, og arealene kan brukes til andre formål.

7.2.3 Interkommunale tiltak – brann

Kjøp av transportmidler

Det vises til egen sak om de interkommunale samarbeidstiltakenes budsjett.

Utskiftingsplan for nye brannbiler er satt opp fram til 2018. Kostnadene til nye/brukte biler er som følger:

År	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Kostnader i 2011 kr.	(1 800')	(800')	1000'	1000'	0	3800'	1500'

Utskiftingsplan baserer seg på at ingen brannbiler i MTBR's tjeneste skal være eldre enn 30 år, og at røykdykkerbiler/mannskapsbiler ikke skal være eldre enn 20 år. For 2015 skal det i følge planen kjøpes brannbil til Sauherad.

Nome kommunes andel i henhold til forannevnte utskiftingsplan er innarbeidet i rådmannens budsjettforslag.

7.2.4 Forslag til tiltak i regi av teknisk sektor

Det presiseres at alle kostnadsoverslag er svært grove - før det er utarbeidet detaljplaner. Teknisk sjef må få be om at det ikke kalles sprekk og overskridelser før et prosjekt har startet. Kvaliteten på kostnadsoverslagene henger sammen med hvor langt en har kommet i planprosessen. I en tidlig fase starter vi med enkle kostnadsoverslag basert på grove skisser og nøkkeltall. Alle kostnadsoverslag er brutto tall inkludert mva.

Diverse transportmidler/utstyr

Ramme for utstyr / bil teknisk

Det er foreslått en bevilgning på kr 500 000 i 2015. Eiendomsavdelingen har stort behov for utskifting av biler. Det betyr at det ikke blir plass til kantklippeutstyr i 2015. Tilsvarende beløp er foreslått for resten av perioden.

Oppgradering av GPS utstyr

Det er behov for utskifting av gammelt utstyr. Oppmåling er avhengig av utstyr vi kan stole på. Kr 150.000 er ført opp i budsjett-forslaget for 2016.

Veger og plasser

Trafikksikkerhetstiltak

Det er foreslått avsatt 1 mill. kr pr år i planperioden. Det kan søkes om tilskudd på inntil 60 % fra Aksjon skoleveg (Telemark Fylkeskommune). Vi har i finansieringen lagt inn en forutsetning om kr 500 000 årlig i statlig tilskudd fra Aksjon skoleveg. Det skal jobbes med søknaden frem mot 1. desember, men når dette skrives er det uavklart hvilke prosjekter som blir prioritert i 2015.

Opprusting bruer

Valen bru på Svenseid og Lunde bru (Brugata) er de neste bruene som trenger utbedringer. Det er startet prosjektering på Valen bru. Inspeksjoner av bruene viser at det her må bygges en ny bru fordi rustskadene på bærende konstruksjoner har kommet for langt. Det er foreslått bevilgninger i 2016 på kr 2 000 000, dvs. en utsettelse i forhold til forrige økonomiplan-behandling. Etter de prisene vi har fått oppgitt vil dette være tilstrekkelig for en ny bru. Vi tør ikke ta sjansen på å holde brua åpen før ny er på plass. En utsettelse av prosjektet vil derfor føre til at broen må stenges for biltrafikk. Det er alternativ vei for berørte parter og ingen vil bli sperret inne ved stengning. En stengning vil berøre ca. 10 husstander. Dersom kommunestyret ønsker det vil vi kunne undersøke om det er mulig å fjerne bruha permanent. Før et eventuelt slikt vedtak må det gjennomføres en høringsprosess.

Vi har foreløpig ingen kostnader for nødvendige oppgraderinger på Lunde bru (Brugata), men forholdene begynner også her å bli kritiske. Det er derfor fare for at broen må stenges for biltrafikk hvis nødvendig arbeid ikke kan gjennomføres innen to-tre år. Rådmannen har i budsjettforslaget ført opp bevilgninger til opprusting av bruer også i 2017 og 2018.

Stedsutvikling Ulefoss

Det er satt av kr 700.000 i 2015, og 1 mill. kr i 2016. Søndergaard Rickfelt AS er engasjert som arkitekt. Det legges opp til et samarbeid hvor teknisk etat er tungt inne i prosessen. Mye av forarbeidet er på plass. Målet er å ha en godkjent reguleringsplan på plass første halvår 2015. En håper å kunne få gjort noen mindre tiltak i 2015. Det er en prioritert oppgave å få torget bilfritt. I 2015/16 må det lages detaljplaner for tiltak for oppfølging av reguleringsplanen.

Asfaltering

Rådmannen foreslår avsatt kr 700 000 de to første årene i planperioden, og kr 1 000 000 i de resterende. Som vist i driftsbudsjettet har vi mange utfordringer på vegnettet. Det koster ca. 1000 kr/lm for ny asfalt (inkl. forarbeider). Det er viktig å prioritere områder som er utfordrende å vedlikeholde med egen redskap (veghøvel). Vi slipper da å belaste driftsbudsjettet med innleie av traktorer til skraping.

Investeringsbudsjettet kan i utgangspunktet ikke brukes til å reASFaltere eksisterende veger med dårlig fast dekke. Ved oppgradering av vegen vil investeringsmidler kunne brukes. ReASFaltering er vedlikehold av eksisterende veg, og skal derfor utgiftsføres i driftsbudsjettet. Aktuelle prosjekt er asfaltering på Ajersiden og Tollahotten etter at vi har sluttført oppgraderingen av nytt VA-ledningsanlegg.

Utskifting gatelys med LED lys

Vi har en generell utfordring med gatelys. Kommunen har rett i overkant av 1000 lyspunkt. Det koster mellom 7000 og 8000 kr å skifte ut et gammelt lysarmatur til moderne LED belysning. Man må da avsette kr 400 000 pr år i en 20 års periode for å skifte ut eksisterende gatelys til LED. Strømkostnadene vil da drastisk reduseres. Dette er en helt nødvendig oppgradering fordi kommunen har mange armaturer med kvikksølv lamper som snart går ut av produksjon. Rådmannen har ført opp en årlig ramme på kr 400 000 i hele planperioden.

Jernværksparkeringa

En full utbygging vil koste i størrelsesorden kr 5 800 000 inkl. mva. Kommunen har forpliktet seg til kr 2 000 000 hvorav kr 300 000 er tiltenkt informasjonstiltak. Det vil bli utarbeidet en plan som viser hva vi får for det beløpet som er avtalesfestet. Prosjektet bør gjennomføres i 2015 for å tilfredsstille forpliktelsene overfor Cappelen i forbindelse med erverv av Øvre Verket.

(Nytt) Rassikring Hollavegen / Ulefoss skole

Det har vært undersøkt med egne ressurser i området og konklusjonen er at det ikke ser så ille ut som først antatt. Siden dette er hovedveien til Berget/Herregårdshavn og at Ulefoss barneskole ligger i nærheten, er det ønskelig med en geologisk undersøkelse i området for å være sikker. Selv om man ikke ser den overhengende faren, så burde det ligge en ekspertuttale til grunn for å støtte opp om egne antagelser. Det er estimert at en slik undersøkelse vil koste ca. kr 200 000. Dette er ført opp i budsjettforslaget for 2015.

Eiendomsforvaltning:

Opprusting av kommunal eiendommer

Det er foreslått avsatt en ramme på 1,3 mill. kr i 2015, økende til årlig 1,5 mill. kr, til opprusting av kommunale bygg. I 2015 vil teknisk etat prioritere ny taktekking og isolering i Gamlebanken i Lunde. Det samme behovet har Telemarksbiblioteket Ulefoss og Roligheten Dagsrud. Kjøkkenet på Lundetunet trenger også totalrenovering.

Av andre vedlikeholdsprosjekter kan nevnes generelt behov for vedlikehold utvendig og innvendig av *leilighetene på Dagsrud*. På relativ kort sikt må takene på *Helgen barnehage* (flat sementstein),

Svenseid barnehage(flat sementstein) og flere *tak* (*bølgeeternitt*) på *Dagsrud* skiftes ut. På *Samfunnshuset* er det behov for nytt lysarmatur i storsalen.
Det kan dukke opp ting i løpet av det enkelte år som gjør at en må omprioritere.

ENØK-tiltak kommunale bygg

Det er foreslått avsatt en årlig ramme på 1 mill. kr til ENØK-tiltak i kommunale bygg i hele planperioden. Under vises bygg som er med i innvilget søknad fra ENOVA (ca. kr 800 000 i tilskudd) og hvilke tiltak som er meldt inn.

Bygg som er med:

Lundetunet
Basseng Dagsrud
Nome sjukeheim
Ulefoss samfunnshus
Herregårdshavna barnehage
Sluseparken
Ulefoss skole

Aktuelle tiltak:

Vannrensing/vannbehandling i varmeanlegget
Etablere energioppfølgingssystem (EOS)
Sentral driftskontroll (SD-anlegg)
Varmepumpe luft-vann
Etterisolere yttertak og tak mot kalde loft
Forbedre varmegjenvinning ventilasjon
Behovsstyring (VAV)
Vannbesparende dusjarmatur
Forbedring SFP (Spesific Fan
Power/Effektforbruk kW/m ³ /s)

For 2015 prioritører vi varmeanlegget på samfunnshus. Oppvarminga av samfunnshuset skjer i dag via ventilasjon. Systemet er lite effektivt, slik at en ser det som fordelaktig å se på andre måter å varme opp bygget på.

Brannsikring av kommunale bygg

I planperioden 2015 – 18 er det avsatt 1,4 mill. kr i 2015 og 1,0 mill. kr i 2016.
På Dagsrud er det fortsatt behov for investeringer på brannsikring. På andre bygg må ledelys fornyes/oppgraderes.

(Nytt) Carport hjemmetjenesten

Helse og Omsorgsetaten har meldt inn behov for carporter for hjemmetjenesten i Lunde. Ønsket er fullt forståelig, og tiltaket er ført opp i 2016 med en kostnadsramme på kr 150.000.

Utbygging Holla ungdomsskole

Prosjektet blir sluttfinansiert over 2015 og 2016 budsjettet. Det vises for øvrig til egen kommunestyresak i høst, og til omtale andre steder i rådmannens tekstdokument.

Utvidelse av legesenter Ulefoss

Det vises til vedtak i kommunestyret 6. november. Brutto kostnadsramme er på 8,7 mill. kr, hvorav kr 1,5 mill. er anslått disponert i inneværende år. I 2015-budsjettet er det satt av 7,2 mill. kr. Det blir inngått kontrakt i midten av november 2014. Fysisk oppstart skjer på nyåret 2015. Framdriftsplanen er ikke klar når dette skrives.

Omsorgsboliger Smedkåsa

Kommunestyret har vedtatt å projektere nye boliger på Smedkåsa, Ulefoss (tidligere aldersboliger). I første omgang planlegges det en personalbase og fem leiligheter. Disse er tenkt uteleid til yngre beboere med behov for hjelp. Husbanken yter 40 % i tilskudd og resten som lån. Dette er et prosjekt som skal være sjølfinansiert. Husleia skal dekke renter og avdrag. Prosjektet er lagt inn i 2015-budsjettet med en kostnadsramme på 8 mill. kr, hvorav tilskudd i Husbanken utgjør 3,2 mill. kr, og lån i samme bank 4,8 mill. kr.

(Nytt) Opprusting Nomehallen

Det foreligger et kostnadsoverslag fra Sweco på totalrenovering av hallen på 16,1 mill. kr. Det er søkt om spillemidler i 2014. Ut i fra erfaring vil en motta spillemidler i 2019.

Forslaget er å bruke 1,2 mill. kr i 2015 til taktekking og isolasjon. Resterende opprusting er i budsjettforslaget ført opp i 2017.

7.2.5 Omtale av tiltak – ikke innarbeidet i investeringsprogrammet 2015 - 2018:

Utvidelse av sjukeheimen

Planlegging av utvidet sjukeheim stilles i bero. Det legges opp til å leie sykehjemsplasser i Bø. Det vises til kommentarer i driftsbudsjettet.

Av mange ønsker om nye investeringstiltak har rådmannen bl.a. ikke funnet plass til følgende tiltak:

Gatelys i forbindelse med avkloakkering

Når det graves nye vann og avløpsledninger i gater er det gjerne et sterkt ønske fra beboere om gatelys. Selv om man ofte tar med strømledning til gatelys i grunnen så kan etablering av gatelys ikke belastes på vann og avløpsprosjektet. Det er derfor sterkt ønskelig at det bevilges midler til etablering av gatelys / utskifting av gamle lys der dette er fornuftig. Kostnad på Ajersida vil være ca. kr 250 000.

Brannstasjon Ulefoss

MTBR skal leie lokaler til ny brannstasjon. Rådmannen la i juni fram et skisseprosjekt for bygging av ny brannstasjon til 12,8 mill. i kommunal regi. Kommunestyret vedtok at det skal utredes et leie alternativ. Enten kommunen bygger eller det leies fra private (= Cappelen) så kan en forvente husleie på ca. kr 750 000 i året for å dekke lånet. (Forutsetning 4 % rente over 30 år, restverdi =0). I tillegg kommer utgifter til FDV, anslått til kr. 220 000. Til fratrekk kommer nåværende husleie og strømutgifter på ca. 70 000 kr. For at dette prosjektet skal realiseres så må rammen til MTBR økes med kr 900 000. Nome kommunes andel vil være ca. 44 % eller ca. kr 400 000. Rådmannen har ikke funnet plass til dette i 2015.

Sluseparken - Bygg til barnevogner

Sluseparken barnehage må bruke et av rommene til barnevogner, og har lenge etterlyst et tilbygg/frittstående bygg til dette formålet. Dette er kostnadsbereget til ca. kr 400 000. Kostnaden er lav fordi bygget kan bygges uisolert med en enkel standard slik at barnevogner kan stå under tak.

Forlengelse av Geoparkstien

Her ligger det et utredningsmandat fra kommunestyret i forbindelse med PLØM-1/2014. Vi har ikke hatt tid og midler til å fullføre dette. Det må bevilges kr 200 000 til planlegging for at planer skal bli utarbeidet. Rådmannen har ikke funnet plass til videreføringen i budsjettforslaget.

7.3. VANN- OG AVLØPSTILTAK - GEBYRFINANSIERING

I vedtatt økonomiplan er det lagt opp til en investeringsramme for vann- og avløpsprosjekter i planperioden:

År 2015: 15,0 mill. kr

År 2016: 15,0 mill. kr

År 2017: 13,5 mill. kr

Denne foreslås revidert for å få bygd Lunde renseanlegg i 2015.

Oppgradering Lunde renseanlegg

Det er nå helt nødvendig å gjennomføre oppgraderingen av Lunde renseanlegg så snart som mulig.

Det er nå mye teknisk utstyr som har sviktet på renseanlegget og framvinger komplet oppgradering i løpet av 2015. Prosjektet er kostnadsberegnet til 17 millioner kroner. Dette prosjektet var opprinnelig tenkt tatt over to budsjettår. Oppgraderingen i løpet av 2015 fører derfor til behov for en endring av tempoplanen. Det ble derfor holdt igjen på Sagene / Strømodden prosjektet i 2014. Totalrammen i planperioden søkes opprettholdt. Resterende prosjekter planlegges gjennomført i følgende rekkefølge:

2015: Lunde renseanlegg, Egne prosjekter

2016: Strømodden / Sagene, Tufte / Fen, Egne prosjekter

2017: Tufte / Fen, Vesthagen, Kastet, Egne prosjekter

2018: Kastet, Berget, Nyhusfeltet, Bjervagata, Bjervajordet, Egne prosjekter

2019: Berget, vannledning til Lunde kirke, Egne prosjekter

2020: Herregårdshavna vest, Haubakken, Åkervegen, Egne prosjekter

Ramme diverse VA-prosjekter

Dette er en fast årlig ramme for å ta mindre oppgraderinger på ledningsnettet. Eksempel på prosjekter er omlegging av kritiske deler av ledningsanlegget på Fen, nødvendig omlegging av eksisterende hovedvannledning på Kastet for å kunne avkloakkere «Kastetkleiva». Det er planlagt at ca.300 meter av hovedledningen skal legges om samtidig med at det legges VA ledninger på nytt industriområdet på Kastet.

7.4. OPPSUMMERING AV INVESTERINGSTILTAK – FINANSIERING.

Det kan settes opp flg. oversikt over investeringsbudsjettet for økonomiplanperioden, jf. talldelen budsjettkjema 2B:

Beløp i hele 1.000 kr	2015	2016	2017	2018
SUM INVESTERINGER EKS. VANN/AVLØP	92 275	39 250	26 750	10 400

Vann og avløp	15 000	15 000	13 500	13 700
SUM INVESTERINGER INKL VA	107 275	54 250	40 250	24 100
FINANSIERING:				
Nytt lån - ikke-selvfinansierende prosjekter	-15 400	-9 000	-14 000	-7 000
Nytt lån - skoleutbygging Holla	-49 000	-21 000		
Nytt lån - vann/avløps-prosjekter	-15 000	-15 000	-13 500	-13 700
Nytt lån - Husbanken omsorgsboliger Smedkåsa	-4 800			
Sum bruk av lån	-84 200	-45 000	-27 500	-20 700
Statstilskudd trafikksikkerhetstiltak	-500	-500	-500	-500
Tilskudd Husbanken omsorgsboliger Smedkåsa	-3 200			
Spillemidler opprusting Nomehallen			-4 300	
Bruk av investeringsfond	-1 075	-300	-1 800	
Bruk av statlig næringsfond - Jernværksparkeringa	-800			
Bruk av RDA-midler - Jernværksparkeringa	-250			
Momskompensasjon investeringer	-15 750	-6 950	-4 650	-1 400
Overføring fra drift (til egenkap.innskudd)	-1 500	-1 500	-1 500	-1 500
Sum finansiering:	-107 275	-54 250	-40 250	-24 100

Samlet investeringsramme for 4-årsperioden er på om lag 225 mill. kr, hvorav om lag 57 mill. kr gjelder investeringer i vann- og avløpssektoren. Sistnevnte forutsettes finansiert av brukerne gjennom avgiftsbetaling (selvfinansierende prosjekt).

Finansiering

Momskompensasjon

Fra og med 2014 blir momskompensasjonen som gjelder investeringstiltak direkte ført i investeringsregnskapet. Momskompensasjonen som gjelder investeringer går i sin helhet inn i fellesfinansieringa av investeringsbudsjettet.

Overføring fra driftsbudsjettet

Det er forutsatt overført et 1,5 mill. kr fra drift til investering for å finansiere egenkapitalinnskuddet til Kommunal Landspensjonskasse.

Bruk av investeringsfond

Det er lagt inn en forutsetning om å disponere midler fra investeringsfondet for å delfinansiere investeringstiltak. Som tidligere redegjort for, er det beskjedne disponible midler på fondet pr 31.12.2013. Salg av eiendommer/tomter er forutsatt å fylle opp fondet etter hvert. Som tidligere legges det opp til at kapitalinntekter fra salg mv. blir avsatt på investeringsfondet, og disponeres derfra, jf. eget punkt i innstillingen.

Bruk av lån

Som tidligere er kommunens investeringer i kommende planperiode i hovedsak basert på lånefinansiering. VA-prosjektene på om lag 57 mill. kr lånefinansieres i sin helhet, men er pr definisjon selvfinansierende.

I tillegg forutsettes om lag kr 177 mill. lånefinansiert for å dekke de foreslalte investeringstiltakene i perioden 2015 – 18. Fratrukket nedbetaling på eksisterende gjeld i planperioden (anslått til om lag 70 mill. kr) vil netto lånegjeld øke fra om lag 427 mill. kr pr 31.12.2013, til om lag 560 mill. kr pr 31.12.2018.

7.5. UTLÅN.

Startlånsordningen ble innført 01.01.2003, som et resultat av at Husbankens kjøpslån og kommunenes etableringslån ble slått sammen til en ordning. Målet var at Startlånet skulle virke mer fleksibelt til å løse lokale etableringsproblemer, samt at lånekundene skulle få en offentlig instans å henvende seg til.

Målgruppen har vært unge i etableringsfasen, funksjonshemmede, eldre, flyktninger og andre vanskeligstilte. Låneutmålingen har variert ut fra behov og betalingsevne.

Etter at finanstilsynet innførte krav om 15 % egenkapital ved kjøp av boliger, har antall søknader om startlån økt på landsbasis. Startlånsordningen er ikke omfattet av finanstilsynets krav om egenkapital. Husbanken har i lengre tid bedt kommunene prioritere vanskeligstilte i tider med stigende etterspørsel etter startlån.

Regjeringen har fastsatt ny forskrift for startlån som er gjeldende fra 01.04.2014. Startlånsordningen har blitt mer målrettet mot personer med langvarige bolig- og finansieringsproblemer. Det skal i større grad fokuseres på de personene som er mest vanskeligstilt på boligmarkedet, men som samtidig har økonomisk evne til å betjene et lån. Personer i målgruppen kan være lavtlønnede, enslige forsørgere, flyktninger og utviklingshemmede. Den nye forskriften åpner også for å kunne formidle startlån med opptil 50 års nedbetalingstid.

Etter at forskriften trådte i kraft, har antall søknader gått betydelig ned. Tidligere var unge førstegangsetablerere den søkegruppen som fikk innvilget flest lån. På grunn av endringene i Husbankens forskrift, er det et fåtall i denne gruppen som oppfyller kravene til å ha «langvarige finansieringsproblemer». Det er også et krav i forskriften at søkerne skal ha benyttet muligheten til sparing så langt det er mulig i forhold til inntekter/boutgifter.

Det ble i 2014 søkt om kr. 6 000 000,- til videreutlån. På grunn av stor innsøking til Husbanken, ble lånebeløpet redusert til kr. 4 912 000,-.

Pr. 10. november 2014 er det behandlet følgende:

Antall søknader totalt	28
Antall innvilgede lån	23
Antall avslag	2
Antall forhåndstilsagn	1
Ikke behandlede søknader	2
(tall i hele 1000)	
Disponible midler pr. 01.01.2014	449
Innlån fra Husbanken 2014	4 912
Utlånte midler pr. 10.11.2014	4 345
Innvilgede forhåndstilsagn	225
Gjenstående utlånsmidler pr. 10.11.2014	791

2011	8 093 000	50 søknader
2012	7 529 500	41 søknader
2013	6 595 000	37 søknader

Det forventes at antall søknader vil gå ytterligere ned i 2015 fordi de søknadene som var registrert inn før 01.04.2014 er behandlet etter gamle retningslinjer.

Restansene på etablerings- og startlån er fortsatt lave sett i forhold til lånemassen, og det er hittil registrert svært lite tap på utlån. I og med at kommunen nå har anledning til å innvilge større lån enn hva som er gjort tidligere, kan dette medføre at restanser og tap øker på sikt, og at det må brukes mer ressurser på innfordringen.

Nome kommune har avtale med Lindorff Låneforvaltning a/s om forvaltning av startlån og boligtilskudd til etablering samt foreta innfordring av misligholdte lån.

På bakgrunn av dette foreslår rådmannen å føre opp kr. 4 mill. i årsbudsjett for 2015 til utlån av Husbankmidler via startlån-ordningen.

8. RÅDMANNENS OPPSUMMERING.

Rådmannen legger med dette fram forslag til budsjett for 2015, og økonomiplan for perioden 2015 – 2018.

8.1 HOVEDPUNKTER

Driftsbudsjettet for 2015 er lagt fram «i balanse» med en forventet økt statlig overføring (skjønnsmidler) på 3,4 mill. kr i tillegg til det som allerede er tildelt. Videre er det lagt inn en forutsetning om å bruke 2,5 mill. kr av kommunestyrets disposisjonsfond. Kommunens inntekter viser over tid en ”utflating”, og vokser svakere enn hva som kreves for å videreføre etablert drift. Nome kommune har på sikt ikke fondsreserver som kan dempe denne utviklingen. Det foreslås derfor en rekke driftsreducerende tiltak som rammer alle hovedansvarsområdene. I tillegg foreslås en økning av eiendomsskatten i 2015.

Dette skjer i en situasjon der rentenivået fortsatt er lavt, og således bidrar isolert sett til en bedre økonomisk handlefrihet for kommunene. Avsetning til senere tilleggsbevilgning/fond er svært beskjeden, og er ikke tilstrekkelig til å imøtekommе eventuelle uforutsette forhold i budsjettåret. Det er heller ikke satt av midler til å dekke inn et eventuelt driftsunderskudd for inneværende år.

Dersom kommunen ikke får gjennomslag for økte skjønnsmidler, må budsjettet tas opp til ny behandling i løpet av kort tid.

Investeringsbudsjettet for 2015 er foreslått med brutto investeringer på om lag 107,3 mill. kr, hvorav selvfinansierende vann- og avløpsprosjekter utgjør 15 mill. kr. I budsjettet ligger det inne bevilgninger til utbygging av Holla ungdomsskole – innenfor en samlet brutto ramme på 122 mill. kr – fordelt på årene 2014 – 2016. I tillegg kommer en rekke mindre prosjekter som dels skyldes pålegg etter tilsyn. Låneramma til prosjekter utenom skoleutbyggingen foreslås redusert, og det innebærer en tøffere prioritering av tiltak.

For økonomiplan-årene 2016 – 2018 er det «balanse» i driftsbudsjettene de enkelte år uten spesifiserte driftsreduksjoner. Det er imidlertid lagt inn en forutsetning at Staten ikke «faser ut» den kompensasjon som har ligget i skjønnsmidler knyttet til arbeidsgiveravgiftssone. Det er i liten grad funnet rom for nye/utvidede driftstiltak. Innsparingsforslag som foreslås gjennomført i 2015 videreføres, og forsterkes i planperioden. Dette er en konsekvens bl.a. av igangsatt skoleutbygging. Selv om rentenivået holder seg stabilt lavt, og lånekonsekvensene er justert noe ned sammenlignet med de opprinnelige beregninger, vil det være nødvendig å «ta ned» drifta for å kunne betjene kapitalkostnadene i årene framover.

Investeringsprogrammet er preget av skoleutbyggingen med en anslått netto lånekostnad på 95 mill. kr – fordelt på årene 2014 – 2016. I tillegg er det foreslått en videre oppfølging av nødvendige investeringer i VA-sektoren. Gjennomføring av foreslått investeringsprogram innebærer en økning av kommunens netto lånegjeld fra om lag 427 mill. kr pr 31.12.2013 til om lag 560 mill. kr ved utgangen av denne planperioden (2018).

8.2 NÆRMERE OM DRIFTSBUDSJETTET 2015 - 2018.

Nome kommunes skjøre økonomiske balanse har vært tydeliggjort i alle plandokumenter de siste årene. Rådmannen må minne om at også fjorårets vedtatte økonomiplan for perioden 2014 – 17 ble balansert ved en forutsetning om betydelige driftsreduserende tiltak. Det burde derfor ikke komme som en stor overraskelse på de fleste når det samme bildet tegner seg ved årets behandling.

Selv om de økonomiske utviklingstrekkene har vært kjent helt siden økonomiplan-prosessen i fjor, legger ikke rådmannen skjul på at budsjettprosessen for 2015 – 18 har vært mer anstrengende i sluttfasen enn det en så for seg i sommer. Noen av årsakene oppsummeres her:

- **Utfordrende tjenesteområder.** Budsjettutviklingen i inneværende år slik den kommer til uttrykk i PLØM 2/2014 viser noen tjenester med en negativ utvikling. Økonomisk sosialhjelp har vist en stigende tendens sammenlignet med fjoråret. Det ligger an til overskridelser innenfor barnevern – til tross for at denne tjenesten er blitt tilført til sammen 1,660 mill. kr i løpet av budsjettåret. Det er også på andre tjenesteområder grunn til bekymring med hensyn til å holde de vedtatte rammer for inneværende år.
- **Skatteinngang.** Det er betydelig bekymring når det gjelder skatteinngangen i kommunene, og i særdeles i Nome kommune. Mye taler for at kommunene for første gang på lenge vil oppleve en skatteinngang som er svakere enn prognosene.
- **Arbeidsgiveravgift.** Som kjent ble arbeidsgiveravgiften redusert fra 14,1 % til 10,6 % fra 1. juli i år. Avgiftslettelseren ble i PLØM 2/2014 anslått å utgjøre i underkant av 5 mill. kr. Som kjent har Nome kommune som arbeidsgiver fått kompensasjon via en egen skjønnspott i inntektssystemet for at vi siden 2004 har betalt høyere avgift enn sone 2 (10,6 %). Skjønnsbeløpet utgjør i budsjett 2014 om lag 9,7 mill. kr. Som redegjort for i PLØM 2/2014 kom det ingen signaler i sommer/tidlig høst om at Staten foretar noen avkorting (halvering) av det skjønnsbeløpet som er stilt til disposisjon i 2014. Statsbudsjettframlegget 8. oktober avdekker en reduksjon for avgiftslettelseren i 2015 både gjennom inntektssystemets faste del, og i skjønnsramma. Ved ny vurdering fra fylkesmannen 20. oktober er vi tilført ekstra midler, men det er her foretatt en avkorting for den «fordel» vi har hatt i 2014. Som det framgår av PLØM 2/2014, er denne avgiftslettelseren disponert i all hovedsak for å dekke kostnadsoverskridelser på forannevnte tjenesteområder, og for å balansere mot en svak skatteinngang. Vi har derfor ikke disse midler disponibele til å legge inn i budsjetttrammene for 2015.

Prosessen før Statsbudsjettet ble offentliggjort 8. oktober, anslo et behov for driftsreduserende tiltak i 2015 på i størrelse 3 – 4 mill. kr. Dette hadde rådmannen klart et opplegg på. Statens håndtering av omlegging vedr arbeidsgiveravgift, og bortfall av kompensasjon, medførte «over natta» behov for driftsreduserende tiltak i tillegg på om lag 11 mill. kr. Fylkesmannens tilførsel i etterkant på 3,360 mill. kr, innebærer at rådmannen i sluttfasen stod foran en ekstra økonomisk utfordring på om lag 8,4 mill. kr for 2015.

8.2.1 Salderingsforslaget.

Den relativt dramatiske situasjon som oppstod ved offentliggjøring av Statsbudsjettet, har rådmannen ikke funnet en endelig løsning på. Å redusere driftsnivået med ytterligere 8,4 mill. kr i tillegg til de reduksjoner som lå inne fra før av, har rådmannen ikke funnet forsvarlig å gjennomføre på så kort varsel.

Den løsning som rådmannen foreslår for å dekke den ekstra utfordringen som har kommet på i sluttfasen, kan oppsummeres slik:

Øke eiendomsskatten til 7 promille	2.000
------------------------------------	-------

Bruk av kommunestyrets disposisjonsfond	2.500
Legge inn en forventning om ytterligere skjønnsmidler	3.400
Ytterligere reduksjoner i driftsområdene	1.900
Kjøp av institusjonsplasser	-1.400
SUM inndekking	8.400

- **Økte inntekter:**

Forslag om å øke eiendomsskatten til 7 promille i 2015 er fra rådmannens side ment å være et midlertidig tiltak for å tilpasse seg den økonomiske situasjon som «over natta» har oppstått. Rådmannen ser for seg at forslaget kan reverseres dersom kommunen får fullt gjennomslag, og blir gitt kompensasjon i den størrelse vi krever. Bruk av kommunestyrets disposisjonsfond til å saldere driftsbudsjettet er et «nødtiltak» som burde unngås. Det vises til den usikkerhet som er knyttet til inneværende års regnskap, og de beskjedne fondsreserver burde stå urørt gjennom budsjettbehandlingen. Økte statlige overføringer (skjønnsmidler) er i øyeblikket uavklart. Rådmannen foreslår en påplusning på 3,4 mill. kr. Dette kan vise seg å være for optimistisk, og da må det gjennomføres ytterligere driftsreduksjoner på et senere tidspunkt.

- **Driftsreduserende tiltak:**

For 2015 er det som tabellen viser lagt opp til ytterligere driftsreduserende tiltak på til sammen 1,9 mill. kr. Heriblant inngår en delvis reversering av statlige satsingsområder som rus, psykiatri, og ordningen med brukerstyrt assistanse. Dette kommer altså på toppen av de driftsreduserende tiltak som var innarbeidet i forkant av Statsbudsjett-framlegget.

8.2.2 Nye/utvidede driftstiltak:

I den økonomiske situasjon kommunen befinner seg i, fremmer rådmannen svært få forslag til nye/utvidede driftstiltak. I sluttfasen er det lagt inn 1,4 mill. kr i helse- og omsorgssektoren til kjøp av 2 institusjonsplasser i Bø. Finansieringen av disse er betinget av en ytterligere kompensasjon fra Staten i forhold til de rammer som pr dato foreligger.

8.2.3 Driftsreduserende tiltak:

Driftsreduserende tiltak foreslås gjennomført på alle hovedansvarsområder. Tiltaksendringene er nærmere beskrevet under hvert ansvarsområde. Det er lagt opp til driftsreduserende tiltak i 2015 på samlet i overkant av 6 mill. kr – stigende til om lag 8,8 mill. kr fra 2016. For å balansere økonomiplanen er det i tillegg lagt inn en forutsetning at kommunen gjennomfører forlenging av avdragstida på våre lån med virkning fra 2016. Det er lagt inn en innsparing på 1,5 mill. kr årlig på dette tiltaket.

Følgende forutsetninger er lagt inn ved beregning av rammene for de enkelte hovedansvarsområder:

	2015	2016	2017	2018
	15-pris	15-pris	15-pris	15-pris
1: Administrative og politiske fellestjenester	-900	-1 250	-1 250	-1 250
Herav:				
Reduksjon lønn sentraladministrasjon	-400	-400	-400	-400
Reduksjon forsikring mv.	-100	-100	-100	-100
Reduksjon kontantoverføring kirkelig fellesråd	-200	-200	-200	-200
Reduksjon ramme barnefattigdom	-100	-100	-100	-100
Reduksjon politisk struktur		-350	-350	-350
Ikke gjennomføre kommunefesten	-100	-100	-100	-100
2: Skole- og barnehagesektoren	-1 590	-2 390	-2 390	-2 390
Herav:				
Bemanningsreduksjon/spesialundervisning	-200	-500	-500	-500
Drift/organisering barnehager	-150	-150	-150	-150
Sammenslåing av skoler på Ulefoss	-200	-500	-500	-500
Reduksjon skole og barnehagesektoren	-840	-840	-840	-840
Reversering av saken om sammenslåing av skoler	-150			
Ytterligere reduksjon innenfor ansvarsområde 2	-50	-400	-400	-400
3: Helse- og omsorgssektoren	-2 646	-3 846	-3 846	-3 846
Herav:				
Ett legesenter i Nome kommune	-200	-1 400	-1 400	-1 400
Redusert styrking helsest./skolehelsetjeneste	-332	-332	-332	-332
Ingen styrking av rusomsorg	-120	-120	-120	-120
Ingen styrking av psykiatri	-134	-134	-134	-134
Reduksjon innenfor ansvarsområde 3	-1 610	-1 610	-1 610	-1 610
Redusert styrking vedr BPA-ordningen	-250	-250	-250	-250
5: Kultur- og næringssektoren	-360	-360	-360	-360
Herav:				
Diverse tiltak	-310	-310	-310	-310
Ytterligere reduksjon innenfor ansvarsområde 5	-50	-50	-50	-50
6: Teknisk sektor - ekskl. VA	-575	-950	-950	-950
Herav:				
Privatisering av kommunale veger	-375	-750	-750	-750
Drift av offentlige friområder/badeplasser	-100	-100	-100	-100
Ytterligere reduksjon innenfor ansvarsområde 6	-100	-100	-100	-100
Sum driftsreduserende tiltak	-6 071	-8 796	-8 796	-8 796

KOSTRA

Til tross for den bekymringsfulle økonomiske utviklingen, er det grunn til å minne om at det ytes tjenester på et svært godt nivå i Nome kommune. KOSTRA-tallene viser at kommunen sammenlignet med andre kommuner kommer godt ut på mange tjenesteområder. Utarbeidet KOSTRA-analyse – utført av Telemarksforsking på oppdrag fra Nome kommune – indikerer at vi på flere tjenesteområder har merutgifter i forhold til kommunens ”normerte utgiftsnivå» i 2013. Det vises til

nærmere omtale i kapittel 2.3 i dokumentet. De økonomiske rammevilkårene i de kommende år gjør at tjenestenivået settes under press, og kommunen må konstant være på leit etter smarte løsninger for å oppnå innsparinger.

Søkelyset på KOSTRA-statistikk, og sammenligninger med andre kommuner, må etter rådmannens oppfatning legges betydelig vekt på i «jakten» på driftsreduserende tiltak. Økonomiplanen indikerer krav til betydelige kutt i drifta når skoleutbyggingen er realisert, og rente- og avdragsbelastning slår til for fullt i driftsbudsjetten fra 2016.

Økonomiske måltall/nøkkeltall

I kapittel 3.1 har rådmannen satt søkelys på 5 sentrale økonomiske nøkkeltall som omverdenen møler oss på når det gjelder økonomisk sunnhetstilstand. En av disse størrelsene er:

Disposisjonsfond i % av driftsinntekter.

Det bør være en målsetting at disposisjonsfondet skal være 2 % av totale driftsinntekter innen utgangen av planperioden. De totale driftsinntektene i 2014 er antatt å utgjøre om lag 600 mill. kr, dvs. at disposisjonsfondet burde utgjøre 12 mill. kr.

I det framlagte budsjettforslaget for 2015 – 18 er det lagt opp til en beskjeden avsetning til disposisjonsfondet:

År 2015:	Kr	105.000
År 2016:	Kr	475.000
År 2017:	Kr	77.000
År 2018:	Kr	1.147.000

Den relativt beskjedne buffer som her foreslås, må ses i lys av de utfordringene vi totalt sett står overfor.

8.2.4 Sammendrag av hovedoversikt drift

Det vises til rådmannens talldel. Hovedoversikten kan oppsummeres slik:

HOVEDDRAMMER DRIFT	Budsjett	2014	2015	2016	2017	2018	Vekst fra reg. 2014
Beløp i 1.000 kr		Regulert		15-priser	15-priser	15-priser	til 2015
SUM FELLESINNTAKTER	409 075	403 330	406 590	407 600	408 650		-1,4
FINANSUTGIFTER NETTO	21 905	22 270	24 490	24 695	24 045		1,7
AVSETNINGER NETTO	130	-2 215	655	257	1 327		
Til finansiering av inv.budsjett	825	1 500	1 500	1 500	1 500		81,8
PENSJONSKOSTNADER	-700	2 700	3 700	4 700	5 600		
SUM TIL FORD. DRIFTSOMR.:	386 915	379 075	376 245	376 448	376 178		-2,0
Administrative og politiske fellestj.	60 661	61 686	61 186	61 286	61 036		1,7
Skole- og barnehagesektoren	112 751	112 453	111 343	111 343	111 343		-0,3

Helse- og omsorgssektoren	177 418	171 581	170 381	170 381	170 381	-3,3
Biblioteksektoren	2 224	2 109	2 109	2 109	2 109	-5,2
Kultur- og næringssektoren	10 580	9 500	9 500	9 500	9 500	-10,2
Teknisk sektor ekskl. vann og avløp	31 852	31 383	31 553	31 656	31 636	-1,5
Teknisk sektor: Vann	-3 684	-4 306	-4 306	-4 306	-4 306	16,9
Teknisk sektor: Avløp	-4 687	-5 061	-5 061	-5 061	-5 061	8,0
M-T Brann og redning	-200	-270	-460	-460	-460	
BALANSE	386 915	379 075	376 245	376 448	376 178	-2,0

Oversikten viser en reduksjon i de såkalte fellesinntektene på 1,4 % fra regulert budsjettetnivå i 2013. Reduksjon har i hovedsak sammenheng med endringen i de frie inntekter (skatt + rammetilskudd). Bortfall av kommunal medfinansiering for sykehussinnleggelsjer, og statens «dobbelttrekk» av Nome kommune i forbindelse med endring av arbeidsgiveravgiftssone, påvirker tallene vesentlig. I dette tallmaterialet inngår forslaget om å øke eiendomsskatten til 7 promille. Samlede inntekter fra eiendomsskatt er anslått å utgjøre 23,9 mill. kr, som er en vekst på 9,6 % fra anslått inngang for 2014.

Netto driftsrammer til fordeling på hovedansvarsområdene: Som en ser av tabellen, foreslås en samlet netto ramme til de definerte driftsområdene i 2015 på i overkant av 379 mill. kr. Det er en reduksjon på 2 % sammenlignet med regulert budsjett for 2014. Når en vet at deflatoren for kommunal lønns- og prisvekst av Staten er forutsatt å utgjøre 3,0 %, er det en realnedgang på 5 % samlet. Reduksjonen er påvirket av lettelsen i arbeidsgiveravgift. Reduksjonen fra 14,1 % til 10,6 % utgjør i overkant av 11 mill. kr, og er fordelt på de ulike ansvarsområdene i forhold til lønnsmassen.

8.3 SKATTER, GEBYRER OG BETALINGSSATSER

Rådmannen henviser til innstillingens pkt. 2. Her framkommer en samlet oversikt over skatter, gebyrer og betalingssatser, og de foreslalte justeringer av disse.

I den uavklarte økonomiske situasjon kommunen befinner seg i med hensyn til statlige overføringer/skjønnsmidler, har rådmannen sett det som nødvendig å foreslå en oppjustering av eiendomsskatten for boliger, fritidseiendommer samt våning på gårdsbruk fra inneværende års 6 promille til 7 promille i 2015. Dette innebærer en inntektsøkning i kommunebudsjettet på om lag 2 mill. kr.

Når det gjelder eiendomsgebyrer utenom eiendomsskatt er det i rådmannens forslag foreslått å ikke øke verken avløps- eller vanngebyret i 2015. Feiegebyret foreslås økt med 5,7 % (fra 298 til 315 kr).

Husleie i kommunale boliger foreslås økt med 2,1 % fra 1. april 2015.

Foreldrebetalingen i skolefritidsordninga foreslås økt med 3 % til 1.960 pr måned fra 2015.

Når det gjelder foreldrebetaling i barnehagene, blir den foreslått økt – i samsvar med Regjeringens opplegg – til maksimal sats 2.580 kr pr måned fra 1. januar 2015.

Kommunen må avvente endelig sluttbehandling i Stortinget, men det forutsettes at vi tilpasser oss til den maksimalsats som Stortinget til slutt vedtar. Fra 1. august 2015 har Regjeringen foreslått å innføre en bedre sosial profil på foreldrebetalingen i barnehagene. Det fremmes særskilt sak når dette er nærmere avklart gjennom Stortingsbehandling.

8.4 INTERKOMMUNALE SAMARBEIDSTILTAK

De interkommunale samarbeidstiltakene har i tråd med tidligere praksis sin særskilte prosess i regi av Midt-Telemark-tinget. Rådmennene i de 3 kommunene har hatt i oppdrag å samordne de innspill som har kommet, og har utarbeidet et omforent forslag til Midt-Telemark-tingets møte onsdag 26. november. Midt-Telemark-tingets innstilling vil komme til behandling i kommunestyrets budsjettmøte 11. desember. Rådmannen henviser til denne saken.

Konsekvensen av det omforente forslaget som går til tingsbehandling, er innarbeidet i rådmannens forslag til totalbudsjett for Nome kommune.

Det framlagte forslag innebærer følgende rammer for de interkommunale samarbeidstiltakene:

SAMARBEIDSTILTAKENE	B	Lønns-	%-vis	Konsekv.	Forslag	M-T-	Vekst		
	2014	og	Lønns-	justerte	Nye	tinget	fra	%	Nome
		prisj.	og	tiltak	tiltak	Forslag	2 014		
		ramme	Prisv.		2015				
	til 2015	2014/15							
Midt-T-rådet	722	744	3,0			744	3,0	36,3	270
Midt-T PPT	6 308	6 450	2,3	-150		6 300	-0,1	39,1	2 463
Midt-T Barnevern	9 098	9 352	2,8	-150		9 202	1,1	38,9	3 580
Midt-T Landbruk	4 509	4 639	2,9			4 639	2,9	36,5	1 693
Midt-T Brann og Redn.	12 132	12 525	3,2		100	12 625	4,1	42,4	5 353
Midt-T Arbeidsg.kontr	900	927	3,0			927	3,0	35,8	332
Midt-T IKT ekskl. lisenser	8 809	8 293	3,0	264	112	8 669		45,4	3 936
Midt-T IKT - lisenser	x	780		200		980		37,5	368
Midt-T Næringsutvikling	2 554	2 630	3,0			2 630	3,0	39,4	1 036
SUM DRIFT sam tiltak	45 032	46 340	23	164	212	46 716	3,7	40,7	19 030
Samh. koordinator	311	320	2,9			320	2,9	39,4	126
Kommuneoverlege	1 000	1 000	0,0			1 000	0,0	39,4	394
SUM DRIFT inkl. stillinger	46 343	47 660	2,8	164	212	48 036	3,7	40,7	19 550
Investeringer:									
Inv. Midt-T IKT	1 200				710	710		39,4	280
IKT - Nytt datarom m/serverpark					1 850	1 850		39,4	729
Investering MTBR - brannbil	1 000				1 000	1 000		42,4	424
Sum investeringer	3 150				3 560	3 560			1 433

8.5 NÄRMERE OM INVESTERINGSPROGRAMMET 2015 - 2018

I investeringsprogrammet for planperioden er utbygging av ny Holla ungdomsskole innarbeidet med en brutto ramme inkl. byggelånsrente på 122 mill. kr, og med planlagt ferdigstilling 1. mars 2016. Økt lånebelastning til skoleutbygging, innebærer forslag om å nedjustere lånerammene til øvrige prosjekter. Det er i det framlagte forslag innarbeidet en årlig låneramme på i gjennomsnitt 10 mill. kr til såkalte ikke-selvfinansierende tiltak. Det har som konsekvens at flere påtenkte tiltak må skyves ut i tid.

Det er redegjort for alle foreslalte tiltak i kapittel 7. Det er her også tatt med omtale av noen tiltak det ikke er funnet plass til. Tabellen nedenfor viser forslag til samlet investeringsprogram for planperioden:

Beløp i hele 1.000 kr	2015	2016	2017	2018
SUM INVESTERINGER EKS.				
VANN/AVLØP	92 275	39 250	26 750	10 400
Vann og avløp	15 000	15 000	13 500	13 700
SUM INVESTERINGER INKL VA	107 275	54 250	40 250	24 100
FINANSIERING:				
Nytt lån - ikke-selvfinansierende prosjekter	-15 400	-9 000	-14 000	-7 000
Nytt lån - skoleutbygging Holla	-49 000	-21 000		
Nytt lån - vann/avløps-prosjekter	-15 000	-15 000	-13 500	-13 700
Nytt lån - Husbanken omsorgsboliger Smedkåsa	-4 800			
Sum bruk av lån	-84 200	-45 000	-27 500	-20 700
Statstilskudd trafikksikkerhetstiltak	-500	-500	-500	-500
Tilskudd Husbanken omsorgsboliger Smedkåsa	-3 200			
Spillemidler opprusting Nomehallen			-4 300	
Bruk av investeringsfond	-1 075	-300	-1 800	
Bruk av statlig næringsfond - Jernværksparkeringa	-800			
Bruk av RDA-midler – Jernværksparkeringa	-250			
Momskompensasjon investeringer	-15 750	-6 950	-4 650	-1 400
Overføring fra drift (til egenkap.innskudd)	-1 500	-1 500	-1 500	-1 500
Sum finansiering:	-107 275	-54 250	-40 250	-24 100

Samlet investeringsramme for 4-årsperioden er på om lag 225 mill. kr, hvorav om lag 57 mill. kr gjelder investeringer i vann- og avløpssektoren. Sistnevnte forutsettes finansiert av brukerne gjennom avgiftsbetaling (selvfinansierende prosjekt). Men det fører ikke til økning av vann- og avløpsgebyrene i 2015 på grunn av fondsoppbygging i foregående år.

Ulefoss 17. november 2014

Bjørn G. Andersen
Rådmann

Roar Lindstrøm
Budsjett- og regnskapssjef